

TRUMP VISSZATÉR A FEHÉR HÁZBA

A 2024-es amerikai elnökválasztáson a republikánus Donald Trump sima és fölényes győzelmet aratott a demokrata Kamala Harris elnökhelyettes felett.

Ekkora republikánus győzelem Amerikában George W. Bush 2004-es újraválasztása óta nem volt. Mindent visznek: képviselőházat, szenátust, és legfelsőbb Bíróságot. Nemcsak a bonyolult és a demokraták számára kedvezőtlen Választási Kollégium szavazatát, hanem az összesített országos többséget is megszerezte 72 millió szavazóval, ami a 2016-os győzelmekor nem sikerült Trumpnak.

A modern Amerika történetében először térhet vissza hivatalába korábban bukott elnök, illetve olyan, akit elnöksége alatt kétszer is impeachment alá vettek és májusban 34 vádpontban bűnösnek is találta a bírósági zsűri üzleti könyvei meghamisításában. További három bűnügye nyilván lekerül a napirendről. A megválasztott elnököt nem lehet elítélni.

Egy elnök sem adott eddig kegyelmet önmagának. Trumpgal azonban minden megtörténhet.

A mostani elnökválasztási kampányt már 3 éve elkezdte, hogy elnöki immunitást kapjon a megszámlálhatatlan sok peréhez.

A bevándorlás-ellenes retorikájával, az amerikai viszonyok legsötétebb színeivel való lefestésével, a pusztuló nemzet képének előrevetítésével szemben újjászületést ígért, Amerika ismételt nagyvárosát emelését harsogta. Olyan képtelen valótlanosságokat hirdetett, mint hogy „Amerika ma hivatalosan a harmadik világhoz tartozó országgá süllyedt, pedig az évi 3 százalékos gazdasági növekedéssel kevés ország dicsekedhet a világon. De az igaz, hogy 2022-ben elkezdődött az infláció. A Covid, a külső, az ukrán és a gázai háborús hatások miatt az élel-

miszer árak két év alatt 25%-kal nőttek és az ingatlan árak is jóval magasabbak lettek, lakhatási válság van. A legújabb gazdasági adatok irigylésre méltóan javultak, a benzin ára még most is fele, mint Európában, a választók azonban változást akartak.

Azt sulykolta a hallgatóságának, ő olyan fontos és erős vezető, hogy az ő elnöksége alatt ki sem tört volna az ukrán háború, sőt, ha elnök lesz újra, egy nap alatt befejezi majd a háborút. A demokráciánál erősebb volt a szavazókban az, hogy erős vezető legyen Amerika élén és változás legyen. Olyanok is rászavaztak, akiket korábban csúrhé- nek, gyilkosoknak vagy nemi erőszakolóknak neveztek.

Trump kormányzati módszere nem kevés káoszt hozott, harminc munkatársát rúgta ki a Fehér Házból, a Covid kezelése és a vámháború az utolsó évben gazdasági visszaesést eredményezett. A veszteség után is, állandó tagadásban és dinamikus ellenállásban sikerült a republikánus pártot a saját képére formálni, mely mára szélsőségesebbé vált. A Biden ellen folytatott karaktergyilkosság, az állandó rágalmozások is besegítettek Biden népszerűtlenné válásában, holott az első két évben Bidenék rengeteg infrastrukturális beruházást hajtottak végre, az USA történetében a legnagyobbat. A kétkezi munkás ma mégis rosszabbul él mint 4-6 éve.

A férfiak többsége Trumpra, a nők többsége Harris-re szavazott. Az idei választáson meglepően a férfiak is nagy számban vettek részt, ők voltak azok, akiknek erős vezető kellett. Trump gyűlései pankrációnak is beillettek. Az ellenfeleit ellenségeknek állítja be, elsőnapit diktatúrát beígérő szólami sem igazán felejtethők.

Trumpnak sikerült vagy 11 millió amerikai átteríteni a demokratáktól magához,

leginkább a fekete és a latin férfiakat, a gázai háború miatt a teljes palesztin lakosságot, sajnos nőket is, akik eddig az abortusz tiltás miatt álltak tőle. A hét billegő, csatátér államból mindet megnyerték a republikánusok. Hiába volt a sok influenszer és hollywoodi sztár és korábbi demokrata elnökök kiállása Harris-ért. Biden túlságosan későn mondott le a hatalomról, Harris kiválasztott és nem a demokrata többség megválasztott jelöltje volt. A demokraták kampánya elhibázott volt, készpénznek vették az eddigi szavazói voksait. Trump jobban érzi az amerikai társadalmat, ő éveken keresztül, Harris csak három hónapig járta az országot.

Elon Musk és a szilikon völgyi milliárdosok, adókedvezmény reményében adott óriási összegekkel álltak Trump mellett.

Az átlagember arra nem gondolt, hogy nem az ő adóját fogja csökkenteni az új kormányzat, hanem a leggazdagabbakét. A trumpi vízió ill. muski federális szociális támogatások visszavágása a magyar politikusok által is támogatott Heritage Foundation „Project 2025”, az amerikai demokráciát leépítő tervezetere épül. Eszerint megszűnne az abortusz, az Obama idején bevezetett egészségbiztosítás, korlátoznák a federális kormány kiadásait a megfelelő élelmiszer- és gyógyszerellátásban, a természeti katasztrófák károsultjainak állami támogatását, csökkennek a szövetségi segélyek és a közoktatási iránymutatások. Kérdéssé válik az LMBT emberek házassághoz és gyermekvállaláshoz való joga, a faji, nemi vagy szexuális irányultság miatti megkülönböztetés tilalmának joga, az összes alternatív energia-, és a helyi infrastruktúra javítási projekt, amelyet a Biden törvényjavaslat finanszírozott. A Párizsi Megállapodásból (klímasemlegesség) újból kilép az USA. Kiszámíthatatlan természete-

Anyaság

tű ugyan Trump, de nem lesz olyan káosz az irányításban mint az első időszakában. Négy éve készülődik visszavenni a hatalmat és felkészült lojális csapat áll mögötte.

A közgazdászok előre figyelmeztetnek, hogy a Trump által szorgalmazott kereskedelmi vámok (Kína, Európa Mexikó) bevezetése inflációt hoznak. A beígért tömeges deportálást eddig egyetlen adminisztrációnak sem sikerült megoldania.

A mélyen megosztott ország másik, Harris-t támogató fele, 67 millió demokrata szavazó jellemzően fiatalabbak, a fekete nők, és túlreprezentáltak benne a nagyvárosi és etnikai kisebbségekhez tartozó iskolázott szavazók a hirtelen jött depressziós állapotból fel kell készülnenek a demokrácia megvédésére, s a már ismert családi nepotizmusra.

BIKA JULIANNA

Magyarország történelmet írt a két budapesti csúcstalálkozóval

Nemcsak a magyar diplomáciatörténetben, hanem az európai biztonsági, politikai és gazdasági együttműködés tekintetében is történelmi esemény volt az a két európai csúcstalálkozó, amelyet november 7-én, illetve 8-án tartottak az Európai Unió Tanácsa idei második félévi soros magyar elnökségének keretében Budapesten.

A két rendezvényre rányomta bélyegét a november 5-i amerikai elnökválasztás.

Az Emmanuel Macron francia elnök által kezdeményezett, az európai uniós tagállamok és velük szomszédos országok alkotta Európai Politikai Közösség (EPC) 5. találkozásán, november 7-én 42 állam- és kormányfő és európai, euroatlanti intézmények vezetői vettek részt, köztük a NATO főtitkára és Volodimir Zelenskij ukrán elnök, míg másnap az Európai Unió informális csúcstalálkozóját tartották a magyar fővárosban. Mindkét esemény a féléves magyar elnökség prioritásai közé tartozott.

A két találkozásnak egészen más volt a hangneme, mint a magyar elnökség prioritásairól rendezett október 9-i strasbourgi európai parlamenti ülésnek, amelyen a kitűzött téma helyett uniós vezetők és képviselők, benne Ursula von der Leyennel, az Európai Bizottság elnökével és Manfred Weberrel, az Európai Néppárt frakcióvezetőjével páratlanul éles politikai támadást intéztek személye-

sen a magyar miniszterelnök és kormányának politikája ellen. Orbán Viktor válaszbeszédében akkor azzal vádolta az őt bíráló európai vezetőket, hogy pártpolitikai összecsapássá változtatták az eseményt. Mint fogalmazott, „a vita során elmondott beszédek többsége visszhangozta a baloldal összes hazug vádját Magyarországgal szemben”.

Az első lehetőség a visszavágásra szűk egy hónap múlva be is következett. Donald Trump elnökjelöltségének nyílt támogatásával, akivel a magyar miniszterelnök évek óta kiváló kapcsolatokat ápol, és többször személyesen találkozott, Orbán Viktor mindent egy lapra tett fel, és nyert. Vele szemben az EU vezetését és a tagországok többségét aggodalommal töltötte el Trump győzelmének lehetősége, és ha nyíltan nem is, de egyértelműen a Demokrata Párt jelöltje mellett álltak. Ennek megfelelően a két csúcstalálkozón ugyanazok a vezetők, akik Strasbourgban még élesen támadták a magyar miniszterelnököt, most udvariasan, sőt olykor dicsőítően nyilatkoztak a magyar elnökség eredményeiről, és az informális csúcson egyhangúlag elfogadták az EU versenyképességének helyreállításáról szóló nyilatkozatot.

Az uniós versenyképességének javítása a magyar elnökség kiemelt prioritása. Olyan haszthatatlan problémáról van szó, amelyen, ha nem sikerül javítani, Európa menthetetlenül és végérvényesen lemarad fő vetélytár-

saival, elsősorban az Egyesült Államokkal és Kínával szemben.

A budapesti nyilatkozat az uniós munkák középpontjába helyezi a versenyképességet, és ezzel összefüggésben elsősorban az energiaárak és az adminisztrációs terhek csökkentését szolgáló intézkedéseket. 2030-ra a GDP 3 százaléka tervezik emelni a kutatás-fejlesztésre szánt ráfordításokat, az „innovációs szakadék” bezárását a versenytársakkal szemben. Javasolja többek között a lakossági bankbetétek pénzügyi alapokba terelését, tőkepiaci uniós és európai védelmi ipari bázis megteremtését.

Diplomáciai tekintetben is nagy jelentőségű volt a két csúcstalálkozó. A résztvevők felismerték, hogy Donald Trump megválasztásával új korszak kezdődik a globális politikában, amelyre az uniónak is reagálnia kell. Budapest lett az a hely, ahol az EU először vette fel a kapcsolatot a megválasztott amerikai elnökkel. Fontos téma volt az ukrán háború is, amelynek ügyében igény és lehetőség nyílt stratégiaváltásra, habár az álláspontok még távol állnak egymástól. Mindenesetre Donald Trump egyik fő választási ígérete, a háború leállítása és a béke megteremtése legalábbis esélyt kínál a rendezés lehetőségére.

Az ukrán elnök azt mondta, hogy egy tűzszünet nem jelentené a háború végét, és jelenleg ennek nincsenek meg a feltételei. Köszönetet mondott Magyarországnak mindazért a

humanitárius segítségért, melyet Ukrajnának nyújtott, de kifogásolta, hogy Budapest nem ad támogatást ahhoz, hogy Ukrajna fegyvereket kaphasson az ország megvédéséhez. A kárpátaljai magyar kisebbség helyzete miatt a két ország között fennálló vitával kapcsolatban azt mondta, „Ukrajna számára nagyon fontos, hogy Magyarország támogassa utunkat az EU-ba és a NATO-ba, de amíg ez hiányzik, részünkről nincs aláírt dokumentum. Fontos, hogy tiszteljen bennünket egymást, és készen állunk minden kérdést tisztázni. Mi nem összekapcsolva kezeljük a két témakört, de egyetlen hozzáállást várunk el”.

Az illegális migrációval kapcsolatban óvatosságot mutatott az uniós álláspontban, többet támogatják azt a – magyar kormány részéről kezdettől fogva hangoztatott – megoldást, hogy a menedékjogi kérelmeket az uniós határokon kívül kell elbírálni, és az erre jogosulatlanokat nem szabad beengedni az uniós területre. Orbán Viktor kifogásolta azt az általa „bírósági aktivizmusnak” nevezett gyakorlatot, hogy az egyes kormányok döntései „beleütköznek először az európai, majd a nemzeti bírói ítéletekbe, és az illegális migráció visszaszorítása érdekében elért eredmények ennek nyomán egyszer csak szétpukkannak”.

Végeredményben a két csúcstalálkozó jó hangulatban zajlott le, több résztvevő dicsérte a magyar vendégszeretetet. T. KOVÁCS PÉTER

Ausztria választott és az új kormányra vár

A szeptember 29-én megejtett választásokat növekvő feszültség övezi az új kormány megalakítását célzó lépésekben. Ennek okai elsősorban a választások kimenetelében kereshetők. A Szabadságpárt (FPÖ) 28,8%-os győzelme ugyancsak felborította az egyébként is kézben tartott egyensúlyt, csak hogy a választók a változásokra szavaztak. És ezzel kezdődött az elodázhatatlan kérdés: hogyan tovább? A hagyományos kettős koalíció lehetőségei kényes helyzetbe hozták a nagy pártok (Néppárt, Szociáldemokrata Párt) vezéreit, ugyanis csupán egyetlen többszavazattal jöhetne létre kettős kormányzás, ami különösen a feltornyosuló nehézségek következtében aligha tudná megállni a helyét.

Mindez elkerülhető lenne, ha a 26,27%-kal második helyre csúszott Néppárt magáévá tette volna az első helyezettrel való szövetség gondolatát. Karl Nehammer kancellár azonban a választások után is ragaszkodott korábbi kijelentéséhez: Herbert Kickl kék színű pártjával nem lép szövetségre. Hasonló álláspontra helyezkedett a többi párt is, aminek következtében a kék hiába akarják, partner nélkül hiába tűztek ki célul a kancellári szék elfoglalását.

Az egyébként sok kritikát kapott államfő, Alexander van der Bellen sem áll a helyzet magaslatán, mert bár elsőként fogadta hivatalában a kék vezért, személye és pártja sok vonatkozásban terhelt volta miatt csupán egyeztető megbeszélésre bízta, ellenben nem bízta meg kormányalakítással. Az ellehetetlenülő helyzetben választása végül is a Néppárt elnökére, a jelenleg is kancellár Karl Nehammerre esett, így aztán a Néppártnak kell megbirkóznia – a kék párt nélkül – a kormányalakítás bűvészetével. A körülmények különben is annyira kuszáltak, hogy bármi történik is, a választások kimeneteleként és a politikai felépítés tekintetében az a különös helyzet állt elő, hogy nem a győztes, hanem a második helyezett, a 11,19%-ot veszített Néppárt vette kézbe a kormányalakítás levelezését. A már érzékeltetett erőviszonyok miatt esetleges szövetségesként egyedül az eléggé zilált állapotban vergődő Szociáldemokraták jöhetnek számításba. Hozzájuk viszont harmadik jelöltet kellett keresni, mégpedig a Zöldek, ill. a NEOS pártnál. November közepére a Néppárt eddigi kormánytársát, az egyébként 5,6%-ot veszített Zöldek helyett az őket megelőző, 9,14%-ot

elért NEOS-t részesítette előnyben.

A tárgyalások lendületbe jöttek, most már csak szót kellene érteniük a feleknek egymással. Ez a szakasz azonban csak az első, igaz, fontos lépés a kormányalakítás irányába, hiszen ehhez ki kell dolgozni a mindhármuk által elfogadott közös programot, ami nem várt, azaz igenis várható nehézségeket rejteget. Ha csak Sebastian Kurz kibuktatására tekintünk, kivülágnak a torzsalkodás és kicsinyes ármánykodás buckái, amik eléggé megosztják a pártokat. Ezen a téren csakis a kimért gondolkodás, az Ausztriáért való felelősségvállalás hozhatja közelebb egymáshoz az egymástól elidegenült és elhidegült koalícióra lépő pártokat. Két út kínálkozik: az egyik, hogy addig győzködik egymást, míg sikerül aláírniuk a közös megállapodást. Ez – a szakítás veszélyével – hónapokig eltarthat, és egyáltalán nem szolgáltat biztosítékot arra nézve, hogy be is tartják a felek, nem is szólva arról, ha a kormányzási gyakorlat közben újra előkerülnek a csatabárdok. A másik, inkább pragmatikus út a minél kevesebb írásbeli kötelezettség, inkább napi szinten szoktasák egymást a kormányzáshoz a koalíci-

ós pártok. A bejáratás, szoktatás időszaka lehetne ez a kellő működőképességgel. Ha nem is áthidalhatatlanok az ellentétek, de az egyes pártok részéről olyan nagyok az eltérések, amiket egyedül az említett hozzáállással lehet egymásba illeszteni, mint a nemzet- és közbiztonság, migráció, infláció, foglalkoztatottság, gazdasági nehézségek, oktatás stb.

A vázoltaktól függetlenül marad a nagy kérdőjel: milyen stratégiát választ a Szabadságpárt? Amennyiben önmérsékletet gyakorol, életerős ellenzéki politikát folytathat. Herbert Kickl ebben eddig is tehetőségnek bizonyult. Ezután is borsot törhet ellenfelei orra alá, ami csak élénkítően hat a parlamentben, anélkül, hogy bénítaná a kormányzás munkáját. Kérdés csupán, beéri-e ezzel, vagy türelmetlenül követeli jussát, és itt a választások eredményére hivatkozhat: a kancellári szék igenis kijár neki, még akkor is, ha ez polgárháborús veszélyekkel jár. Immár a küszöbön vannak a változások, pozitív esélyekkel és negatív veszélyekkel. Bizhatunk abban, hogy az érett osztrák demokrácia sikeresen oldja meg a kihívásokat.

PANNONICUS

Ausztria pénztárcája

A 2023 osztrák önkormányzat likviditásának javítása és a beruházások lehetővé tétele érdekében az Osztrák Néppárt (ÖVP) és a Zöldek még a választások előtt új segélycsomagot indítottak el.

A szövetségi kormány 2025 januárjában 300 millió eurót utal át az önkormányzatoknak. Továbbá 500 millió eurót bocsátanak rendelkezésre új önkormányzati beruházási programra (KIP2025), az önkormányzatok által biztosítandó társfinanszírozási hányad 50%-ról 20%-ra csökken. Annak érdekében, hogy a jelenlegi beruházási programból fennmaradó 400 millió euró is felhasználható lehessen, a pályázati határidőt 2026 decemberéig meg kell hosszabbítani.

A KIP2025 forrásainak felét azokra a projektekre tartják fenn, melyek a klímavédelemre és az éghajlatváltozáshoz való alkal-

mazkodásra vonatkoznak. Támogatható a gyermekfelügyelet, az iskolák, az idősgondozás, a sport, a tömegközlekedés, a vízellátás, de az optikai szálakon keresztül történő adatátvitel bővítése területén megvalósuló infrastrukturális projektek is. Az önkormányzatok a támogatás 3%-át fordíthatják 2025-től 2028-ig a nyári szünetben önkormányzati gyermekfelügyeleti helyek kialakítására. Fontos, hogy a projektek kezdete 2025. január 1. és 2028. december 31. között legyen.

Négy éven keresztül évi 30 millió euró áll rendelkezésre a digitális átállás elősegítésére. A közösség nagyságától függően lakosonként 8 és 20 euró közötti összeget lehet kifizetni a polgárok fokozottabb támogatására.

Ez az új program a tisztviselőkkel és hatóságokkal való elektronikus kapcsolattartásra, valamint az online finanszírozási kérelmek benyújtásában játszik fontos szerepet a lakosság életében.

A szövetségi pénzügyminiszter dönt a célirányos támogatás odaítéléséről és az önkormányzatok részére történő utalás időpontjáról. Ami a kifizetéseket illeti, legkorábban 2025. január 1-től a maximális támogatás 40%-át, 2026. január 1-től további 30%-át, 2027. január 1-től pedig további 30%-át folyósítják.

2024 harmadik negyedévében a megújuló energiaforrások bővítése és a klímabónusz alapösszegének 145 euróra emelése 1,374 milliárd eurós többletköltséget eredménye-

zett. Ezen túlmenően előzetesen kell fizetni a kézművesek 154,2 millió eurós bónuszát a 2025 és 2026 közötti időszakra. További 298,4 millió eurót különítettek el honvédelemre.

Ez év harmadik negyedévében a finanszírozási költségvetésben összesen 1,638 milliárd eurós, az eredményesség költségvetésében pedig 1,503 milliárd eurós többlet forráshasználatot hagytak jóvá. A túllépések 99,6%-át hitelek fedezték.

A legnagyobb túllépés 909,0 millió euró a zöldáram-feldolgozó ügynökségnél a megújuló energia bővítéséhez volt szükséges az átalánytámogatás helyett. Ráadásul a klímabónusz alapösszegének növelése 426,2 millió eurós költséggel járt. A tartalék egyenlege 2024. szeptember 30-án 23,816 milliárd euró volt.

FETES

Hogy a hétköznapiak is ünnepek lehessenek!

A Karácsony, amire készülünk, elsősorban családi ünnep, de az egyéni szempontokon és dimenzióin túl érdemes közösségre ható vonatkozásaira is reflektálni. Ezért innen indítok, mert érdemes egységben látni magunkat a közösséggel, a földi közösséggel és azokból is azokkal, akik nem a földön élnek, de hozzánk tartoznak (elhunytjaink), illetve akikhez mi tartozhatunk a meghívás által szentjeink és példakép Elődeink.

Jeremiás próféta még az ószövetségi várakozás, a történelmi Advent idején így ír: „Hallgassatok Uratok, Istenetek szavára, és akkor ő visszavonja sújtó kezét rólatok.” Jer 26, 13

Neki és általa pedig így válaszolt az Úr: „Ha visszavonja hozzád, engedlek visszatérni, és színem előtt állhatsz; és ha előhozod az értékest az értéktelenből, akkor mintegy az én szám leszel. Nekik kell hozzád visszatérniük, te ne térj az ő útjukra semmiképp!” Jer 15, 19

Fontos éppen a jelenlegi sanyarú állapotunkban a szeretetről és a jószágról beszélni. Tulajdonképpen az egész Karácsony, de már Advent is erről szólna.

Sőt, úgy kellene tennie ennek az időnek, amikor az ideálisra vonatkozó vágyainknak utána megyünk, hogy aztán egész évre kitarson az öröme... Sokszor pedig az ünnepet sem ez jellemzi.

Pedig azért kaptuk a Karácsonyt, magát Jézust, hogy sikerüljön jónak lenni, szeretni, jól szeretni...

Az egyik véglet, hogy mindenki jó... mindenki azt tesz, amit akar, ami neki – éppen – tetszik, nem tudunk hibázni, nincs felelősség, nincs bűn. Persze, ez is a szokásos kettős mércevel mérve, ki-ki magát mentetve, másokat megítélve, alkalmasint megbélyegezve.

A másik a keserű tapasztalat, hogy bár mindenki a jóra törekszik, a szeretetre hivatkozik, mégis annyi minden nem elég jó, rossz, elviselhetetlen... lelki beállítottság és olykor pillanatnyi hangulat kérdése, ki hogyan ítéli meg a jelenkori helyzetét. Innen csak egy lépés a leegyszerűsített másik véglet: mindenki rossz, mindenki egyformán bűnös. A helyzet ennél összetettebb – mondjam, ne mondjam?

A prófétákat fel szokták osztani két kategóriára: ítélet és üdvösség-próféták.

Ki jó ember, aki kritikus, és szól, ha valami rossz, vagy az udvarias, „polite”, aki mindenre bólogat, mindenkinek mindenre igent mond? És ki az igazabb, realisabb, főként, ki a hasznosabb?

Szerintem mondani kell... Egy új időszak: új egyházi év, Advent, Karácsony, majd az Újév jó alkalom lehet a változásra, az igazi ajándék, Isten minket alakító kegyelmé-

nek elfogadására. Egyénileg és közösségileg. A kettőnek komoly egymást erősítő hatása van.

„Mint tükröd vagyok leghűbb barátod” – írja Weöres Sándor. A képért, amit mutat, nem a tükör a hibás, és nem is az, aki a tükröt tartja.

„Akit azzal bíztak meg, hogy az egész közösségre legyen gondja, az úgy viselkedjék, mint aki annak minden tagjáért felelős.” Nagy Szent Vazul (Szabályzat)

„Még a szövet sem szívja magába oly gyorsan a festéket, a közeli tárgy sem a másik bűzét vagy illatát, az ártalmas gőzök sem szállnak fel oly könnyen a légbe, és a párák sem kerülnek oly gyorsan kapcsolatba az élőlényekkel a levegő közvetítésével, ami járvány és így is nevezik, ahogyan mindenekelőtt az előljáró gonoszúsága szokta elárasztani az alattvalót, és sokkal gyorsabban, mint az azzal ellentétes erény. [...] A jó megszerzése ritka és nehéz annak ellenére, hogy annyi minden vonz hozzá és ösztönöz rá.” írja Nazianzoszi Szent Gergely (Számadás/Apológia 18.)

Kemény mondatok ezek. Érvényes nem csak a kirendelt, vagy megválasztott vezetőkre, hanem mindazokra, akik egy közösség életében kiemelt helyzetben vannak, felelősségük van valamire, azaz felelősek vagyunk valamiért, végső soron valakiért, valakikért. Ugyanakkor

mindannyiunknak szól ez, hiszen felelősek vagyunk egymásért...

Nem általános szeretetről van szó, valami elméletéről, vagy filozófiai kategóriáról, hanem a konkrét, személyes, áldozatos szeretetről.

Jézus, Aki a világba jött a Próféta, üdvösségre, tökéletes boldogságra hív és vezet, de beszél az ítéletről is... ítélet az üdvösség-próféta egyszerre. Ő nem csak egyszerűen a jelenben beszél a jövőről, azaz jövődől, hanem képes a jelent megváltoztatni. Az én jelenemet... az én életemet, engem...

A Megváltás műve nem a múltban zajlik, hanem a mindenkori jelenben. És nem csak performatív, azaz a kimondással egy időben a cselekvést is végrehajtó, hanem transzformatív, átalakító jellege van.

Az egyházatyák évszázadok óta élő és érzelmi, azaz szeretet kapcsolatra hívnak. Hangsúlyozzák, hogy nem elég az értelmi megközelítés, a megváltás személyes. Akkor alakít engem, ha belemegyek ebbe a szeretetkapcsolatba. Aránytalanul, de mégis a kölcsönösség alapján.

November során az Egyház így könyörög: „hatolj be érzéseink világába Urunk, hogy parancsaid világosságánál járva, mindig téged kövessünk, mint vezérünket és fejedelmünket.”

Szabadon engedelmeskedni csak örömmel és szeretetben, szeretetből lehet... —>

Az 56-osok igazsága – valósága is?

Nem vagyok „igazi” 56-os. A bátyám Molotov-koktélt dobált szovjet tankokra, én nyolcévesen persze ki sem mehettem az utcára. Mikor november 1-én édesanyámmal mentünk a nagynémémhez, a kőrúton kilőtt tankok, házromok között még holttestek feküdtek az úttesten – legalább is az emlékezetemben. Nekünk mindenki hős, aki akkor harcolt, függetlenül attól, hogy meghalt, elítélték vagy emigrált.

A forradalom leverése után mintegy kétszáz ezer ember hagyta el Magyarországot, „akik közül nagyjából 180 ezer fő rendezkedett be hosszabb távra más országokban”, olvasható a Laczó Ferenc és Varga Bálint által szerkesztett, a Corvina kiadóban megjelent „Magyarország globális története 1869–2022” című kötetben. Mi képezzük (képeztük?) sok országban a magyar diaszpóra számottevő többségét, de az „56-osok” csoportja mindenhol természetes módon zsugorodik.

A „majdnem 56-osoknak” nehéz másképp értelmezni az akkori történéseket, mint minél több könyvet elolvasni. 46 kötet formálta a véleményemet, a valóságot talán a legtalálhatóbban a Wikipédia online-lexikon fogalmazza meg: „Az 1956-os forradalom és szabadságharc, vagy az 1956-os népfelkelés Magyarország népének a sztálinista terror elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharc, amely a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménye volt.” Ez lehet a (nyugati) világban általánosan elfogadott magyarázat, nekünk az igazság és a valóság.

A Kádár-kormányzat létezése utolsó pillanatáig ahhoz tartotta magát, amit Berecz János, a kommunista pártapparátus ideológiaiért felelős alakja írt meg a 25. évfordulóra. Művének címe mindent elárul: „Ellenforradalom tölle és fegyverrel 1956”. Hányinger elkerülése végett nem idézünk ebből, inkább vegyük elő még egyszer a Wikipédiát: „... az 1956-os eseményeket a külső ellenség (USA vezette kapitalista tömb) által szervezett és a belső ellenség (nyilas és horthysta elemek, illetve Nagy Imre áruló csoportja) által végrehajtott ellenforradalomként mutatja be, amelynek végső célja a második vi-

lágáború előtti úri világ restaurációja, Magyarország szovjetbarát, szocialista rendszerének megdöntése volt.”

68 évvel 56 után – igen, idén – jön két aránylag fiatal ember, és át akarja írni a történelmet. Az egyik Orbán Balázs, nem is akárki, a magyar miniszterelnök politikai igazgatója, aki a „Mandiner” videóbloggerében kijelentette: „Pont 56-ból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt, amit Zelenszkij elnök csinált 2,5 évvel ezelőtt, mert felelőtlenség, mert látszik, hogy belevitte egy háborús védekezésbe az országot...” Orbán Balázs szerint ezt „nem tanácsoltuk volna, azért, mert 56-ban az lett, ami lett. Mert megtanultuk, hogy itt óvatosságnak kell lenni, és óvatosan kell bánni a nagyon értékes magyar élettel. Azokat nem lehet csak úgy odadobni mások elé.”

Orbán Viktor majdnem rögtön visszaparancsolta a munkatársát. Heti rádióbeszélgetésében így fogalmazott: „...A politikai igazgatóm most éppen félreérthetően nyilatkozott, ami ebben az összefüggésben hiba. Hiszen a mi közösségünk az 1956-os forradalomnak a talaján áll, abból nőtt ki. Nem lenne, ha nem lettek volna az 56-os hősök.” Orbán Viktor utószava: „Nem szeretném, hogyha az orosz–ukrán háború árnyéka rávetődne az 1956-os szabadságharcosok emlékére, akiknek halálával tartozunk. Az ő dicsőségüket kell napirenden tartani, mert ahol nem felejtik a hősokeket, újak is születhetnek” – fogalmazott.

Ugyanazon a napon reagált – a „Válasz online” felkérésére – Lipták Béla, a még élő 56-os hősök talán legismertebbje. „Ukrajna véráztatta földjén ma az orosz tankok magát a nemzeti önrendelkezést és az emberi szabadságot tiporják. Aki ezt valamiféle békevágyat” emelve elnézné, mi több, mint valami üzenethordó küldönc, még szolgálna is, az ne merje kritizálni, de még csak említeni se merje a pesti srácok világtörténelmi formáló álmait és hőstetteit!” A ma 88 éves Lipták Béla a forradalom leverése után az Egyesült Államokba emigrált.

Orbán Balázs egy Facebook-bejegyzésben szabadkozott: „Nem állt szándékomban fél-

reérthetően fogalmazni 1956 ügyében. Hiba volt részemről, és ha ezzel valakit megbántottam, akkor ezért elnézést kérek.”

De a politikai igazgató nem hagyta annyiban a dolgot. November közepén találkozott két 56-ossal. „Akik igazán számítanak! Égi Pállal, az 1956-os Szövetség elnökével és Csígás Zoltánnal, a Magyar Szabadságharcosok Világszövetségének elnökével. Jó egészséget kívánok mindannyiuknak!”

Végül a „Demokrata” nevű online-újságnak elmondta saját igazságát. Szerinte a „Mandiner”-beszélgetésből „gyártottak egy hoaxot, majd több mint egy hónapig próbáltak vele revolverezni engem és a politikai közösségemet”, állította. Tanulságosnak nevezte, „hog az egész interjú az ukrán stratégiáról, nem pedig ’56-ról szólt, de mégis úgy tüntették fel, mintha szabadságharcosainkról mondtam volna valami negatívot. Ami nyilvánvaló hazugság. Ők igazi hősök voltak, mindent úgy és akkor csináltak, ahogy és amikor kellett. A történelem előtt már végleg megítéltettek. „Orbán Balázs relációba helyezi a dolgokat: „Az ukrán háború ügyében viszont hamarosan elkövetkezik az igazság órája, akkor majd kiderül, hogy a történelem miként fogja értékelni az ukrán stratégia sikerét. Attól tartok, hogy akkor fog kiderülni, nekem van igazam.”

Orbán Balásznak Somkuti Bálintról is van véleménye. Ő a másik úr, aki en passant adott le 56-tal összefüggő értékelést. A Szuverenitásvédelmi Hivatal újdonsült kutatója, a HVG szerint „az orosz–ukrán háború eseményeit rendre a moszkvai irányvonalnak megfelelően elemző Somkuti” a nemzeti gyásznapon azt találta posztolni a közösségi médiában, hogy „aki a túlerőt nem tiszteli, az nem hős, hanem bolond”. Perceken belül annyiban módosított véleményén, hogy „aki a túlerőt nem ismeri fel, ...” A mondat második része – „...nem hős, hanem bolond” – maradt. Pár órával később jött még egy módosítás: „Aki a túlerőt nem ismeri fel, az nem elsősorban hős, hanem bolond” lett a végső fogalmazás. Ez sem mentette meg Somkutit, mert kirúgták.

Orbán Balázs annyiban foglalt állást,

Bölcs II.

hogy ellenzéki képviselőket kritizált, akik szóba hozták Somkuti kicsúszását. „Azért mégiscsak a mai napnak az 1956-os hősokról kellene szólnia, mégiscsak nemzeti gyásznap van, a legfontosabb az a közös emlékezés a magyar történelem egyik legfontosabb és legszebb pillanatára”, mondta a politikai igazgató a HírTV-ben. „Nem tartom túl izlésesnek, hogy ezt a napot pártpolitikai csatározásokra használják...”

A miniszterelnök a „Somkuti-estet” is másképp látta, mint a politikai igazgatója. Orbán Viktor kimondottan röviden reagált Brenner Koloman jobbkios képviselő szavaira, miszerint Somkuti Bálint, valamint Orbán Balázs kijelentései „szégyenteljesek”, Orbánnak kellene itélni, és belátni, hogy ezek nem egyéni hibák, hanem a magyar külpolitikai eltulodás Oroszország felé. A válasz: „Ha jól tudom, Somkuti Bálint már nincs állásban. Antikommunista ügyekben nálunk nincs pardon.”

Mi, az igazi és a „majdnem” 56-osok nagyon reméljük, hogy Orbán Viktor az Orbán Balászkok és a Somkuti Bálintok között mindig megtalálja az igazságot, valóságot.

MARTOS PÉTER

Ne féljünk szeretni azt, aki szeret minket, és akkor talán sikerül majd azt is szeretni, aki nem szeret minket, más véleményen van, vagy akár ellenséges velünk. Így változhatna, változna a világ, legalábbis köreinkben, közös ügyeinkben.

Befogadni Krisztust. Mint Kisdedet, Aki Felséggként érkezett övéi közé, átölelni, mellette virrasztani, aztán a templomban való bemutatáskor Simeonnal örömmel fogadni, és mondanivaló „most már elbocsáthatod Uram szolgálodat...”, de még nem, mert még van lehetőség hallgatni tanítását, majd látni csodáit, és a kereszt mellett is ott állni Máriával és Jánossal, sőt – jó esetben – jobb latorként ott függni a keresztben, szenvedéseinkben mellettünk tudni Jézust, aki azért jött, hogy közel legyen hozzánk, hogy egy legyen velünk. „Ő nem győzve veletek szemben, hanem hatalmas köztetek.” 2 Kor 13, 3-4

„Boldog a nép, amely tud ünnepelni” (89. zsoltár), és akinek az ünnepéből élet fakad – mindennapi öröm és tartós szeretet... Újabb Karácsonyt kapunk ajándékba, hogy mindezt megtanuljuk.

Először legyen szép, nem feltétlen kellemes, de áldott, lelki gyümölcsöket termő Adventünk, hogy aztán boldog legyen a Karácsony, és a folytatás, mindaz ami a születésből fakad, egészen a halálig és azon túl... Áldott, békés Ünnepeket kívánok!

VARGA JÁNOS, a Pazmaneum rektora

„Ma hajnalban...”

„Csapataink harcban állnak, a kormány a helyén van...”

Ezt közölte Nagy Imre miniszterelnök 1956. november 4-én a rádióban „az ország népével és a világ közvéleményével.” Himnusz.

Az utóbbi 13 napon mindig így volt: fontos bejelentéseket a Himnusz bejátszása előzte meg. November 4-én másképpen történt. Mint ahogyan a tények is elmozdultak helyükről, azaz nem volt egészen helytálló a miniszterelnöki beolvasás. Mindszenty hercegprímásnak az amerikai nagykövetség javasolta menhelyül, ő személyesen – előzetes ígéret ellenében – a jugoszláv nagykövetségen keresett menedéket szűkebb körével. Bibó Istvánon kívül akkora már a kormány egyetlen tagja sem volt a helyén, ellenben Bibó István államminiszter szorgalmasan gépelt, miközben valami szovjet tiszt nyitott rá, aztán hagyta dolgozni tovább.

A csapatok pedig – eltekintve a Jutadombtól – legfeljebb a felkelők között voltak találhatóak, mígnem kihátráltak. Foglyul ejtés volt, de kevésbé ismert, hogy bárki is jobb belátásra önként letette volna a fegyvert a hódító előtt. November közepére nem viszonzották a rájuk leadott lö-

véseket az ellenállók. Cinikusan úgy fogalmazhatnánk, a fegyvernyugvás nem fegyverszünet eredménye volt, ezért nem tanúsított kegyelmet a szovjet hatalom. Nem csak ez, hanem a legkíméletlenebb megtorlás következett éspedig azért, mert az orosz medve nem ismer kegyelmet, mint ahogyan az észérvek, a meggyőzés diplomáciai eszközei is ismeretlenek számára. Ez az oldal csak az erőszakot ismeri, nem nyom nála a latban semmiféle kíméletesség. Sőt annál kíméletlenebb, minél inkább meghunyászkodik áldozata.

A II. világháborúból is okulva jól tudták ezt azok, akik a szovjet korpa közé keveredtek. Ha viszont tisztában voltak ezzel, akkor minek kezdtek bele? Amikor eleve értelmetlen volt mindenfajta ellenszegülés, akkor mégis miért emelte fel fejét az a nép, ami kegyetlen zsákcácnak tapasztalta meg a túlért? 1956 okait firtatva folyton az észszerűség dilemmájába ütközünk. Van-e értelme annak, ami megbukik minden ellenérven? Aztán mégis felkelünk és ellenszegülünk, ellenállunk. Nincs jutalom, nincs elismerés, sőt, még azok is elmarasztalnak, akik eleve jobbnak vélik

mindennek az ellenkezőjét. Mégis mindez hiába, sőt, utólag fenséges szavak születnek az értelmetlenség vállalásáról, mintegy példálózva, tanulságul mindazoknak, akik hasonló helyzetbe sodródnak.

Pedig nemet mondani, tiltakozni mégsem könnyű feladat. Állítják sokan: a magyar ember türelmes, de jaj, ha felboszantják. Igen, mert akkor mindhiába az észérvek, amikor az ember bőszi haragjában képes kiiktatni a félelmet...

Csapataink harcban állnak, ha nem is szó szerint és következetesen, mígnem bebizonyosodik a kiszámíthatatlanság esélye sikerre. Amikor úgy tűnik: most! És ha mégis minden másként van, vagy másként történik, bennünk marad és a reménytelenségben is hat az a szer, ami bármely legyőzést győzelemmé varázsol. Ez éltetőnk, s ha elbukunk, holtunkban is ez takar: Légy híve rendületlenül. Maradjunk hűek az emberi méltósághoz, amely csak szabadságban lombosodik ki, és őriz, tart meg embernek. Ez a tudat felemel és bármikor tettekhez készít, ha nyakunk köré tekeredik is a megalakulás hínárja. Mert ez az élet, mi pedig élni akarunk emelt fővel.

DEÁK ERNŐ

A háború 1000. napját követően

Ukrajnában már több mint ezer napja tart a teljeskörű orosz–ukrán háború. Az ország immár a harmadik, talán az eddigi legkeményebb háborús tele elé néz. Az amerikai elnökválasztásokat követően tovább fokozódtak a katonai összecsapások, mindkét hadviselő fél eszközlését helyez kilátásba. Egyre gyakrabban és egyre többen szólalnak meg a béketárgyalások előmozdításáról és a harcok 2025-ös lezárásáról. Mindeközben viszont továbbra is zajlanak a sorozások, a harcok, valamint a légiiradók kísérte – sajnos sokszor sikeres – légitámadások, melyek immár Kárpátját is elérték.

A novemberben végbement amerikai elnökválasztások nagy hatással vannak Ukrajnára és annak ellenálló képességére Oroszországgal szemben. A hadban álló ország nemigen számolt Donald Trump győzelmével, viszont – amint Volodimir Ohrizko ukrán diplomata egyik *RBK-Ukrajna*-nak adott interjújában megfogalmazta – nem kell a „minden elveszett” elvből kiindulni az ukrán politikának és diplomáciának. „Trump üzletember, érvelni kell neki” – nyilatkozta Ohrizko. Az ukrán sajtószemlék alapján viszont érezhető annak tudomásul vétele is, hogy az újraelválasztott amerikai elnök kabinetjében „nem szorult hely Ukrajna-párti képviselőnek”. Ez valószínűleg nemcsak a további segélyek folyósítására nyomja rá majd bélyegét, hanem a szembenálló felek jövőbeli esetleges béketárgyalása lebonyolítására is – hisz az újra-

választott elnök és annak kabinetjének egyik főbb külpolitikai vállalásai közé tartozik a mihamarabbi béke elérése Ukrajnában. Mindenesetre egyre gyakrabban jön szóba a béke előkészítésének a kérdése.

Az viszont látható, hogy mindkét fél emelni kezdte a tétet a háborúban – minden bizonnyal arra számítva, hogy Trump 2025. januári beiktatására olyan helyzetet teremtenek a frontokon, aminek alapján az ingadozó republikánusok leteszik a voksukat Ukrajna fokozottabb támogatása vagy éppen a háború orosz érdekeknek megfelelő, ukrán területi veszteségekkel történő lezárása mellett. A hadműveletek hevesességét jól mutatja, hogy 2024 októberében az orosz haderő – ukrán és brit források szerint – napi 1500 embert veszített.

Emellett Észak-Korea révén új hadviselő fél is megjelent a harctereken. Miközben eddig is ismert volt, hogy Phenjan tűzérési lőszerrel támogatja Oroszországot, az orosz–észak-koreai együttműködés új szintre lépett október–november folyamán: ekkor legalább 10 ezer távol-keleti katona érkezett a frontvonal közeli területekre.

Minden bizonnyal ez is hozzájárult ahhoz, hogy az ukrán fél által hónapok óta megfogalmazott kérésnek eleget téve, Joe Biden amerikai elnök hozzájárult az Ukrajnának átadott nagy hatótávolságú rakéták oroszországi célpontok elleni bevetéséhez. Az amerikai döntést követően a britek is engedélyezték a saját átadott rakétáik ilyen irányú alkalm-

zását és a háború 1000. napján, november 19-én, valamint az azt követő napokban, az ukránok támadásokat hajtottak végre a kurszki és brjanszki területeken lévő célpontok ellen.

A „vörös vonal átlépése” Oroszországot is válaszlépésre sarkallhatta. Vlagyimir Putin Oroszország nukleáris stratégiájának módosításával lehetővé tette, hogy az orosz állam atomfegyverekkel nem rendelkező hatalmak hagyományos fegyverekkel való támadására válaszul is bevethessen nukleáris fegyvereket, amennyiben azokat egy másik atomhatalom támogatja – azaz ezzel a lépéssel Oroszország megteremtette a jogi alapját egy esetleges Ukrajna elleni atomcsapásnak.

Ezzel párhuzamosan november 21-én Dnyipro városát az oroszok az új, Oresnyik kódnevű, közepes hatótávolságú ballisztikus rakétarendszerükkel (IRBM) támadták. Az új fegyverrendszer kettős fenyegetettséggel bír: az említett rakétarendszer nukleáris töltetet is képes vinni. Ukrajna meglévő légháritásáról pedig azt lehet tudni, hogy nem alkalmas ezen fegyverrendszer kiiktatására.

Az orosz légitámadások célpontjait változtatlanul az ukrán energetikai rendszer létesítményei alkotják – kifejezetten most, a téli időszakban. Valószínűleg ezzel vethető össze az

is, hogy a háborút eddig csak közvetetten érintélt Kárpátalja felett november 17-én reggel az ukrán légvédelem két ellenséges rakétát és egy drónt szedett le – legalábbis erről számolt be Facebook-oldalán Miroslav Bileckij kárpátaljai kormányzó. A Rahó és Munkács környékén lehulló roncsok szerencsére lakatlan, erdős területekre zuhantak.

A hadműveleteken túl tovább zajlanak a toborzások. Az ukrán sajtóinformációk nyomán az utóbbi időben nagy híre volt annak, hogy az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SZBU) több olyan korrupciós hálózatot fűlelt le, melyek segítségével ukrán egészségügyi és katonatoborzói dolgozók komoly összegek ellenében katonaköteles korú személyek alkalmatlanságáról rendelkeztek. Az érintett személyek ellen eljárások indultak.

Az ukrán gazdaság úgymond a háborúra dolgozik. Így szavazták meg a 2025-ös ukrán költségvetést is, mely a GDP közel 26%-át különítette el a hadipari szükségletekre. Várhatóan 2,34 trillió hrivnya bevétel mellett 3,34 trillió kiadással számolnak. Ez 1,6 trilliárd hrivnya környéki deficitet helyez kilátásba, melynek fedezése, valószínűleg az érkező külföldi pénzforrásokból kerülne kiegyenlítésre.

PALÁDI RENÁTA

Előrehozott választások Németországban

Tartományi választások: Egy megosztott ország képe. Németország keleti tartományaiiban 2024-ben megtartott választások jelentős politikai változásokat hoztak. Tübingenben, Szász-Anhaltban és Brandenburgban az Alternatíva Németországért (AfD) párt megerősödése komoly figyelmet keltett. Tübingenben az AfD történelmi sikert ért el, első alkalommal szerezve meg a legtöbb szavazatot tartományi parlamentben, míg Brandenburgban és Szász-Anhaltban szintén kiemelkedő eredményeket értek el.

Az AfD előretörése nemcsak a régiók politikai térképét változtatja meg, hanem a hagyományos pártokat is nehéz helyzetbe hozta. A CDU és az SPD vezetői kizárták az együttműködést a radikális jobboldali párttal, ugyanakkor az eredmények tükrözik a választók elégedetlenségét a jelenlegi kormánypolitikával. A Zöldek és az FDP visszaesése tovább bonyolította a koalícióképzési lehetőségeket, különösen Brandenburgban, ahol az SPD mindent megtett, hogy tartsa vezető pozícióját.

Szövetségi szintű válság: A kormánykoalíció szétesése. A tartományi választások eredményei és a szövetségi kormány belső konfliktusai egymást erősítették. Az SPD, a Zöldek és az FDP alkotta „közlekedésilámpa-koalíció” 2021-ben alakult meg, de működését folyamatosan viták terhelték. Az energiaválság, a migrációs helyzet és az infláció kezelése körüli nézeteltérések végül az FDP kilépéséhez vezettek 2024 októberében. A koalíció felbomlása kormányválságot eredményezett, amely miatt Olaf Scholz kancellár bejelentette az előrehozott választások kiírását.

Az FDP döntését részben a gazdasági válságok kezelésével kapcsolatos eltérő elképzelések motiválták. Miközben a Zöldek az energiaátmenetet helyezték előtérbe, az FDP a gazdasági liberalizáció mellett érvelt.

Scholz kancellár SPD-je mindkét oldal közötti közvetítőként próbált fellépni, de a koalíció stabilitása végül nem volt fenntartható.

Előrehozott választások 2025. február 23-án. A németországi szövetségi választások időpontját 2025. február 23-ra tűzték ki. A politikai térképet átrendezheti, hogy a CDU/CSU és az AfD támogatottsága emelkedett, míg az SPD és a Zöldek népszerűsége csökkent. A választási kampány fő kérdései a gazdasági helyzet kezelése, az energiaellátás biztonsága és a társadalmi integráció körül forognak majd.

Az AfD előretörése egyre hangsúlyosabb, különösen Kelet-Németországban, ahol sok választó alternatívát keresett a hagyományos pártok politikájával szemben. A CDU/CSU visszatérhet a központi szerepbe, de koalíciós partnerei kiléte kérdéses, mivel a többi nagy párt ódzkodik a radikális jobboldallal való együttműködéstől.

Németország politikai jövője: kihívások és lehetőségek. Az előttünk álló választások nemcsak a parlamenti arányokat, hanem Németország jövőbeli irányát is meghatározzák. A gazdaság, az energia- és klímapolitika, valamint a társadalmi egyenlőség kérdései továbbra is központi szerepet játszanak majd. Az SPD számára a választások tétje nemcsak a kormányzati pozíció megőrzése, hanem a választók bizalmának visszaszerzése is.

A választások eredményei nemcsak Németország, hanem az Európai Unió szempontjából is jelentősek lehetnek. Stabil kormány kulcsfontosságú az európai integráció szempontjából, és a német választási kampány nemzetközi figyelem középpontjában áll. A februári választások mind politikai, mind társadalmi szempontból meghatározóak lehetnek Németország számára.

KESZÉG KORNÉL

Szerbia: Tizenöt ember halála

Gyászba borult Szerbia november elsején. Azon a pénteken, 11 óra 52 perckor egy szempillantás alatt lezuhant az újvidéki vasúti pályaudvar épületének előtető-szerkezete, s maga alá temetett 17 embert. Tizennégyen a helyszínen meghaltak. Három személyt súlyos, életveszélyes állapotban vittek kórházba, két héttel a tragédia után egyikük meghalt.

A tragédiát követően mindenki, még a hatalmon lévő Szerb Haladó Párt is kijelentette: meg kell nevezni a felelősöket, büntetőjogilag és politikailag is kell, hogy legyen következménye a történeteknek. Két héttel később viszont még mindig csak annyit tudni, hogy az illetékes ügyészség több mint hatvan embert kihallgatott, de egyelőre senkit sem neveztek meg gyanúsítottként. Azt sem tudni, hogy jártak-e azokban az állami intézményekben és azoknál a jogi személyeknél, akik érintettek a pályaudvar felújításában. Házkutatást tartottak-e? Lefoglalták-e a szerződéseket, dokumentumokat, amelyek bizonyítékul szolgálhatnak? Ezekre a kérdésekre továbbra sincs válasz.

November 5-én Újvidéken a vasútállomás épülete elé szervezett tüntetést helyi aktivisták és az ellenzéki pártok egy része. A tüntetésnek incidens lett a vége, ismeretlenek – a hatalom szerint az ellenzékiek, az ellenzékiek szerint a hatalom által szándékosan „beépített idegen elemek” – megromgálták az újvidéki városháza épületét: köveket dobáltak, vörös festékkel „véres kéznyomokat” hagytak a helyszínen, fállyákat dobtak be az épületbe. A rendőrség könnygázzal oszlatott, a Nemzetbiztonsági-Hírszerzési Iroda civiljei értelmiségi fiatalokat hurcoltak börtönbe, többüket a mai napig fogva tartják. Tüntetés volt azóta november 11-én Belgrádban is. Előbbin több mint huszoneg ezren, utóbbin mintegy tízezer vettek részt. A fővárosban incidens nem volt. A polgárok azt követelik, hozzák nyilvánosságra, az egyébként állítólag Kína kérésére titkosított szerződéseket, nevezzék meg a felelősöket, s követelik Miloš Vučević kormányfő és Milan Đurić, Újvidék polgármestere lemondását is.

Két héttel a tragédia után civil mozgalmak és ellenzéki pártok kérésére az újvidéki polgárok november 14-én 11 óra 52 perckor megálltak 14 percre, a 14 áldozatra emlékezve. Félbeszakították, amit éppen csináltak, ha útközben voltak, félreparkoltak a gépkocsijukkal.

Mindeközben a szerb hatalom részéről egyetlen lemondás történt, Goran Vesić építésügyi miniszter lépett vissza, aki hivatalosan november 6-án, vagyis hat nappal a tragédia után nyújtotta be lemondását. Aleksandar Vučić szerb államfő közben temetésekre, temetőkre járt, amikről be is számolt közösségi oldalain. A november 5-i incidensek után azonnal Újvidékre ment, de nem a nép közé, nem a városháza elé, hanem a Szerb Haladó Párt helyi irodájának szorosan az ajtajában állva beszélt a saját híveihez. Nem a tragédiáról, hanem arról, hogy megvédi őket az erőszakos ellenzékétől. Maja Gojković, tartományi kormányfő, aki 2024 július 5-én az újvidéki polgármester és a most távozó építésügyi miniszter társaságában nyitotta meg a felújított újvidéki vasútállomást és akkor azt mondta, „ezen túl az európai előírásokkal összhangban, biztonságosan utazhatnak” a polgárok, azóta sem jelent meg nyilvános eseményen. Egy műzeumi kiállítás megnyitóján viszont igen, ahol legalább hat testőr védte, s ahol arra a kérdésre, miszerint a megnyitón azt mondta, biztonságosan utazhatnak a polgárok, annyit mondott: „Nem mondtam ilyet.”

Aleksandar Vučić legutóbb Azerbajdzsánból, a klíma-konferenciáról üzent haza a kormány tagjainak, miszerint ideje lenne felelősséget vállalniuk, s még néhányuknak lemondaniuk, pedig tudja, hogy ez nehezükre esik. A polgárok pedig elvárják, hogy az ügyészség politikai befolyásosság nélkül végezze a munkáját, s úgy vélik, a politikai felelősség nem csupán egyetlen politikusé, hanem az egész rendszeré, amit az elmúlt több mint egy évtizedben a Szerb Haladó Párt kiépített Szerbiában. Ahogy a tüntetéseken elhangzott: „mindannyian az előtető alatt állunk, november elsején pedig a korrupció szakadt a fejünkre. Nem bal eset, hanem bűncselekmény történt.”

TOMÓ MARGARÉTA

A 800 ÉVES ANDREANUM ÜZENETE

Komlóssy József, a FUEV volt alelnökének 2024. október 1-jei angol nyelvű felszólalását az Európa Tanácsban az alábbiakban magyar fordításban közöljük.

Bármennyire megkérdőjelezhetetlen, hogy a „római jogrend” a jogállamiság alapja Európában, az is nyilvánvaló, hogy a 13. századot az ARANYBULLÁK évszázadának kell tekinteni Európában.

Annak érdekében, hogy elkerüljék a zavart egy államfő – a király – és az ország uralkodó osztálya (a nemesség) között, olyan aranybullák néven ismert törvényeket vagy rendeleteket kellett létrehozni, amelyekben mindkét oldalon fel kellett tüntetni a jogokat és kötelezéseket. Ezek egyfajta „fékek és ellensúlyok rendszerét” határozták meg, amelyek Európa egyes részein évszázadokon át a stabilitás alapját képezték.

Az egyik legismertebb – bár nem a legelső – ilyen jellegű megállapodást 1215-ben János angol király hozta létre a MAGNA CARTA néven emlegetett dokumentumban, amely biztosítja és szabályozza bizonyos személyek jogait, az egyház szabadságjogait és a feudális kapcsolatokat. A második ehhez hasonló és sikeres dokumentum a II. András magyar király által 1222-ben kiadott ARANYBULLA, amely egészen a XIX. század közepéig volt érvényben. Az angol Magna Carta és a magyar Aranybulla egyaránt Európa közös alkotmányos öröksége alappilléreinek tekinthető.

Érdemes hangsúlyozni, hogy a Magyar Aranybulla utolsó bekezdése azt jelzi, hogy ha a király parancsai ellenkeznek az „alkot-

mánnyal”, akkor a magyar uralkodó osztályoknak nemcsak törvényes joga szembeszegülni és elutasítani azokat, hanem jogában áll az ország uralkodójával szembeni engedetlenségre is (ius resistendi).

Néhány évvel később az úgynevezett 1224-es ANDREANUM, amely II. András magyar királyról kapta a nevét, részben egészen más – de nem kevésbé fontos – megközelítéssel foglalkozott birodalma stabilitásával és virágzásával. Azon bevándorlók – elsősorban Európa német nyelvterületéről származó szászok – jogairól, kiváltságairól és kötelezettségeiről (!) szól, akik azért érkeztek az országba, hogy pótolják a magyar államgazdaság hiányosságait, különösen a kézművesség, a kereskedelem, az építőipar és a bányászat területén. Ezeket a bevándorlókat Erdély délkeleti részén, kisebb számban Északkelet-Magyarországon telepítették be.

Az akkoriban „hospites”-nek [magyarul „vendég”] nevezett új telepesek kiváltságokat kaptak, hogy maguk intézhessék „saját ügyeiket”, vagyis autonómiájuk volt. Ezzel a szász közösségek megőrizhették identitásukat, fejleszthették kultúrájukat, biztosíthatták politikai befolyásukat az „Unio Trium Nationumban”, de nem csak ott, hanem több mint 800 éven át az egész Erdélyi Fejedelemség jogi és gazdasági fejlődésében betöltött szerepük szilárdan megalapozott és fenntartott volt.

Az erdélyi szászok jogállásának második nagy lépése az említett „Unio Trium Nationum”, a három politikai nemzet, a magyarok, a székelyek és a szászok szövetsége volt,

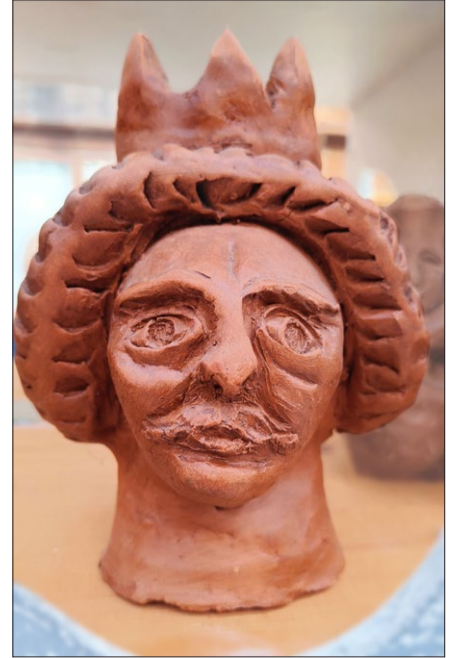
amelyet 1437. szeptember 16-án Kápolnán kötöttek. Az unió 1848-ig meghatározta Erdély politikai berendezkedését.

Következtetésem az alábbi: mindkettő szelleme, az 1215-ös angol Magna Carta és az 1222-es magyar Aranybulla is a „fékek és ellensúlyok” elvének bizonyítéka, amely a középkorban Angliában és Magyarországon is sikeres volt. Ezen elvek alkalmazása ma is érvényes, megmutatva, hogy a „bevált gyakorlat” hogyan teremthet rendet, biztonságot, gazdasági jólétet, és hogyan őrizhetjük meg legértékesebb közös európai kulturális örökségünket.

Az ANDREANUM 800 éves múltja és eredményei annak a bizonyítékai, hogy a „demokratikus gerinc” alapelveire épülő regionalizáció, mint legjobb eszköz nem csak akkoriban volt sikeres, hanem a mi korunkban is működhet a megbízható és stabil jó kormányzás érdekében, helyi és regionális szinten számos európai országban a közvetlen demokrácia alkalmazása lehet.

Engedjék meg, hogy utaljak az Európa Tanács számos nemzetközi értékű egyezményére és chartájára, mint például a Keretegyezményre, a Helyi és Regionális Nyelvek Chartájára vagy a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájára.

Úgy gondolom, hogy mindannyiunk erkölcsei felelőssége, hogy mindent megtegyünk annak érdekében, hogy a fenti dokumentumokban foglalt kötelezettségeket, valamint számos más jogilag kötelező erejű dokumentumot az Európa Tanács valamennyi tagállamában betartsák.

„Bárki-rálya”

Erre az Európa Tanács születésének ötvenedik évfordulóján, 1999-ben megfogalmazott kulcsfontosságú céljának biztosítása és elérése érdekében van szükség: „Célunk választóvonalak nélküli Európát létrehozni. Célunk Európa sokszínűségének megőrzése. Célunk, hogy megőrizzük Európa nemzeti, kulturális és vallási sokszínűségét.”

Őszintén remélem, hogy sikerült néhány olyan alapelvet megvilágítanom Önöknek, amelyek meggyőzhetik arról, hogy közös otthonunkért, szeretett Európánkért dolgozzanak, és segítsenek megőrizni hagyományos identitását. Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Fordította: Fetes Kata

A 800 ÉVES ANDREANUM PÉLDÁJA

800 esztendeje II. András arany szabadságlevelet adott az erdélyi birtokain immár három generációnyi idő óta élő németeknek. Így született meg az adományozó királyról elnevezett Andreanum, amely tartalmát tekintve a mai napig követendő példája lehetne a nemzeti identitás megőrzését segítő önrendelkezési jogoknak. Mert az Andreanum átfogó területi autonómiát biztosított egy világosan körülhatárolt népcsoport, az Erdélybe telepedett szászok számára. A területet Királyföldnek hívták, hiszen azt a király saját birtokaiból adományozta. Ez a föld nem volt elidegeníthető, és az itt élő homogén lakosság csak a királynak tartozott adóval, katonák állításával és határvédelemmel. Minden idegen joghatósággal szemben biztonságban voltak, csak a maguk választotta előjáró ítélkezhetett felettük. Papjaikat is maguk választhatták, nyelvüket szabadon használhatták. Szabadon kereskedhettek, és piacartási jogot is kaptak.

II. András kiváltságsevele, mint annyi más magyar vonatkozású fontos oklevél, írott dokumentum a történelem viszontagságainak köszönhetően nem maradt fenn eredetiben. De a magyar királyok, majd az erdélyi fejedelmek újra és újra megerősítették, a kor elvárásainak megfelelően kiegészítették. Tizenhárom ilyen megerősítésről tudunk. A legrégebbi 1317-ből, Károly Róberttől származik, ezt szokták az eredeti helyett bemutatni. A legfontosabb Mátyás király megerősítése, aki a Királyföldön élő szászok jogait kiterjesztette az Erdély területén bárhol élő valamennyi szászra. Így jött létre 1486-ban az egyetemes önkormányzati jogokat biztosító Universitas Saxonum, amely 1876-ig őrizte a szászok jogi különállását.

A nyolcszázból hatszázötven év volt, amíg az arany szabadságjogok fennálltak, és lehetővé tették, hogy az egyébként nem nagy szá-

mú szász népesség megmaradjon, fejlődjék, és politikai nemzeté váljon. Az 1437-es Kápolnán kötött Unio Trium Nationum, a magyar, székely és szász nemzet uniója politikai nemzeté emelte a szászokat. Az erdélyi rendi társadalom nációk szerint alakult, és egészen 1848-ig meghatározta Erdély politikai berendezkedését. Az 1876-ban bevezetett modern polgári közigazgatás átírta Erdély térképét, megszüntette a szász és székely székely önkormányzatiságát és a hagyományos rendi, politikai jogokat. A szászok vagyonát alapítványba szervezték, amely biztosította, hogy kulturális, oktatási és hitéleti formában tovább őrződjék az erdélyi szász identitás. A szászok persze ezt másképp látják. Szerintük a magyar politikai elit az oka mindennek, ők kényszerítették az osztrákokra 1867-ben a kiegyezést és a dualista államformát, ők csatolták Magyarországhoz az éppen „keleti Svájcá” változó Erdélyt.

A szászok nemcsak nyelvükkel, hanem a reformáció korától vallásukkal is elkülönültek Erdély többi nemzetétől. Evangélikusok lettek és azok is maradtak, mert vallásukat az 1568-as tordai országgyűlés a katolikus, kálvinista és unitárius hittel együtt egyszer és mindenkorra „bevett” vallássá nyilvánította. Akkor, amikor Európában éppen vallásháborúk dúltak, és a Habsburg Birodalomban még száz év múlva is halálra és gályarabságra ítélték a hitüket és közösségüket elhagyni nem akaró lutheránus prédikátorokat.

A 20. század viharaiból kijutott a szászoknak, bár a sebeket maguknak köszönhették. 1919 január elején a Medgyesi Határozatban ők is Erdély Romániával való egyesülése mellett szavaztak. Hittek a román szép szavaknak, és mint mondják, a magyarokkal szemben szerzett évszázados rossz tapasztalataiknak. A beígért román garanciákból semmi nem lett, a szász vagyont az állam

1937-ben végleg bekebelezte. A második világháborúban – végül is érthető módon –, a németeket támogatták. Románia, amíg a német szövetségben harcolt, írásos engedélyt is adott nekik erre, utóbb – már szovjet szövetségben – a szászokat is elhurcolták malenkij robotra, a Gulágra vagy épp a hírhedt Duna-deltához. Amikor pedig a román kommunistáknak pénzre volt szükségük, hát eladták a németjeiket – szászokat, svábokat – a Német Szövetségi Köztársaságnak. Ott akkor is munkaerőgondok voltak, sok emberéletet vitt el a háború. Nem kevés pénzt, átlagosan nyolcezer nyugatnémet márkát fizettek egy emberért. Zajlott az emberkereskedelem, és mindenki jól járt, az erdélyi németek kijutottak a szabad világba, a románok pénzt kaptak, és még a szász vagyon is nekik maradt. A 2022-es népszámláláskor 22900 ember vallotta még magát németnek Romániában. Átadták helyüket, hazájukat az évszázadok során egyre nagyobb számban Erdélybe települő románoknak, cigányoknak.

A titkosszolgálatok „Behajtási műveletről” sem a németek, sem a románok nem szeretnek beszélni. Nem szeretnek beszélni a magyarokról sem, most például az Andreanum 800. évfordulója kapcsán rendezett ünnepségeket is nélkülünk rendezték meg. A németek többnyire pragmatikus módon vagy inkább német érdekek szerint gondolkodnak. A Szászföld gyönyörű erődített városaival és falusi erődtemplomaival a mai Románia területén található. Ennek a kulturális örökségnek a megőrzése német érdekek, és ebben a magyarok, mint mindig, csak zavaró tényezőként jelennek. Inkább kihagyják őket a megemlékezésekből is, mert csak azt bizonygatnák, hogy András kiemelkedő magyar király volt, aki nem gyengeségből adta ki az Aranybullát, nem sarokba szorítva írta hozzá az ellenállási záradékot, mint azt a „mértékadó”

német történészek évszázadok óta hirdetik. Hanem éppenséggel korát megelőzve új alapokra helyezte a királyi hatalmat. És az Andreanumot sem azért adta ki, hogy a mindig lázadó magyarokkal szemben számíthasson a szászok megbízható szolgálatára, mint azt a német történelemírás állítja.

Az Andreanumot és sok egyéb történeti kérdést illetően erősen különbözik a magyar és a német narratíva. A magyarokról alkotott kép igencsak torzra sikeredett a német világban. És ezt nem a mai politikai, hanem az évszázadokra kiterjedő Habsburg birodalomépítő szándék alakította ki. Bizonyítani kellett, hogy a magyar nem kultúrnép, csak egy jöttment, vad ázsiai fajta, amely megmaradását, civilizáltságát a németeknek köszönheti. Például a szászok történelmének tudós összeállítója, Ludwig August Schlözer a tétel igazolásához 1795-ben egyenesen átírta az Árpád-kori magyar történelmet. „Nem igaz, hogy a magyarok Kr. u. 1000 óta urai Erdélynek; nem igaz, hogy magyarok hódították meg, és az sem igaz, hogy a magyarok és székelyek korábban birtokolták ezt a földet, mint a németek. A székelyek és a magyarok a németeknek köszönhetik Erdély földjét, nem pedig fordítva. Tény, hogy a magyarok nemcsak kultúrájukat, hanem létezésüket is a németeknek köszönhetik, németek nélkül nem lenne magyar Európa földjén, éppúgy, ahogy ma besenyők és kunok sincsenek. Bizonyítsák be, hogyha tévedtem!”

Schlözert csak saját elméletének igazolása érdekelt. Bár sohasem járt sem Erdélyben, sem Magyarországon, és magyarul sem tudott, mégis megfellebbezhetetlen módon ítélkezett, mint azok a politikusok, firkászok, tudósok etc, akik nyelvünk és kultúránk ismerete nélkül manapság nyilatkoznak rólunk, anélkül, hogy értenék, mit mondunk, és miért gondoljuk úgy. DR. RAB IRÉN

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

The Washington Post

Hirosima fái

A Hirosimába telepített fák nagy része a tengerentúlról, vagy Japán más részeiről adományként érkezett. Vannak azonban a mai napig életben levő fák, melyek már a bombázás idején is a város területén voltak. Elszenesedve és megtörten, de túléltek a bombázást, és lassan meg is gyógyultak.

A háború után 55 helyszínen őriztek meg ilyen fákat a robbanás 2 kilométeres epicentrumán belül. Ezeket hivatalosan is az atombomba támadást túlélő fákként regisztrálták. A robbanás középpontjától 370 méterre állt egy szomorúfűz. Az eredeti fa megsemmisült, a gyökerei életben maradtak, és új hajtások nőttek ki belőlük. A másik szomorúfűz 450 méterre volt az epicentrumtól a Seishonen kulturális központ és a baseball stadion mellett.

Az ilyen fát „Hibaku Jumoku”-nak, azaz túlélő fának nevezik. Hirosima város önkormányzata szerint 32 fajtája 170 egyede tartozik a túlélő fák közé, melyeket névtáblával láttak el.

A fák Hirosima város önkormányzatának védelmét élvezik. Magjaikat a város és lakói megosztják Japán és más tengeren túli országok polgáraival, így ezeknek a fáknek a leszármazottjai már az egész világon elterjedtek.

BBC

Spanyolország bírságolja a fapados légitársaságokat

„Visszaélésszerű tevékenységek” miatt, a spanyol Fogyasztói Jogok Minisztériuma 179 millió eurós pénzbírságot szabott ki öt fapados légitársaságra.

A legnagyobb, 108 millió eurós bírságot a Ryanair, míg az EasyJet 29 millió eurós büntetést kapott. Szankciókat rendeltek el a Vueling, a Norwegian és a Volotea ellen is. A minisztérium azt is közölte, hogy olyan gyakorlatok betiltását tervezi, mint a kézipoggyászért fizetett felár és az ülések lefoglalása gyermekek számára.

A minisztérium helyben hagyta azokat a bírságokat, amelyeket először májusban jelentettek be, miután elutasították a cégek által benyújtott fellebbezéseket. Eszerint a British Airwayshez tartozó Vueling 39 millió eurós, míg a Norwegian Airlines 1,6 millió eurós, a Volotea pedig 1,2 millió eurós bírságot kapott. A bírságokat azért szabták ki, mert kiderült, hogy a légitársaságok félrevezető információkat szolgáltatottak, és az áralkulációik nem voltak átláthatóak. „ami hátráltatja a fogyasztókat az ajánlatok összehasonlításában” és a megalapozott döntések meghozatalában.

A Ryanair-t számos fogyasztói jog megsértésével vádolták, beleértve a nagyobb kézipoggyászért, az ülések kiválasztásáért felszámolt díjat, és avval is, hogy a terminálokon kinyomtatott beszállókártyáért „aránytalanul nagy összeget” kért. „Ez olyan probléma, amellyel a fogyasztók nem csak Spanyolországban, hanem más uniós országokban is szembesülnek”-mondta a fogyasztóvédelmi egyesület, a FACUA szóvivője.

A bírságok összegét az egyes légitársaságok által ezekből a gyakorlatokból szerzett „illegális haszon” alapján számították ki a minisztérium.

1851 óta ötvenként Expo

Oszakában már javában folynak az előkészületek, mert már csak öt hónap van hátra az Oszakai Világkiállítás megnyitójáig.

2025-ben több mint 160 ország ott mutatja be innovációit. A japán szervezők remélik, hogy megerősített kommunikációs stratégiájukkal több európai látogatót vonzanak majd a szigetországba. Oszaka kormányzója Hirofumi Yoshimura szerint: „számos európai innováció érdemel kiemelt figyelmet, mint például a zöld energia felhasználás, vagy az éghajlatváltozás témakörében megvalósult fejlesztések. Minden ország, gondolkodásmód és értékrendszer más. Egy jövőbeli világ megtervezéséhez olyan megoldást szeretnénk bemutatni, ahol az élet virul.”

A szervezők úgy tekintik az Expót, mint egy szükséges teret, ahol a különbözőségek nem elválasztják, hanem összehozzák a kiállítókat. Ahol az egész világ számára lehetőség van találkozásokra, eszmecserekre, ahol párbeszéd folyhatnak.

Az Oszakai Világkiállítás 2025 áprilisában nyílik és októberben zárja kapuit. Ez idő alatt 28 millió látogatót várnak.

Az Expo az egyik legrégebbi nemzetközi rendezvény, 1851 óta ötvenként tartják meg.

Londoni Szüreti Fesztivál

Ez az Egyesült Királyságban a betakarítás és a megtermelt élelmiszerek ünnepe. Hálaadás az egész évben elért termési sikerekért és az emberi életben minden jóért és pozitívumért, mint például a család és a barátságok.

A kofák Szüreti Fesztiválján Londonban több száz apró gyöngyházgombbal díszített ruhákban, királyoknak, királynéknak, hercegeknek és hercegnőknek kinéző jelmezekben jelennek meg a résztvevők. Egy-egy ruha elkészítése hónapokba, de akár két évbe is telhet. A több száz gyöngyházfényű gombbal ékesített viseletek csaknem 12 kilogramm nehezek.

A zöldségárusok Arató Fesztiválját minden szeptember utolsó vasárnapján tartják Londonban. A menet a Guildhall Yardról indul és a St Mary-le-Bow templomnál ér véget. Közben a résztvevők népdalokat énekelnek és táncolnak.

A hagyomány eredete az 1870-es évekig nyúlik vissza, amikor egy utcaseprő, Henry Croft elkezdte gyöngyházfényű gombokkal díszíteni ruháját. Ezeket a gombokat tömegesen gyártották akkoriban Kélet-Londonban. Van olyan elmélet, hogy a kofák ruházata ihlette, akik fémgombokat varrtak ruháikra dekorációként. 1880-ra Croft már olyan öltönyt hordott, amit több száz fehér gomb fedett, de másoknak is készített ilyen díszes zakókat, kalapokat, öveket és nyakkendőket. A feltűnő öltönyt az volt a célja, hogy az adománygyűjtő rendezvényeken magára vonja a figyelmet és így nagyobb összeget tudjon összegyűjteni a helyi kórházaknak.

Magyarországról – itthonról

Néhány éve vagyok olvasója a Bécsi Naplónak, illetve külföldön élő magyarok tolalából származó tanulmányokat, dolgozatokat stb. tartalmazó pár könyvnek. Ezekből szereztem azt a számomra meglepő valóságot, hogy hány, egymással szinte szembenálló csoportosulás van a Nyugat-Európában élő magyarok között.

Nemrég egy okot hallottam: az 1945-ben emigráltak kommunistáknak tekintették az országot 1947-ben elhagyókat, majd mindkét csoport az '56-osokat. (Igaz, utóbbiak között voltak kommunisták, sőt ÁVO-sok is, egyikük-másikuk azután évtizedeken keresztül „osztotta az ést” Magyarország, a magyar nép számára!) Előbbi problémát csak megemlítettem, legfeljebb sajnálom, mert ezt sem kívülről kell megoldani.

Semmilyen politikai funkciót nem viselek, magyar átlagpolgár vagyok, így is fogtam az íráshoz.

Nem tudom azt megállapítani, hogy a Bécsi Naplóban megjelenő, a magyar bel- és külpolitikát érintő cikkek szerzői közül kik élnek hazánkban. Természetesen, minden magyarnak született ember vagy a magyar kormánypártokkal, vagy az ellenzékiekkel szimpatizál. Azért olyan írással nem találkoztam a kiadványban, amely alapvetően egyetértett volna a magyar kormány intézkedéseivel, politikájával.

Napjaink (éveink) legfőbb európai problémái: háború-béke, illegális migráció, az Európai Unió technológiai, gazdasági, politikai térszerte.

Az épelméjű emberek békepártiak, különösen háború idején. Kik a háborúpártiak? Akiknek az érdekében áll. Hazánk szomszédságában harmadik éve háború folyik. Meggyőződésem, hogy ez valójában Oroszország és az USA vetélkedése, ma még nagyrészt Ukrajna területén. A magyar kormány kezdettől fogva a béke pártján van. Szinte érthetetlen, hogy ez miért szállka az EU vezető tisztségviselőinek, egyes országok vezető politikusainak szemében. Nem is tapasztalni törekvésüket a békére?! A harcoló felek egyike sem Európai Unió tagállam. Az Unió Ukrajnának nyújtott pénzügyi támogatásai, az Oroszországgal szemben célzott szankciói döntően a tagországokat sújtják. Igaz, így az amerikai palagáz eladható Európában, az orosz földgáz árának 4–5-szereséért, miközben valakik (?) felrobbantották az Északi Áramlat II. gázvezetékét...

Az EU gazdasági lemaradásának egyik összetevőjéhez jutottunk. A többivel együtt az az ember érzése, hogy az USA Európát vazallusának tekinti. Ugyanakkor az európai múlt nagy hatalmak is így viszonyulnak a kisebb európai államokhoz. De nem csak a gazdaság tekintetében figyelhető ez meg.

Az az ember érzése, hogy a cél az egyes emberek, nemzetek identitásának felszámolása, embercsoportok szembeállítás, minden tekintetben vegyes népesség létrehozása. Az identitás nélküli népesség leginkább manipulálható, megvezethető. Kinek, minek a célja ez? A világ pénzhatalmának, a globalistáknak (nem feltétlenül adott államnak). A senki által meg nem választottak közül egyesek személye ismert, mint ahogy senki által meg nem választott nemzetközi hálózataik, médiájuk, gondolatrendőrségük stb. esetében. Puszkodásukat, még inkább befolyásukat láthatjuk olyan szervezetek működésében, mint

az ENSZ, Európai Unió stb. Utóbbinál csak egy részecét, a föderális Európa kialakításának igyekezetét említem.

Nem tudom mi a különbség a lobby és a korrupció között. A lobby a szép, a korrupció a csúnya? Mindegyik mindenhol volt, van és lesz. Szemünkkel látunk rá gyakorlatot napjainkban is, még a nemzetközi sportszervezeteknél is. (Zárójelben: hol voltak a Zöldek, amikor a labdarúgó világbajnokság egy hónapja alatt Katarban a stadionok légtérét hűtötték? Mert a környezetvédelem valóban globális feladat, a sahara homokot is megtapinthatja a magyar anélkül, hogy Egyiptomban járt volna.)

Így jutunk el az illegális migrációt támogató politikához, a vegyes társadalmak létrehozásának legfőbb módjához. Talán mondanom sem kellene, a jelenlegi magyar kormány az illegális migráció ellen van. Ennek érdekében – a többi tagországot is védve – jelentős anyagi áldozatot vállalt az ország déli határán épített kerítéssel, amelyhez az EU egyáltalán nem járult hozzá, sőt ezért brutális mértékű bírságot vetett ki Magyarországra az EU „Bírósága”. 2024. szeptember 16-tól Németország lezárta a teljes határvonalát, Európa közepén, nem a schengeni határ szélén, mint hazánk. Nyilván, most az EU Németországot is jól megbünteti. (Na, ennyire nem vagyok naiv!)

Hazánkban nem csak az utca embere tartja úgy, hogy a nyugati országok a történelem során nem egyszer hagyták cserben a közép- és kelet-európai népeket, a magyarokat (pl.: a törökök ellen 1397 Níkápoly, 1444 Várna, 1956). Már a jelzett korokban és ma is lenézik a nem körükbe tartozó országokat, nemzeteket. Azért merem ezt a kifejezést használni, mert más földrészek vezető politikusai is ezt teszik. Másrészt – finomabb szóhasználattal – a kettős mérce alkalmazását naponta tapasztaljuk az EU vezető szerveinek döntéseiben, jogszolgáltatásában. De gondolhatunk az általunk tisztelt G. B. Shaw, Churchill ilyen irányú kijelentéseire is. Valójában a nyugat nem hajlandó megérteni más kultúráját, történelmi népcsoportok gondolkodását, csak demokráciájuk exportját próbálják rájuk kényszeríteni.

Már a 20. század két diktatórikus rendszerének, a nemzeti szocializmusnak és a kommunizmusnak a megítélése is eltérő a nyugati országokban, mint azokban a közép- és kelet-európai országokban, amelyek népei tudják is mi a szocializmus. (Az EU Bizottságának volt elnöke Karl Marx-szobrot avatott fel a 21. században! Mi lenne, ha egy sörös palackon horogkereszt jelenne meg?!)

Az emberiség történelmének, küzdelmeinek nincs vége. Mi itt vagyunk, s hol van már a mongol, oszmán birodalom, a Szovjetunió...?

BÉKESI ISTVÁN

MEGJELENT A HÁROMNYELVŰ

Megrendelhető: Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/8–9/1,
Tel.: 0043 1/532 60 48; zentralverband@aon.at

Súly alatt a pálma

Fordulat a Bornemisza Péter Társaság életében

A Bécsi Napló idei május-júniusi számában feltettem az egyáltalán nem költői kérdést: vége a Bornemisza Péter Társaságnak? Hajléktalanok leszünk? Nem könnyű hajléktalannak lenni Bécsben sem, pedig már pároknak is van hajléktalanszálló a városban. Ismertem egy férfit, aki csak azért jött össze egy nővel, hogy ebbe az elit hajléktalanszállóba bekerülhessen. Ez aztán az érdekházasság!

Közel két évtizedes bécsi életem alatt két hajléktalant ismertem közelebbről. Egyikük idős asszony volt a harmadik kerületi Arenberg parkban, akit hiába vitt el számtalanszor a mentő, másnap ott volt ismét szerény ingóságaival agyonpakolt bevásárló szekerével a park öreg bükk- és szivarfái alatt. Egy nap aztán eltűnt.

A másik hajléktalan Bornemisza Péter. Így hívtam, így hívom magamban azt az öreg, pontosabban kortalan embert, aki a Bornemisza Péter Társaság Capistrangassei épülete előtti egyetlen padon tanyázik immáron évek óta. Tavasszal, nyáron és ősszel az apostoli megjelenésű, nagy szakállú férfi ott ül vagy fekszik a padon, és csak ritkán néz a világra. Ha mégis szigorúan ránéz valakire, akire ránézett, az a szemét lesüti. Télen a szomszédos Szent József plébániatemplomban húzza meg magát. Mozdulatlanul ül naphosszat, akár egy indiai jógi.

Amennyit hányódott életében Társaságunk névadója, Bornemisza Péter – költő, író, hitvitázó, könyvkiadó és az evangélikus egyház főintendánsa – biztosan nem nevezetne rám azért, hogy magamban róla neveztem el a tiszteletet parancsoló megjelenésű hajléktalant. A Budát és Pestet 1540-ben ostrom nélkül bevévő és kifosztó törökök az ő pesti polgárcsaládját mindenestül kiirtották, egyedül az akkor hatéves Péter élte túl a mészárlást. Felvidéki rokonok nevelték,

így Kassára került, ahol diákos csínyel a katolikus várkapitányon gúnyolódván börtönbe került, de megszökött. Bécsben is tanult, itt írta meg a Magyar Elektrát, Szophoklész Elektrája nyomán. Társaságunk tíz éve még létező amatőr színtársulata nagy sikerrel játszotta a darabot, Bécsben és máshol is. Én készítettem-festettem hozzá a díszleteket.

Bécsben is meggyűlt a baja Bornemisza Péternek. Szenvedélyes hitvitázó volt, aki nem csak hitbéli dolgokban, de embertelen magatartásuk és erkölcstelen életvitelük miatt a feudális urakat sokat ostorozta. Sokfelé ma sem lenne népszerű ember Bornemisza Péter, és ha ma nem is kerülne börtönbe (?), kenyérkereső állását valami mondvacsinált ürüggyel biztosan elvesztené. Egyébként a börtön mellett ebből is kijutott neki: miután élete végén magára maradt – feleségét, gyermekeit pestisben elveszítette – nyomdájával együtt a házából kidobták, mert addigi patrónusa megnehezelt rá, amiért Bornemisza éles nyelve miatt maga is kellemetlen helyzetbe került. Nagyon rossz természete volt Bornemisza Péternek: nem tudott megalkudni, elveit feladni, így pedig élni nem lehet. A mai világban sem sokkal másabb a helyzet...

Most a Bornemiszaról elnevezett bécsi Társaságon volt a sor, hogy az otthontalanná válás keserű poharát megköstölje. Egy ügyvédi bakugrás révén elveszítettük Bécs belvárosában 64 éve elfoglalt improzans színhelyünket, pedig már nagyon régi „lakók” voltunk az elegáns bérházban. A jogilag kivédhetetlennek bizonyuló ok, hogy nem egyesületi színhelynek, de lakásnak vette bérbe hajdan a helyet az alapítónk, Szépfalusi István evangélikus lelkész, aki itt telepedett meg népes családjával, mi több, sok évtizede itt van az Ausztriai Magyar Evangélikus Gyülekezet székhelye és lelkészi

lakása is, melynek sajnos semmi nyoma a főbérleti szerződésben. Szépfalusi István 2000-ben, illetve felesége, Szépfalusi Wanner Márta 2004-ben bekövetkezett halála óta, törvényes értelemben nincsen tehát lakó a lakásban, és Társaságunk nagy múltja, szép számú rendezvényeink nem hatották meg az ügyvédek.

Több úton-módon is megkérdeztük a bécsi (ausztriai) magyarokat: kell-e még nekik a Bornemisza Péter Társaság? Saját honlapunkon és a Bécsi Postán, de a Bécsi Napló hasábjain és az ORF magyar adásán keresztül is rákérdeztünk erre. Ha populisták lennénk, esetleg le szeretnénk rázni a ránk nehezdedő feladatot, eme „konzultáció” után most lehúznánk a rolót. Ha megélhetési magyarok lennénk, most esélyt láthatnánk a kifizetődő siránkozásra. Sem egyiket, sem másikat nem tesszük. Nem tesszük, mert névadónk nehéz élete és gazdag életműve, alapítónk és utódai kitartó munkája köteleznek minket.

Tudjuk, hogy aminek eleje van, annak egyszer eljön a vége is, vagyunk viszont még jó maroknyian, akik kizárólag érzelmi okokból kifolyólag nem tudjuk a BPT bezárását elképzelni, ezért makacsul kiutat keresünk a folytatáshoz: igyekszünk még néhány évvel, néhány emlékezetes rendezvénnyel megtoldani a jövőre 65. évét betöltő Társaság történetét. Társaságunk életében is minden nap, minden hónap, minden év számít – akár csak egy ember életében. És ebben partnerre akadtunk: jövő évtől Társaságunk az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének tagjaként schweidenplatzi színhellyel és a Magyar Otthonban, Négy évszak sorozatcím alatt megtartott négy rangos előadással igyekszik hozzájárulni továbbra is a bécsi magyarok kulturális életéhez.

MÁSRÉTI KATÓ ZOLTÁN

Vasorrú bába

56-os megemlékezés Alsóőrött

Harminchatodszor emlékeztek meg a Felső Órségben az 56-os forradalom és szabadságharcról. Immár hagyomány, hogy a Magyar Média és Információs Központ (UMIZ) műsorát dr. Radics Éva, a Gráci Zeneművészeti Egyetem nyugalmazott tanára állítja össze az irodalmi kör számára – minden évben más-más nézőpont alapján. Egyszer Nagy Gáspár versein keresztül emlékeztek, máskor a Petőfi Kör szerepét elevenítették fel, s többször felidéztek már az események láncolatát. Beszéltek Mindszenty József hercegprímásról, Nagy Imre szerepéről, s a forradalom nemzetközi visszhangjáról is. Idén, a forradalom és szabadságharc 68. évfordulóján a megtorlás borzalma-it elevenítették fel.

„1956-ban a magyar nép fellázadt a kiszolgáltatottság és a jogfosztottság ellen. A protestálást, felegyenesedést, fellázadást, a harcot, az álmoktól fényes, lázas liúttetést Kádár János és bandája a szovjet tankok segítségével vérbe fojtotta.” – mondta Radics Éva.

Az ünnepségen '56-os költemények hangzottak fel Magyar Lajos, Zas Lóránt, Kecskési Tollas Tibor, Nagy Gáspár tollából, valamint olyan költemények és prózai részletek, amelyek lényege átítatta a forradalmárok lelkét. Így például József Attila, Kisfaludy Károly, Batsányi János, Kölcsey Ferenc, sőt Cicero és Szolzsenyicin örökérvényű szavait is felhasználta Radics Éva.

Tizenegy szereplő – köztük négy gimnazista – mondott verset vagy prózát: András Ferenc, Bács Melinda, Binder Gyöngyi, Böndicz-Major Patrik, Gúthy László, Jencsik Eleonóra, Kelemen László, Szabó János, Szarka Tibor, Száva Mária Anna és Tóth Mónika.

Az 1956-os forradalom utáni megtorlás politikusai, ideológusai, a terror első számú döntéshozói, mozgatói egytől egyig megúszták a számonkérést. Soha nem vonták felelősségre őket. Ennek tudatában különösen megrázó volt a Mansfeld Peterről szóló magyar–kanadai koprodukcióban készült filmdráma, melyet közösen tekintették meg.

A teltházas rendezvényre Szombat helyről, sőt még Debrecenből is érkeztek.
R. É.

EGY AKOLBA

Van itt Bécsben egy érdekes téma, amit még az újságírók is kerülgetnek, mint macska a forró kását. Hogy miért? Azért, mert kényes. Az összefogásról van szó. Itt volt ugye október 23-a, nemzeti ünnepünk, az 56-os forradalom és szabadságharc emléknapja. Két magyar szervezet is tartott megemlékezést, de szinte egy időben, különböző helyszíneken. Na most akkor melyikre menjek? Mert szívem szerint mindkettőn részt vennék, kíváncsi vagyok, hogy mi hangzik el, hogyan adják meg a módját a megemlékezésnek, az ünnepnek. Melyik ujjamat harapjam? Valószínű, hogy mások is így vannak ezzel, aztán mivel egy időben két helyszínen nem lehetünk jelen, kiválasztásra kerül az egyik, de akkor megsértődnének a másik tábor tagjai. Aztán lehet, hogy a nagy dilemma úgy oldódik meg, hogy egyikből sem lesz semmi.

Miért nem lehetne együtt ünnepelni? Mert akkor ki kezdje? Így aztán egyik helyen tizen-húszan, a másik helyen ugyanennyien. Együtt nem lehet, mert A összeveszett B-vel a ruhaszárító kötélén, C ki nem állhatja A-t, és így körbe-körbe. Ki felügyelje a magyar iskolát? Mondjuk itt a gyerekek elsajátíthatják kétnyelvű oktatás keretén belül a magyar terminológiát, de nem tudom, hogy írni mennyire tanulnak meg miközben törökülésben

ülnek, vagy a szőnyegen hasalnak. Még jó, ha óra közben nem labdázna. A házi feladat nem divat.

Visszatérve A, B és C szervezetekre, mi legyen a tortaszeletekkel? Ki ossza le a teljes keretet? Ki mekkora szeletet fog kapni? Mi lesz a március 15-i megemlékezéssel? Tízen dideregnek a Bessenyei szobornál, de hát mit is várhatnánk a Habsburg fővárosban? Kossuth szobor itt nem lehet, egy Petőfi szobor van ugyan egy épület aulájában, ahol szintén tizenötven megemlékeznek a már említett elmentétek miatt. A magyarokra jellemző turáni átokról lenne szó? Koppány és Szent István óta van ez így. Bennünket nem lehet egy akolba terelni, mint azokat, akiknek megmondják, hogy ez a parancs, mindenki éltesse és tapsoljon Ceaușescu elvtársnak, vagy Sztálin elvtársnak, vagy Mao Ce Tungnak. A magyarokban mindig volt sokszínűség, kreativitás, innovatív készség, és így szép az élet! Azzal is kéne foglalkozni, hogy a bécsi rádióban miért van a szlovénoknak vagy a szlovákoknak fél órás műsoridejük naponta, a magyaroknak pedig csak negyedóra? Holott lakosságárányosan nekünk is kijárna minimum ugyanannyi műsoridő. Már Habsburg Ottó is megmondta, hogy a magyarok mindig is otthon voltak Bécsben.

De mi lesz az összefogással? Két magyar háromfele húz. Ha mondjuk úgy lenne, mint a Mercedesz-emblémában, hogy 120 fokos szögben, és egyenlő erővel, akkor a középpont nem mozdul el, és így kerek a történet. Akkor viszont mi lesz a tortaszeletekkel, és a kör négyesítésével? Mi lenne, ha mindenki mindenkivel mindenben egyetértene? Akkor ezt a cikket nem tudtam volna megírni.

„Az a cipő, amelyik az egyik embernek jó, a másikat nyomja, vagyis nincs általánosan érvényes életrecept.”

BOLDIS ENDRE

Vadászat Alsó-Ausztriában

(Müllers Büro, Nachrichten) Alsó-Ausztriában a 2023-as évadban 225.100 vad került terítékre. A vadászok a szőrmés állatok közül 85.400 őzet, 49.900 nyulat, 29.900 vaddisznót és 20.600 rókát ejtettek zsákmánnyul. A szárnyasoknál a fácán vezetett 25.200 példánnyal; lényegesen kisebb volt a zsákmány vadkacsából és vadgalambból. Előbbiből 7.500-at, utóbbiból 1.800-at lőttek.

NYUGAT-EURÓPAI ORSZÁGOS MAGYAR SZERVEZETEK SZÖVETSÉGE

közgyűlése, 2024. november 16–17.

ZÁRÓNYILATKOZAT

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ) 2024. november 16-án és 17-én Budapesten tartotta éves közgyűlését. Imával és egyperces néma felállással emlékeztünk meg a tragikus hirtelenséggel elhunyt Potápi Árpád János nemzetpolitikai államtitkárról.

A közgyűlésen meghívott vendégként részt vettek és munkájukat bemutatták:

- A Nemzetpolitikai Államtitkárság képviselőjében dr. Szilágyi Péter államtitkárhelyettes, Pírityiné Szabó Judit főosztályvezető, valamint Mecser Szilvia referens
- A BGA Támogatáselszámolási és Monitoring Igazgatóság képviselőjében Németh Edit igazgató, valamint Antal Gábor osztályvezető

- A Magyar Kormány Hazaváró Program képviselőjében Wetzelné dr. Szabó Csilla és munkatársai

- Dr. Szili Katalin Kárpát-medencei autonómiatörekvésekért felelős miniszterelnöki főtanácsadó

- Az Országgyűlés Hivatala Nemzeti Integráció Iroda képviselőjében Léphaft Áron irodavezető-helyettes

- Gál Kinga Európai Parlamenti képviselő és az újonnan alakult PATRIÓTÁK EURÓPÁÉRT képviselőcsoport alelnöke videóüzenetben köszöntötte a közgyűlést.

A közgyűlés egyhangúan megszavazta a bosznia-hercegovinai Magyar Polgárok Egyesülete „HUM” Szarajevó, valamint a Macedóniai Magyarok Teleház Szervezete felvételét a NYEOMSZSZ-ba.

A közgyűlés reméli, hogy az ukrainai és az izraeli háborúk mielőbb véget érnek. Együttérez az áldozatokkal és különösen félti a helyi magyar kisebbség tagjait.

Nyugat-európai tapasztalataink a tömeges korlátlan bevándorlást illetően igazolják a magyar kormány migrációval kapcsolatos politikáját, amit a NYEOMSZSZ határozottan helyesel.

A NYEOMSZSZ támogatja a szülőföldjén, a Kárpát-medencében többen élő őshonos magyar közösségek területi autonómia igényét. Ugyanakkor fontosnak tartja, a szórványban élők számára a személyi elvű, kulturális autonómia biztosítását. A közgyűlés üdvözlözi az Andreanum 800 éves évfordulója alkalmából megjelent könyvet, amely ismerteti Európa első példaértékű autonómia törvényét/alkotmányát. Nemzetpolitikai szempontból fontosnak tartjuk a könyv további nyelveken történő kiadását és terjesztését.

A közgyűlés nagyra értékeli Magyarországon soron lévő Európai Unió Tanácsa elnökségének célkitűzéseit és törekvéseit.

Az elnöki, elnökhelyettesi és az országos beszámolókat egyöntetűen kiemelték, hogy továbbra is nagy szükség van az összetartásra, beleértve a legkisebb diaszpóra közösségeket is. Reméljük, a negatív demográfiai tendenciákat sikerül nemcsak megfékezni, hanem együttműködéssel és megfelelő támogatásokkal egy növekvő pályára állítani.

GYERMEKKÖNYV BEMUTATÓ

Az alsóöri Magyar Média- és Információs Központ (UMIZ) 2024. október 18-án mutatta be legújabb négy gyermekkönyvét. Ezek a népszerű UMIZ4KIDS gyermekkönyvsorozat 43–46. kötetei. A művek német, magyar és burgenlandi-horvát nyelven íródtak, és óvodásoknak, valamint az iskola első két osztályába járó lányoknak és fiúknak szólnak. A szerző és illusztrátor Dowas Katalin óvónő, míg a burgenlandi-horvát fordításhoz Wagner Marijana és Hajsza Siegfried a HKD Horvát Kulturális Egyesület munkatársait hívták segítségül. Kelemen László intézményvezető, Dowas Valéria, Szabó-Jencsik Eleonóra, Hasler Michaela és Föll Elisabeth jelen-

tős részt vállaltak a lektorálásban, a korrektúrában, a koordinálásban, a kottaszerkesztésben stb.

Az ünnepségre 14.30 órakor került sor Alsóör község nagy kultúrtermében. A díszvendégeket (többek között Frauer Lajos a BMKE Burgenlandi Magyar Kultúregyesület részéről, Alsóör alpolgármestere és az Alsóöri Otthon Múzeum elnöke, Szabó Joachim, Virághné Vámos Kitti és Lénárt Krisztián a BDMK Szombathelyi Megyei Könyvtár részéről, Gaál Mihály az MSCO Felsőöri Motorsportklubtól és még sokan mások) Kelemen László mutatta be. Ez immár 14 éve hagyomány, és mutatja a nagy érdeklődést a többnyelvű ünnepség iránt.

DOWAS KATALIN

Romániai medvekérdés erdőben és bíróságon

Zöldegyesület támadta meg bíróságon a román parlamentben elfogadott sürgősségi kormányrendeletet, amely első körben 428-as kilövési kvótával igyekezett kezelni az akuttá váló medvekérdést. Ugyanakkor 2024 végéig tervezik nyilvánosságra hozni a medveállomány felmérését célzó, minden korábbinál átfogóbb vizsgálat eredményét, amely a medvekérdés középtávú menedzselését segítené. A terepi felmérést végző munkacsoport vezetője, Benedek Barna vadgazdálkodási mérnök, a Pro Silva Vadászegyesület elnök-igazgatója szerint a romániai medveállomány valószínűleg több mint 2000 egyeddel meghaladja azt a létszámot, amelyet képes lenne eltartani a rendelkezésre álló élettér.

Az Európai Unióban tíz medve magpopuláció él. Az egyik ilyen országban, Szlovákiában épp mostanában váltottak arra a fázisra, amelyben Románia volt a közelmúltig: semmilyen indokkal nem lehet medvére lőni. Romániában 2016-ban érkezett el ez a fordulat, amikor a frissen kinevezett környezetvédelmi miniszter, Cristiana Pașca-Palmer asszony minden érvelést mellőzve kijelentette: visszavonja elődje medvekilövési keretre vonatkozó döntését. Akkortól kezdődött a nagy változás, bár már korábban kezdtek felerősödni a hangok, miszerint a veszélyeztetett fajjá nyilvánított medvére szinte szent állatként kell tekinteni.

„Holott a medvepopuláció számának alakulása valójában semmire sem indikátor jelentőségű – hacsak arra nem, hogy nincs szakszerű állomány szabályozás. Például abban az értelemben, mint mondjuk a korallak az óceánban, amelyek pusztulásának jelenségére fel kellett figyelni, alaposan el kellett gondolkodni a kiváltó okokról” – mondta Benedek Barna.

A gazdaságokat, a vadászárságokat rengeteg kár érte azóta, az emberi áldozatok, az annak következtében egyre romló, esetenként egyenesen medveellenessé váló közhangulat pedig önmagáért beszél. A károk értéke már évi négy milliárd euró körül jár, ami egyrészt a károk kifizetésére elköltött milliárdokból, illetve a tiltások nyomán kieső jövedelmekből áll össze. Ha csak évi 400 medve kilövésével számolunk, az is két-három milliárd euróra rúg. Az ily módon bejövő – és évek óta hiányzó – pénzt a vadgazdálkodásra fordították, a munkatársak fizetésére. Mindent összeadva közel nyolc, vagy annál is több millió eurós kiesésről beszélhetünk, ami által akár önfenntartó is lehetne a fajjal való vadgazdálkodás.

A kulcs egyértelműen a medveállomány megfelelő szinten való stabilizálása lenne. Kérdés persze, hogy melyik az a szint? Egy 2002-es, nyilvánosságra is hozott felmérés

már feltérképezte az élőhely eltartóképességét, és azt 4400 medvében állapította meg. A 2016-ban megismételt vizsgálat – amelynek az eredményét sejtethető okokból nem hozták nyilvánosságra – már csak 4000 medvére állapította meg az élőhely kapacitását, tehát egyértelműen élőhelyromlás ment végbe. Ennek számtalan oka van, közülük a legfőbb az élettér elfoglalása, elsősorban a rengeteg turisztikai építmény révén, amelyeket jellemzően erdő közepén, vagy annak közelében hoztak létre. A területfoglalásokkal, az építkezésekkel párhuzamosan egyre nő az antropogén nyomás is, az állandó emberi jelenlétből származó kiszorítódsi.

De az éves szaporulat, illetve a bíróságon megtámadott 428-as kilövési keret alkalmazása is legfeljebb a medveállomány létszámának jelenlegi szinten tartására lenne képes. A legutóbbi kutatás egyelőre a bizonyítottan létező minimális egyedszámot képes meghatározni. Hasonló volumenű genetikai mintagyűjtésre viszont még nem volt példa, 500-560 vadászterületen, Románia 26 megyéjében zajlott, gyakorlatilag mindenhol, ahol medve jelenlétéről tudnak. A 20 ezer fölötti begyűjtött genetikai minta bizonyos része ugyanakkor ilyen-olyan okokból – például szennyeződések miatt – nem használható. „Kezdetben úgy vélekedtem, körülbelül 6000, bizonyítottan létező medvét tudunk azonosítani, most azt mondom, a fogás-visszafogás statisztikai módszerét alkalmazva pontosíthatjuk a felmérést, ami által kiderülhet, hogy az állomány létszáma akár 8000 fölött is lehet. Ezt éppen a nemrég kiadott 428 egyed kilövési keretből származó genetikai minták teszik lehetővé, amelyeknek a nagy adatbázissal való összevetése adatot szolgáltat arról, mennyire talál a már korábban azonosított egyedek mintáival. Am ha az eredmény nem is tükrözi pontosan a medvek számát, azért is meg kellett csinálni, mert így rendelkezésünkre áll majd néhány konkrét és cáfolhatatlan adat. A bizonyítottan létező egedszám máris magasabb, mint amennyit a környezet optimális eltartó képessége »engedélyezne«, és ha már az eseményekből nem nyilvánvaló, ezzel bizonyítható, hogy sürgősen kezelendő problémával van dolgunk” – fogalmazott Benedek Barna.

A szakember szerint az ember olyan mértékben beavatkozott a környezetbe, hogy nincs választása, továbbra is jelen kell lennie, a rászoruló fajt erőnek erejével is meg kell próbálnia megtartani az optimális szinten. És ehhez hozzátartozik a túlzott predációs nyomás elleni vadászati beavatkozás is.

CSINTA SAMU

KÉKFESTŐ-MŰHELY az Alsóöri Információs Központban

2024. szeptember 14-én, szombaton kékfestő műhely bemutatására került sor Alsóörött, az Öreg Iskolában. A résztvevők Tóth Ildikó és férje, Gerencsér Zsolt, a szakma mesterétől tanulták meg ezt az egyedülálló technikát. Maguk is gyakorolhatták a kéknymtatás művészetét, és megismerkedhettek ennek az ősi mesterségnek a titkaival, különlegességeivel. A délelőtt a KÉK, németül BLAU, színről szólt, sőt a tanfolyam résztvevői közül sokan kék ruhában jelentek meg, hogy részt vegyenek az Információ Központ által szervezett második kékfes-

tő tanfolyamon. Kelemen László intézményvezető és Dowas Katalin szervező két csoportra osztotta a több, mint 40 főt, az óvodásoktól a nyugdíjasokig, hogy mindenki kedvére merülhessen el a kékfestés világában. Ildikó és férje, Zsolt az 1906 óta működő Győri Kékfestő Manufaktúra műhelyből, melyet már az ötödik generációban viszik tovább, volt a műhely vezetője. Mintaanyagok segítségével mutatták be, hogy hány különböző kékfestő-motívum létezik, elmagya-

rázták, hogy több, mint 700 bélyegzővel dolgoznak, és számos terméküket is elhozták megtekintésre: méterárúk, szoknyák, kötények, házi áldások, kéknymatos cicák, sálak, kendők, hajdíszek, gombok, dekorációk és még sok minden más. A résztvevők Zsolt közreműködésével szövettáskát vagy saját pólót nyomtathattak, ami különösen népszerű volt, és ösztönözte az közreműködők egyéniségét, kreativitását és esztétikai érzékét. A pecsételők dunántúli mintákat és elemeket

mutattak be (pl. galambok, pávák, virágok stb.), melyek népművészeti elemek. Ildikó segítségével kékfestő madarakat és tulipánokat készítettek, sőt hajpántot is varrtak. Finommotorikára, kézügyességre és egy kis kitartásra volt szükség. Kérdéseket folyamatosan lehetett feltenni, az Információs Központ könyvesasztalán is lehetett böngészni, a büfében pedig frissítőket lehetett kapni. A rendezvényen Weber Katalin, az ORF Burgenland munkatársa. Az intézet 2025 őszére tervezi a következő tanfolyamot a közkedvelt magyarországi házaspárral.

„A szó igazi hőse”

Emlékezés Ratkó Józsefre – halálának 25. évében

A Pestszenterzsébeten született, hányatott gyermekkorú, lelencyerekként, idegen családnál, majd a tiszadobi gyermekotthonban felnőtt, a szegedi egyetem magyar-olasz szakáról ellenzékiessége miatt 1958-ban eltávolított, végül Szabolcsban, Nagykállóban letelepedett Ratkó József (1936–1989) a Kádár-diktatúrában, miniszterasszony nagynénjének (Ratkó Anna) magas polcra kerülése dacára is egész életében a kommunista barbársággal viaskodott. A szabadságvágy, a szabadságért való küzdelem és a magyar nyelv ügye szervesen egybeforrott mind prózaalkotói, mind versírói, mind pedig közéleti munkásságában.

A kollektív kiszolgáltatottságnak a mindennapokban jelen levő atmoszférájában az igazmondás etikai elve mellé Ratkó gondolkodásában mind tisztában a szabadság hiány problémája és a nemzeti félrevezettség helyzete került. Mert a társadalom gyakorlatában ő „nem eszmét, hanem embert akart szolgálni”, noha keserűen kellett önmagában tudatosítania: „Ebben a világban még nincs annyi szabadság, hogy az emberek felismerhessék: a szabadság több és jobb, emberhez méltóbb a mainál.” Verseiben és esszéiben immár e kivívandó, teljesebb szabadság hitéhez társult a szenvedélyes igazságkeresés. Ennek jegyében teszi közzé Szegeden, a pártkáderré nőtt tanulatlan rokont pellengérré állító *Nagynéném a miniszterasszony* című versét már 1954-ben, benne az alábbi sorokkal: „Számát, fületem telesírta, / de benne nem volt semmi hasznom, / s a tárgyragot két t-vel írta / nagynéném a miniszterasszony.” A költői szót ő „a dolgokra irányított ív-fénynek” nevezi, ami igazságot, valóságot, szabadságot keres. „A költőnek erről a szabadságról kell beszélnie, másképp a nyelve kimarjul, ellepi a penész, szavai megöregednek, kihalnak.” A nemzet történelmi sanyarúságát felfogásában az alkotó személyiségek félrevezetése és elgyöngülése egyaránt

tetézi. „Az utóbbi évtizedekben, sőt hatvan-nyolcvan évben gerinchajító időket éltünk át. Sajnos nagyszavú, nagy tehetségű művészek is megromlottak. Azt tapasztalom, hogy műveiken ez meglát-szik. Megbűdösödtek ezek a művek. Ha a versből hazug, rossz szó szakad ránk, az a költő erkölcséről árulkodik.”

Amikor a hatalmat támadja, ezt gyakran az állampárti diktatúra nyelvének, nyelvhasználatának leleplező jellemzésén át teszi. Anyanyelvének megcsúfolásaként éli meg a kiforgatott, elemi funkcióiból kisiklatott politikai-közéleti nyelvalkalmazást. Mert a „létező” szocializmus korszakában ezeket tapasztalja: „De a szó nálunk elválik a dolgoktól s lebeg vala a vizek felett – így dögöl... S mit tehet a költő, ha anyanyelvének szavait kiüritik, bemocskolják, megbecstelenítik azzal, hogy nem a dolgok és az igazság megnevezésére használják? Bizony, hallgatnia illenék, szűkölnie, megtanulnia a kutya beszédét, mint Latinovitsnak!”

A politikai hatalomnak a nyelvet félresiklató, a nemzeti tudatot romboló természete az ő felfogásában egy olyan, tökélyre fejlesztett halandzsza-nyelvben nyilvánult meg, ami csaknem lehetlenné tette a benne elrejtett manipulációk, hazugságok gyors felismerését, s így az ellenük való védekezést. Ratkó e jelenség radikális leleplezését is az írók feladatának s felelősségének látja. „Értéktelenedik a szó, a cinkelt szavúak, a közbeszélők miatt. Mondhatnám: verbálissá válik a szocializmus. Igen sokan megtanultak beszélni, s beszél-e ezt a nyelvet tízféleképp, attól függetlenül, kinek kell beszélniük. Persze, erről a nyelv nem tehet. A nyelv ártatlan a hazugságban, a faldumában, a cinkelésben.” A „cinkelt jelszavak”, „könnyként visszanyelt szavak”, „szavakkal el-takart igazságok” világában a költő, aki az „emberközi” szónak és dálnak akar „hűségese” maradni, a hatalmi érdekből

fecsegő mellébeszélőt nemcsak etikai, hanem nyelvi értelemben is „tisztátalannak” nevezi. „Ezek, mert gondolataik, eszméik zavarosak – henye-beszédűek, dadogók. S mert szerephez jutnak a közéletben, kényükre-kedvükre ronthatják anyanyelvünket. Mondhatni: nyelvükből élnek.” Másutt „ének-mocskolta szájról” (*Ady utolsó éneke*), „ringyó-szajúakról” (*Hallgat a kút is*), „bemocskolódott szavakról” (*Új versek elé*) szól, amikor a hatalom nyelvi ármánykodásait veszi célba.

A „hitetlen szónokokat”, a semmitmondó nyelvzsonglőröket, a rendszer tipikus kádereit „szóbajnokoknak” nevezve, őket két – Janus Pannonius csipkelődő epigrammáira emlékeztető – rövid versében is pellengérré állítja. „Nem nyelvében – nyelvéből él. / Húsz éve minden nap beszél. / Megtanult minden elvi mintát. / Elvhű. Bár nyelvű lenne inkább.” – hangzik a rövidebb epigramma (*Egy szóbajnokra*). A hosszabbik (*Egy másik szóbajnokra*) pedig mint az álszent makogással nyelvi síkon szembehelyezett bravúros nyelvi teljesítmény is perel a hazudozás grammatikájának bűvészeivel.

*Szózari, szósztátyár, szóbajnok,
szószaporító,
szófaragó, szójós, szóács, szóhadaró,
szókeverő (mint bajkeverő),
aki nyelvvel előre
jött a világra szegény, rémítvén szüleit.*

*szómolnár, sőt, szóborbély,
aki nyírja a nyelvet,
szórteleníti a szót, kölnivel önti nyakon.
S holta után, ha sírján emlékmű
emelődik,
ez lesz rajt’ a szöveg:
Szóból élt a magyar!*

Az életművének szintéziseként 1985-re megszülető *Segítsd a királyt!* című, István király uralkodásának egy tragikus szakaszát (az Imre herceg elvesz-

„Ó mily áldott vagy te béka”

tését követő időket) bemutató drámájával pedig olyan művészi produktumot teremtett, amely mind tartalma, mind nyelvi ereje szempontjából osztatlanul váltotta ki a kritika elismerését. A dráma stilisztikai tartományába mintegy ezer év magyar költészettörténetének elemeit dolgozta bele. „Vad, tömör, érzékletes, mozgalmas, lényegre törő és pontos” nyelvű mű, amely „a fűrészporstílus rémuralmában” „némiképp helyreállítja a költői dráma becsületét. Bizalmat ébreszt: azt sugallja, hogy a költészet nemcsak – és nem elsősorban – cifrázkodás, hanem tartalmas, kifejező erejű közeg.” (Szekrényesy Júlia)

Ratkó József szellemére és alkotói nyelvére is pontosan illik tehát Csoóri Sándornak az a megállapítása, amelyet a zármolyi író Nagy László költői nyelvéről így fogalmazott meg: „Míg mások egyre távolabb kerültek a szótól, neki volt bátorsága ahhoz, hogy a szó »igazi hőse« legyen.”

JÁNOSI ZOLTÁN

Határtalan magyar irodalom VI.

2024. szeptember 25–28. között tartották meg immár hatodik alkalommal a Határtalan magyar irodalom konferenciát Badacsonytomajban, amelynek idén a *Történelmi sorsfordulók az irodalomban* tárgykör adta a gerincét. Az Anyanyelvpolitika Szövetsége támogatásával megrendezett tanácskozással ezúttal az anyaországból, határon túlról Kárpátaljáról, Erdélyből és a Partiumból, a Muravidékről, idén először a Vajdaságból, valamint a diaszpórát képviselve is érkeztek előadók: Ausztriából, Németországban, Svédországban és Norvégiában tevékenykedő vagy évtizedeken át tevékenykedett honfitársaink tartottak sokféle nézőpontból igen tanulságos előadásokat, mindösszesen harminchetten.

Az idei rendezvény különlegessége, hogy önálló szekció foglalkozott az erdélyi szászok önrendelkezését biztosító kiváltságlevéllel, II. András 1224-es, idén 800 éves *Diploma Andreanum*-jával. A bevezető előadást a konferencia védnöke, Szili Katalin miniszterelnöki főtanácsadó, az országgyűlés korábbi elnöke tartotta a dokumentum korabeli jelentőségéről és mindmáig egyedülál-

ló hatásáról. Az előadók egyfelől megemlékeztek arról, mit adtak hozzá a szászok Erdély művelődéséhez, felekezeti tarkaságához, másrészt – szépirodalmi kitekintést sem nélkülözve – siratták el a sokszáz éves együttélésnek végérvényesen véget vető, etnikai katasztrófát jelentő németországi kivásárlást-kivándorlást a Ceausescu-rezsim idején. A családtörténeten túl néprajzi, nyelvi tanulságokkal is szolgálnak a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Erdély tájegységében felépített szászújfalusi portán bemutatott személyes visszaemlékezések, az elvesztett szülőföld iránti ragaszkodás felvételeken rögzített szóbeli megnyilvánulásai. Göttingai forráskutatásoknak köszönhetően hallhattunk a szász–magyar viszony 18. századi megromlásának háttér-okairól, ebben a német akadémiai szféra, kiemelten August Schläger szerepéről.

A tanácskozás másik, fő vonulatát a címben megjelölt egyéb történelmi sorsfordulók adták – bőven volt miből válogatni. Nagy ívet jártunk be a honfoglalás kori történelmi regénytől a Mohács korabeli Sylvester János pályaképén és ma-

gának Mohácsnak a fordulópont – szimbólummá válásán át, Kultsár György 430 éves posztilla-gyűjteményével folytatva a Rákóczi-emlékekig, majd a 18. századi irodalmi megújulás korszakhatárainak kijelölését követően Jókai mára beteljesült jövőképe után a nagy háborúig, annak kárpátaljai emlékezetéig, a vajdasági magyar irodalomra gyakorolt hatásáig. Hangzott el előadás a nagy könyvnyomtató nemzedékről, a történetírás és a fikcióirodalom csatájáról, Kós Károly transzilvánizmusáról, az első világháború lenyomatáról Tamási Áron novelisztikájában, ill. kevéssé és jól ismert erdélyi költők-írók (Szentimrei, Bartalis, Áprily) műveiben, a korabeli horvát–magyar kapcsolatokról, Pomogáts Béla hatásáról a Vajdaságban. A sor folytatódott a publicista-műfordító Gara László pályájáról az azt átíró 20. századi események tükrében, a 20. század Kádár-korszakának irodalom politikájáról egy folyóirat sorsán keresztül, a helyszínt adó egykori Keresztury-porta kapcsán a kisemmitzett tudós költőről és a genius loci-ról. Bepillantást nyertünk egy magányos oslói emigráns gondolkodó életébe, valamint

Sziveri János költészetének délvidéki színházi utóéletébe is. A tragikus sorsú Sárközi Györgyről emlékezett életművének avatott ismerője, mellé két Radnóti előadás és egy Radnóti versekből összeállított est társult.

A konferencia szervező házigazdájának, Pusztay Jánosnak az irányításával a Collegium Fenno-Ugricum (CFU) és a Tokaj-Hegyalja Egyetem, Sárospatak (THE) Regionális Történelmi és Művelődéskutatási Tanszékén közös projekt fut Borostyánkőút – Közép-Európa címmel. Ennek részeként a THE Báthory téka Minoritates alsorozatában jelennek meg a közeljövőben *Andreanum 800 Példa Európának* címmel az ebben a témában elhangzott előadások. A kötet és a projekt többi új kötetének budapesti bemutatója 2024. november 27-én volt a Józsa Judit Galériában (V. ker. Városház u. 1.) A konferencia többi előadása a hagyományoknak megfelelően Jánosi Zoltán szerkesztésében a Határtalan magyar irodalom VI. kötetben (Magyar Napló Kiadó) lát napvilágot, reménység szerint 2025-ben.

EGEY EMESE

Potápi Árpád János

(1967. március 18. – 2024. október 17.)

A Bécsi Napló szerkesztősége megrendüléssel fogadta a hírt Potápi Árpád János nemzetpolitikai államtitkár hirtelen haláláról.

A személyes ismeretség, emberi közelség csak fokozza a gyászt.

Ha valaki, akkor ő volt az, aki idejét és energiáját nem kímélve tevélegesen és megbízhatóan vállalta a magyar kisebbségek ügyét.

Nem a nagy szavak, de annál inkább a szívós cselekedetek embere volt.

Korábbi szívinfarktusra gondolva állítható, hogy életét áldozta övéért.

Sokak számára példakép volt, s a jövőre vonatkozólag is annak tekinthető.

A szomorúság és gyász arra készlet, hogy köszönetünket fejezzük ki a ránk fordított törődésért és támogatásért.

A Bécsi Napló szerkesztősége Semjén Zsolt miniszterelnök-helyetteshez és a Nemzetpolitikáért felelős államtitkárságon Pirityiné Szabó Judit főosztályvezetőhöz juttatta el részvétnyilvánítását. Mindketten köszönetüket fejezték ki; Szilágyi Péter helyettes államtitkár pedig arról értesített, hogy az együttérző részvételt továbbította a családnak és a közvetlenül érintett politikusoknak.

A XIV. Zempléni Zenetudományi Konferencia margójára

A vérbeli muzsikus, Dombóvári János, a sátoraljaújhelyi Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola immár nyugdíjas igazgatója misszionáriusi munkát végez a zene szolgálatában: pallérozza az ifjúság képességeit, tanulmányokat ír, hangversenyeken játszik. Műveltséget formál. Odaadással fáradozik a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, Lavotta János (1764–1820) emlékének megőrzésén, kinek zenéjéről Csokonai, Kölcsey és Kazinczy is elismerően nyilatkozott. Közzétette a „magyar Orpheus” kottáit, emlékére alapítványt hozott létre, díjat alapított, létrehozta a Lavotta Kamarazenekart, melynek ma is művészeti vezetője, koncertmestere. A verbunkoszenét népszerűsítő 11 CD-n maga is közreműködik hegedűn és mélyhegedűn. Immár tizennegyedszer szervezte meg a Zempléni Zenetudományi Konferenciát, mely magyar zenetörténeti kérdésekkel foglalkozott Lavottán innen és túl.

A 2024. október 3-tól 5-ig tartó konferencia díszvendége volt a 70 esztendő Liszt-díjas hegedűművész Szecsődi Ferenc, a Zeneakadémia szegedi kihelyezett tagozatának emeritus professzora, érdemes- és kiváló művész. Az idén ő kapta a Lavotta János díjat.

A programnak a Városháza (egykori Megyeháza) adott otthont, melynek főlevéltárnoka 1816–1831 között Kazinczy Ferenc író és nyelvújító volt. Ennek erkélyéről hangzott el Kossuth Lajos szenvedélyes szónoklata 1831-ben. Gróf Andrassy Gyula – országunk későbbi, a kiegyezést követő első miniszterelnöke – is itt szólalt fel először 1844-ben.

A nyitóhangversenyen a bécsi Rádiózenekar egykori hegedűse, Urbanetz-Víg Margit viola d'amore estét adott. Műsoron Biber Passacaglia c. barokkhegedűre írt variációs darabja, mely a Rózsafűzér szonáták része; Martini: 1785-ben írt, francia chanson-ként is ismert, a Plaisir d'amour műve, majd Milandre: Pièce pour la Viole d'Amour című táncszerepe hangzott fel, a cselló-continuo-t Dombóvári Zsolt játszotta. Az est fénypontja Vivaldi D-dúr versenyművének (RV 392) előadása volt, a Lavotta János Kamarazenekar közreműködésével. Ezt Lavotta Homoródi nótájának egy újabb – Zemplénben még nem játszott – változata, majd Csermák három magyar tánca

követe, s befejezésül pedig egy munkácsi zeneszerző, Márton István fergeteges verbunkos muzsikája csendült fel.

Másnap Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere köszöntése után következtek a zenetörténeti előadások. Az előadók a szélrózsa minden irányából – Párizs, Bécs, Graz, Budapest, Szeged, Kecskemét, Debrecen, Miskolc – érkeztek. Pethő-Vernet Csilla meglepetéssel szolgált: rávilágított az André Messenger és Jules Massenet műveiben található vélt és valós magyaros elemekre. Tusnád László Csokonai és Lavotta életútját hasonlította össze, majd Ittész Mihály szemüvegén át nézve Gombos László a nagy magyar muzsikusról, Kodály Zoltánról beszélt. Előadását Ittészné Kövendi Kata vezette be. – A zempléni zongoraoktatás nagyasszonyának, Asztalosné Lévy Adélnak emlékét Dombóvári János idézte fel. A régi magyar billentyűs muzsikáról Sziklavári Károly tartott előadást, zongorán közreműködött Elek Szilvia. Kortárs magyar zeneszerzők Ausztriában címmel Radics Éva mutatta be Arányi-Aschner György, Erőd Iván, Horváth József Mária, Ligeti György, Losonczy Andor, Takács Jenő, Zelenka István, valamint a második nemzedékhez tartozó Németh Tibor életét és munkásságát. Weiner Leó hangszereiről Kassai István beszélt. A XXI. század hegedűduóinak magyar gyöngyszemeiből (Káté István, Tóth Péter és Balassa Sándor műveiből) Szecsődi Ferenc és Farkas Erzsébet játszott a napot lezáró hangversenyen.

A gyűlés másnap Tállyán, a Mailoth-kastélyban folytatódott Serfőző Szabolcs polgármester köszöntőjével. Fülöp Márk a rókatáncnak eredt nyomába, Flach Antal az Anicska szerelemdala c. Lavotta művet mutatta be a Hangásznégyes közreműködésével. Sziklavári Károly Tállya község és a Lavotta-kultusz kapcsolatáról beszélt. A konferenciát muzsikusi hozzáértéssel, finom, útmutató szavaival Fehérné, Sulyok Éva tartotta mederben.

Záróakkordként a résztvevők megkoszorúzták a tállyai temetőben a 260 évvel ezelőtt született Lavotta János sírját, valamint a róla készült domborművet, mely annak a háznak falán függ, ahol meghalt. A dombormű Kiss György Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása.

RADICS ÉVA

Sándor András (1934–2024)

A művésznevének András Sándornak ismert Sándor András ez év júniusában hunyt el Budapesten. Miután magyar szakra elvégezte a szegedi egyetemet, András a forradalom alatt az „Igazság” és az „Egyetemi ifjúság” munkatársaként dolgozott, majd november közepén elhagyta Magyarországot és Bécsen keresztül Oxfordba került, ahol kutatódiákként Heinrich Heineről írt (később könyvalakban is kiadott) disszertációt. Egy év princetoni ösztöndíj után Sándor Berkeleyben tanított magyar nyelvet és irodalmat, közben megszerezte doktorátusát a dél-kaliforniai egyetemen. 1969-től nyugalomba vonulásaig a washingtoni Howard egyetemen tanított német irodalmat. Ez idő alatt az „Arkánium” c. kulturális folyóiratot szerkesztette és számos cikket írt amerikai folyóiratoknak, Sándor 1996-ban költözött

végleg vissza Budapestre. Első verseskötete, a „Rohanó oázis” még Londonban jelent meg 1970-ben, de hazatérése után versesköteteken és egy regényen kívül számos tanulmánykötettel gazdagította az olvasókat, amelyek között a nyelvfilozófia hívei nagyra tartják „Heidegger és a szent” (1994) c. kötetét, a magyar irodalom kedvelői pedig „Játék vagy kaland” (1998) c. tanulmánykötetét Petőfiről, Madáchról és Kosztolányiról írt esszéit. Bár a József Attila-díjjal kezdve a Nagy Imre-érdemrendig Sándor sok elismerésben és kitüntetésben részesült, mint független, egyetlen párthoz sem tartozó alkotó, nem kapta meg soha a Kossuth-díjat. Utolsó kötete, Klimó Károly festőművész munkásságáról írt tanulmánya, paradox módon Sándor halála napján látott napvilágot.

G.Gy.

A SZENCI ZSINAGÓGA

A szenci zsidó közösség 1904-ben építette fel templomát, orientális stílusban, szecessziós díszítőelemekkel, egy korábbi 1825-ös zsinagóga helyén, és 1948-ig töltötte be eredeti küldetését. A Pozsony megyei képviselők még 2012-ben szavazták meg a kulturális műemlék felújítását, de egy későbbi pályázatnak köszönhetően csak 2018-ban kezdődtek el a munkálatok.

A szenci zsinagóga a korábbi Szenczi Molnár Albert utcán, ma Béke utcán található, a városi hivatal szomszédságában. A zsidó közösség az ortodox irányzathoz tartozott, ami zsinagógájukon is érzékelhető. Templomuk torony nélküli, nem volt orgonája, a nők a női galérián ültek, amelyet egy farács, a mechika választott el, és tulajdonképpen ez alkotta a zsinagóga emeletét. Építészetileg a mór és a neoromán jegyek is megtalálhatók rajta. Az utcai homlokzaton hármastagolás vehető észre, a központi részen rózsablak van és a homlokzat tetején a Tízparancsolat, valamint a Dávid-csillag látható. Ezeket a szimbólumokat két alacsony torony szegélyezi, ezek a homlokzatot három részre osztó függőlegesen húzódó polaszterek folytatásai. A zsinagóga mögött található a rituális fürdő (mikve), de itt voltak a beosztottak lakásai is, ezekből csak a mikve és a macesz sütésére alkalmas kemence maradt fenn, amelyek konzerválása még várat magára.

A felújított zsinagógát szeptember 9-én adták át, azóta több magyar program is megvalósult a határon átnyúló nyertes pályázat eredményeként. Szeptember 9-én vette kezdetét a zsidó kultúra hete Pozsony megyében is. A zsidóellenes intézkedések részeként 1941. szeptember 9-én életbe lépett az úgynevezett Zsidókódex, mely a korábbi jogfosztó rendelkezések fenntartása mellett (melyeket 1939. márciustól folyamatosan fogadott el a szlovák parlament) újabb gazdasági jellegű korlátozásokat rendelt el. A szeptemberben elfogadott törvény értelmében 1941 októberében a pozsonyi zsidóság nagy részét megfosztották állásától, és más települések munka nélkül maradt zsidó lakosaihoz hasonlóan, munkatáborokba gyűjtötték őket, majd a következő év márciusában megkezdődött deportációjuk a haláltáborokba és munkatáborokba. Ezek a törvények a szenci zsidóságra nem vonatkoztak, hiszen az első bécsi döntés következtében ők magyar állampolgárok lettek.

A szenci zsinagóga évtizedeken át volt a város szegényfoltja, majd Agárdy Gábor, később Németh Gabriella megyei alelnökök dolgoztak felújításán, de csak 2024-ben sikerült átadni. A nyilvánosság előtt a zsinagóga szeptember 10-én délelőtt nyílt meg, délután az érdeklődők megtekinthették a felújított épületet, este Jáger Bandi és Malek Andrea zsidó dalokat adtak elő, így hozták közel a zsidó kultúrát a közönséghez. Szeptember 21–22-én is voltak magyar programok, szombaton a Budapest Folklore Band, vasárnap Derzsi György léptek fel a kulturális központban.

Térjünk vissza a megnyitóra, azon részt vett Richard Duda, a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöke is. Duda kiemelte: ez a nap az emlékezésé és a tiszteletadásé, azok felé, akiknek élete hamarabb ért véget, mint kellett volna. Emlékezni kell azokra, akik után üresek maradtak a templomok és a temetők, amelyekbe addig évszázadokon át temetkeztek. Az emlékezés mellett mégis ünnepnek nevezte a szenci zsinagóga átadását, ami a központi szövetség és a megyei önkormányzat közötti együttműködés eredménye.

Az aktív zsinagóga nem csak arra szolgál, hogy imádkozzanak benne, hanem tanításra és szórakozásra is használták. Ha már nem szolgálhat zsinagógaként a szenci templom, legalább kulturális központként működhet és bízhatóan, az egyes alkalmakra megtelik majd.

NESZMÉRI TÜNDE

Alsó-Ausztrián áthaladó teherforgalom

Amint a Statistik Austria múlt évre vonatkozó felméréseiből megtudható, Alsó-Ausztriát nagyban érinti a Kelet- és Délkelet-Európából jövő áruforgalom, a teljes, 16 milliárd t/km szállítmány 43,9%-a ezekből az országokból származik. A szállító forgalomban Lengyelország, 7,7 milliárd t/km-rel, Magyarország, 4,4 milliárd t/km-rel és Szlovénia 3,9 milliárd t/km-rel vezetett.

A kamionok rakománya 35,2 millió/t nagyságrendben Lengyelországból, 26,8 millió/t Magyarországról és 24,5 millió/t Németországból származik. A három ország összesen 16 millió/t-val a külföldi tehergépkocsik 43,9%-ra rüg osztrák területen.

Rumpler Diána: Kiállítások Bécsben

A FELLELEHETETLEN PARADICSOM

Eugène Henri Paul Gauguin-nél (1848–1903) érvényesült a művészet iránti szeretet a legfatálisabban. A Kunstforum Bank Austria a bécsi Albertinával kooperációban több mint 80 művészi alkotását – festmény, grafika, faszobor és kerámia – bemutatva kíséri végig a művész életét. Izgalmas, hogy a látogatót szembesíti a kiállítás a Csendes-óceáni szigetlakókról alkotott élő képeivel, de az alkotó embert nem ítéli meg. Ma megkérdőjelezzük a művész személyiségét, megvilágítjuk etikai magatartását nőikkel és kiskorúakkal szemben.

A posztimpreszionizmus egyik legnagyobb hatású mestere iskoláit félbehagyva, 17 évesen matrózinának szegődött, mert világkörüli utazásra vágyott. Meglett férfikorban, jómódban kezdett festeni és gyűjteni. Korai művei Cézanne, Pissarro, későbbi tanára és Delacroix művészi hatása alatt álltak, pl. *Táj nyárfákkal* vagy *Enteriőr Aline-nal*, sőt a festészet iránti lángolása oly erős volt, hogy családját elhagyta és magát egészen a művészetnek szentelte. A következő évek művészi és üzleti kudarcai után, kis kitérő volt az impresszionisták nyolcadik utolsó kiállítása, ahol 19 képpel és egy faszoborral vett részt. Ismeretsége Theo és Vincent van Gogh-gal kölcsönösen és közvetve hatottak egymásra. Gauguin végre megtalálta egyéni stílusát, így eltávolodott az impresszionista festésmódtól. Theo van Gogh galériájában sikeres kiállítása volt, de annál tragikusabban ért véget barátsága Vincent van Gogh-gal.

Gauguin Párizsban a világhiállításokon 1889-ben négyszáz főt számláló óslakosokat látott, kiket a francia gyarmatokról tettek ki közszemlére, mint egyedülálló attrakciót. A 19. század végén milliókat vonzott az ún. emberi állatkert. Így hét évvel később Budapesten 1896-ban a millenniumi ünnepségek alkalmával az állatkertben több mint kétszáz főt meghaladó afrikai közösséget mutattak be.

Amikor 1891-ben Gauguin elindult a Csendes-óceáni szigetvilágba, akkor érintetlen földi paradicsomot várt, nem sejtve, hogy Tahitin és Hiva-Oán fogja meglátni a kolonializmus negatív hatásait. Vándorlással teli életében, viszontagságaiban, sorsának kilátástalanságában, notórius pénztelenségében egyetlen vigaszt csak a művészetben talált. 1897-ben megjelent könyve Noa Noa (illat) franca kiadásban. Még utolsó erejéből felépítette a „Gyönyör házát” (Maison du Jouis). Keserű ironia, hogy házát halála után lerombolták, de katolikus temetésben részesült. Ma egyetlen Gauguin mű többszázmillió dollárt ér, míg Papeete-ben elárverezték festményeit kétjegyű frank összegért.

Gauguin munkássága rendkívül színes és egyedülálló, így pl. *Az Areoi magva*, *Fürdő tahiti nők* vagy *Tahiti nők a tengerparton*, ugyanakkor számos ellentmondásos aspektust is felvet. Munkáiban kiemelkedik a színhasználat, nem csupán mint esztétikai elem, hanem domináns eszköz, mellyel lelki és spirituális dimenziókat fejez ki – az arany, a zöld és a kék színek dominanciája késői alkotásaiban – a formák leegyszerűsödnek, amelyek a művész egyéni, szubjektív világlátását tükrözik.

SZÍN ÉS FÉNY REJTETT VALÓSÁGA

Kivilágosodik egy amszterdami műtér, férfi belép a fénybe, kezébe veszi ecsetét és megérinti a vásznat. Megdöbbenve figyeljük, ahogy a modell életre kel és ránk pillant. Szinte kilép a keretből. Becsukjuk szemünket, ébredést várva, de nem távozik az álom. Rembrandt, **Rembrandt Harmenszoon van Rijn** (1606–1669), otthonába tekintünk, a fény és az árnyék mestere világába. Agatha Bas, Nicolaes van Bambeeck felesége, szinte elmosza a határokat a kompozíció belüli képzeletbeli tér és a külső valós világ között. Kezét az ébenfa keretnek támasztja, a peremen átnyúló finom legyezője felénk mutat, érintését várjuk.

Samuel Dirksz van Hoogstraten (1627–1678) könyvében „Inleyding tot de hooge schoole der schilderkonst: anders de zichtbaere werelt” – Bevezető a festészet művészetébe: vagy A látható világ – tanárának két festményét emeli ki, az *Éjjeli őrző* és *Keresztelő Szent János prédikációját*. Utóbiban olvasói elé tárja mestere rendkívüli képességét a fény vezetésére, a hallgatóság legbelsőbb érzéseinek kifejezésére, unalmat és érdektelenséget egyaránt, mint örömet és végtelen lelkesedést, az akkor ismert világ lakóit ábrázolva, így ottománt, japánt vagy amerikai őslakost. Ruhájuk meghatározza kultúrkörüket, életük helyszínét, természetesen az akkoriban ismert és hitelesnek elfogadott divatnak megfelelően. Végtelenül dicséri a finom átmeneteket, fényeffektusokat és a színek rendkívüli játékát. Egyben eltér véleménye, többre tartja az ideális szépséget, nem tudja elfogadni a közönséges kutyák motívumát, még ha ez csak apró részlet is. Átlapozva írását, ami örömet okoz praktikus szemszöge miatt minden tanítványnak, rábukkanunk, hogyan vezessük vonalazásunkat, hogy valóban az elvárt és akart eredményt nyerjük el jutalmunkként, vagy hogy keltsünk megtevesztő, azaz a valóságot a képben megragadó illúziókat. A láthatatlan világ második könyve, sajnos nem maradt ránk, elvéve tőlünk gondolatai világát.

A tanítvány könyvében bemutatta mesterét élete végén és a mester felkészítette tanítványát önálló útjára, vagyis művészi utazására. Hoogstraten Rembrandtnál tanult és fejlődött, az ő műtermében csiszolódott, míg a kőből gyémánt lett. Rendkívüli tehetséget és mestere zsenialitását tükrözi kiragadóan három festmény: a *Fiatal nő nyitott felső ajtónál*, amit eredetileg Rembrandtnak tulajdonítottak, az *Idős férfi az ablakban* és a *Perspektivikus nézet reneszánsz palotában olvasó fiatalemberrel*. A két női portré összehasonlítása izgalmas lehetőséget ad arra, hogy feltárjuk a két festő különböző művészeti stílusát és megközelítését. Hoogstraten fiatal nő ábrázolása még követi mestere fény és árnyék játékát, de inkább a vizuális hatások és a kompozíció érdekében, mint a belső érzelmi állapot közvetítésére. Rembrandt, *Lány az ablakban* című műve szép példája a chiaroscuro technikának, ahol a finoman megvilágított arc, felsőtest és a ruházat részletei rendkívüli realizmust sugároznak, érzékeltetve a lány lelki világát. A színek gazdag alkalmazása, a laza, de precíz ecsethasználat önarcképeiben egy-egy pillanatra életre kellették legbensőbb karakterét. Rembrandtra irányul a figyelem, mind a múltban, mind ma. A fiatal festő munkája *Idős férfi az ablakban* túl mutat a precíz részletezésen, létrehozva a vizuális illúziót. Lenyűgöző példa erre a festményben látható tányérkarika üveg, más néven holdüvegtárcsa vagy Butzenscheibe, ólomkarikába foglalt kerek üveglap. Ilyen korongokból készültek

a középkor és az újkor ablaküvegek szemei. Utolsó példánk Hoogstraten elemében mutatja. Elkalauzol bennünket egy „képen belüli” sétára, az optikai illúziót és a perspektíva játékát kihasználva. Rembrandt ezzel szemben, úgy ahogy sosem hagyta el hazáját, visszafogottan, az érzelmekre és a finom szín átmenetekre összpontosítva ábrázolja festményei szereplőit titkokat megóvó környezetben. *A Szent család függőnyvel* című művében szinte „élnek” a protagonisták, a színek folyamatosan változnak és érzékeltetik a mozgást és az idő múlását. A belső festett keret, a függöny és a függöny mozgása támasztja alá Rembrandt illúzióját.

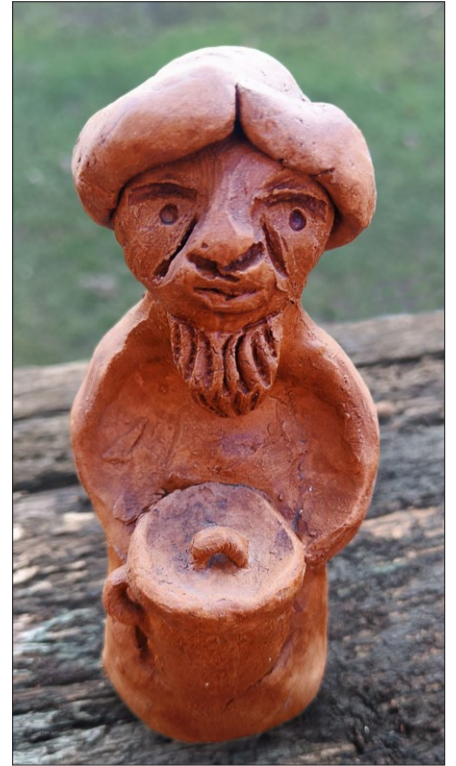
Rembrandt, aki műveit csak a keresztnevével szignálta, 1633 óta, ami holland festőknél szokatlan, de összhangban áll olasz kollégáival – Michelangelo, Tiziano vagy Rafael –, élete során sok kegyetlen sorcsapást szenvedett el, mint művész, férj és apa. Elvesztette első feleségét, aki stabilitást adott és pekuniáris rendet tartott, eltemette szeretett fiát és élete második felét szegénységben töltötte, ami idős korban annál kegyetlenebb. Önarcképek követik sorsát. Élete alkonyán sötétebb színeket használ, a fény és az árnyék játéka változik és a lelki mélységet helyezi középpontba. Mint Tiziano-nál elmosódnak a határok és a körvonalak.

Hoogstraten bár mesterére épített művészetében, saját egyéni stílust alakított ki, amely a vizuális megtévesztésen, a finom részletek és a szimbolikus tartalom ötvözetére alapult. Büszke volt a társadalmi elismerésre, a sikerre a korabeli magas rangúaknál. Az osztrák uralkodó III. Ferdinánd elismerése jelül arcképével díszített kítüntetést adományozott neki, amelyet a művész számos kompozíciójában megörökített. Valószínűleg az uralkodó megbízásából készült a Bécs vára belső udvarát ábrázoló festmény, amelyen II. Rudolf számára épített Amalienburg látható, akkor még a toronyba beépített órával. Életútja elvezette Hágába és Londonba, ahol Sir Norton Knatchbull személyében mecénásra talált. Élete során elismert művésznek számított, ma a holland aranykor nagy nevei mellett, kevésbé ismert.

Hoogstraten leginkább az „*trompe-l'œil*”, vagyis az optikai illúzióval készült festményekkel vált ismertté, amelyek az emberi szem számára valóságként, háromdimenzionálisan ábrázolták a képen szereplő tárgyakat. Ugyanakkor ezek a tárgyi összeállítások önábrázolást rejtenek olyan pontossággal, mint valós portréi. Vajon ma is szükség lenne saját sorsunk megvilágítására tárgyi készlet segítségével? Valószínűsíthetően igen, hiszen a művész bemutathatja valós énünket, életutunkat, féltett titkainkat, rejtetten, mégis mindenkinek láthatóan. Mi-lyen lehetőség!

Rembrandt művészete időtálló és nyelve minden korosztály és kultúra számára vonzó marad. Az ő festésze nemcsak technikai tudásról, hanem mély emberi érzésekről, érzelmi kifejezésről és a vizuális hatások erejéről szól. Mindig megérintette és meg fogja érinteni művészete az embereket. Képei tele vannak élettel, érzésekkel és történetekkel, amelyek minden nézőben mély rezonanciát keltenek. Az emberi szenvedés, öröm, és a belső küzdelmek egyetemessége teszik művészetét örök érvényűvé.

A kiállítás „Rembrandt – Hoogstraten, Farbe und Illusion” megtekinthető a Kunsthistorisches Museum kiállítótermeiben 2025. január 12-ig.

Bölcs I.

Bútormúzeum Bécs szívében

Bécs szívében, a Mariahilfer Strasse egyik mellekutcájában, az Andreasgasse 7. szám alatt található olyan egyedülálló múzeum, amely a dizájn, a lakáskultúra, a történelem, a film, a művészeti stílusok kedvelőinek egyaránt remek szórakozást nyújt, nem szólva a hasznos ismeretekről. A Möbelmuseum Wien elődjét még Mária Terézia alapította a császári bútorok felügyeletéért francia mintára. Ennek utódja, a mai bécsi múzeum a 170 000 műtárgyával a világ egyik legnagyobb ilyen jellegű gyűjteménye. A jelenlegi helyiségekben pedig mintegy 5 évszázad csodás darabjai kaptak helyet. A császári család bútorai különféle stílusokat képviselnek, a biedermeier, a historizmus, de a modern korok stílusjegyeit magukon viselő darabokat is megcsodálhatják a látogatók.

A múzeum központját azonban a Habsburg család rezidenciáiról származó bútorok, művészeti remekművek alkotják. Vannak itt a Schönbrunnból, a Belvedere-ből, Laxenburgból és további palotákból származó tárgyak, szőnyegek, csillárok, képek, edények, fotelek, asztalok, szekrények, és egész szobaberendezések is. De megtalálhatók itt korunk tervezőinek munkái is, így Adolf Loos, Otto Wagner, Josef Hoffmann, Josef Frank asztalai, székei, foteljei ugyancsak, sőt napjaink lakberendezési dizájnereinek alkotásai is. Külön érdekesség, hogy a 20. század 50-es éveiben készült Sisi-filmekben látható lakberendezési tárgyakat is innen kölcsönözték, ahogy más egyéb filmekben is feltűnnek az itteni darabok. Ma a nagy társadalmi eseményekre, ünnepségekre, külképviseletek rendezvényeire szintén innen kölcsönöznek lakberendezési darabokat.

A bútormúzeum iránt külföldről, a határon túlról is nagy az érdeklődés, hiszen különleges intézményről van szó, amely különleges számba megy. Tekintettel a szlovákiai látogatók érdeklődésére 2025 januárjától szlovák nyelvű tárlatlátogatást is biztosítanak.

Nyitva hétfő kivételével mindennap 10-től 17 óráig.

A Schönbrunn Grouphoz tartozó bútormúzeumon kívül a társaság hatáskörébe tartozik a Hofburgban levő Sisi-múzeum és a Schloss Hof is. A társaság legfőbb célja a császárság kora kulturális örökségének ápolása, az egyedi darabok megőrzése, mindezek a múzeumok nagy népszerűségnek örvendenek, jelentős turisztikai célpontok a szabadidő hasznos eltöltésére, a kikapcsolódásra, de a művelődésre is. BENYÁK MÁRIA

A zsoltárfordító Szenczi Molnár Albert

Négy százötven éve, 1574. augusztus 30-án született Szencen. „Gyermekkoromtól fogva minden törekvésemet és igyekezeteimet arra irányítottam, hogy akármi csekélyke munkám csapásoktól sújtott hazámnak az iskolákban és gyülekezetekben egykor hasznára lehessen.”

Apai felmenői több nemzedéken keresztül molnárok voltak, ácsmunkához is értő faragómolnárok, maguk építették és javították a malmaikat. Szenczi apjától örökölte kézügyességét, mely nagy hasznára vált élete során. (Később, Heidelbergben kollégiumi szobájának berendezését is maga készítette.) Emellett a zenében is tehetséges volt. Az árnyalatokban annyira gazdag, ízes, szellemes székely beszéd örököse is volt, amellyel a tőle fennmaradt gazdag írásanyagban találkozhattunk.

12 esztendősen elveszítette édesanyját, édesapja egy deákra, Szabó Farkasra bízta, aki néhány Győrött töltött hónap után Göncre gyalogolt vele.

Akkor Göncön Pelei János volt a tanító, Károli Gáspár pedig a lelkész. Egy nagy ügy foglalkoztatta mindkettőjüket: a bibliafordítás. Ez az ügy átragadt a gyermek Szenczire is. 1586-88 közti Göncön töltött éveit után debreceni diák lett másfél évig. Itt kapott kedvet a magyar nyelvű könyvek olvasásához, bár az iskolában latinul illett a tudományt művelni. Itt verseket is kezdett írni. 1590-ben, ismét Göncön tanítás közben rádőbbsent: nincs komolyan használható latin-magyar szótár.

Öt hónapig Kassán tanult, és jó emléket hagyott maga után, hiszen a kassai polgárok és tanítványai később támogatták. Gönc, Debrecen és Kassa után tizenhat évesen indult nagy útjára, ami hazájának később felbecsülhetetlen szellemi kincséket gyümölcsözött.

Wittenberg volt az úticél. Eközben útba ejtette Bécset is. Wittenbergben első pénzén görög-latin Újszövetséget vásárolt. Négy hónapot töltött végül itt, a lutheri és kálvini tanviták kiéleződése miatt végül nem maradhatott tovább. Wittenbergből hosszú út vezetett Strasbourgig. Szinte alig volt jelentősebb város, ahol útközben meg nem fordult volna: Lipcse, Erfurt, Eisenach, Frankfurt, Worms, Oppenheim, Mainz, Bonn, Köln.

1593-ban érkezett céljához. Strasbourgban első dolga volt, hogy ajánlólevelével fölkeresse Conrad Dasypodiust. A matematikus-nyelvész tanár vendégül látta, majd akivel csak tudta, megismertette. Szenczi gyorsan helyet is kapott az egyetemen. Strasbourgban találkozhatott a genfi zsoltárokkal. Sikeres tanulmányai jeléül 1595-ben babérkoszorút kapott; az MTA könyvtára őrzi jelenleg. Ugyanitt kezdte el írni latin-magyar nyelvű naplóját, 1596-ban, amelyet 1617-ig vezetett. Egy professzora dolgozószobájában megfogadta, hogy elkészít egy magyar-latin nyelvű szótárt. „Magamban fogadást tettem, s az utóknak megígértem.”

Strasbourgból tovább utazva Genfben is megfordult 1596-ban, itt találkozott is a 78 éves **Béza Tóddal**. Innen megint egy nagy körutat téve (Rómát is érintve) eljutott Heidelbergbe. Itt épp pestisjárvány pusztított, emiatt könnyen bejutott az egyetemre.

1601-ben már Frankfurtban élt. Innen is továbbmenve Altdorfban készítette el fél év alatt a latin-magyar szótárt, majd a magyar-latint is 1603-ban. Végül a katolikus Rudolf császár 50 forintot adott a szótár kiadására neki, így lett a szótár a császárnak ajánlva. A császár udvarában Johannes Keplerrel is találkozott, aki az udvariak segítség-

ével megpróbálta Szenczit katolikus hitre téríteni, aki ebből nem kérve ismét útnak indult.

1606-ban, kevesebb, mint száz nap alatt fordította le a 150 zsoltárt németből és franciából magyarra, versbe szedve, dallammal. Jól ismerte a verstant, hiszen már debreceni diák kora óta írt verseket. 130 dallamot majdnem ugyanannyi versformában ültetett át zsoltároskönyvébe. Első kiadásában egy egyébként fősvénynek ismert német ember Christopher Raabe segített neki, aki megfogadta Istennek, hogyha meggyógyul halálos betegségéből, vagyonából az Ő dicsőségét fogja szolgálni. Szenczi, munkája végeztével ezt írta naplójába: „Laus viventi Deo” (Dicsőség az élő Istennek).

Ezután, 1608-ban Hanauban elkészítette a hanaui magyar bibliát. Károli magyar bibliáját javította át (az eredeti minél figyelmesebb megőrzésével és tiszteletével), összevetve más fordításokkal és az eredeti szövegekkel. Kisebbségi formátumú könyv volt, „Hogy az prédikáló székben felvihesse vélek az Magyarországi Szent Egyháznaknak prédikátori”. A hanaui biblia végén a függelék tartalmazta a zsoltárokat, a Heidelbergi Kátét, a Tízparancsolatot, a Miatyánkot, az Apostoli Hitvallás megzenésített és versbe szedett változatát. Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony is ezt a kiadást Bibliát olvasta.

Ezzel egyidőben gróf Hesseni Móríc megbízásából megírta a *Magyar nyelvtant*, két év alatt (1607–1609). Viszonyításképpen: Clajus német grammatika-író 20 évig dolgozott a munkáján, pedig neki voltak referenciaművei). **Bethlen Gábor és I. Rákóczi György kérésére elkezdte** fordítani Kálvin művét, az *Institutot*, a kálvinizmus alapvető hittani művét. 1619 és 1622 között Heidelbergben dolgozott ezzel. Ezalatt (már családos emberként) az eddigénél nagyobb szenvedéseket is át kellett élnen. Tilly spanyol zsoldos serege ostrom alá vette a várost (ekkor már a 30 éves háborúnak, lakosságárányosan Európa egyik legpusztítóbb háborújának első éveit zajlottak). A spanyol zsoldosok vérszomjas kegyetlenséggel pusztítottak, fosztogattak. Megkínózták az akkor majdnem ötvenéves tudóst. Nagy könyvtára miatt gazdagnak képzelték. Kezét és lábát háta mögött összekötve, csigán felhúzták saját házának mestergerendájára, hasát könyvei lángjával pörkölték abban a reményben, hogy nem létező kincseit előadja. Mindenéből kifosztották, csak könyveit hagyták meg. A háború folytatása miatt végül 1622-ben menekülni kényszerült. Ezután 1624-ben Bethlen Gábor hazahívta magyar földre. Kassán telepedett le, végül Kolozsváron tért meg teremtőjéhez 1634-ben. Hazatért az, aki „látás-hallás okából bolyongott idegen országokban, hogy olyan műveket írjon, melyekkel legtöbbet használhat nyomorgó hazának.” (Dézsi Lajos).

Bár élete utazásainak (bármennyire is meglepő) csak szerény töredékéről szólunk ebben a cikkben, valóban „merő búdosás” volt az élete. E „búdosásban” azonban végig kitartott hite, hazaszeretete, köteleességtudata mellett és a szívósságát és munkabírását, melyet Istenről talentumként kapott mind Isten dicsőségére és hazája javára fordította.

„Életemnek ez negyvenhárom esztendeit igazán merő búdosásnak mondhatom. Mert alig töltöttem el szüleimnél tizenkettedik esztendőmet, hazámból ottan hamar kibúdostam...” – írta magáról. Emléke példa, 450 év távlatából, hogy ami tehetséget kaptunk, bárhol is vagyunk, az hittel kamatoztatható és kamatoztatandó.

TOKODI KONRÁD, Budapest

Schwedenplatzi beszélgetések

1. Boldizsár Ildikó: Mit mutatnak rólunk a mesék?

Új rendezvénysorozatot indított őszől az Ausztriai Magyar Kutatóintézet (ÖIUS) *Schwedenplatzi beszélgetések* címmel. Az első est erős kezdésnek bizonyult: a schwedenplatzi Magyar Otthon előadóteremben nem maradt szék üresen, este fél hétre teljesen megtelt, még a szervezőket is meglepte, milyen nagy az érdeklődés a rendezvény iránt.

Ez többek között az est vendégének, Boldizsár Ildikó mesekutatónak, meseterapeutának volt köszönhető. Beszélgetőpartnere ezúttal Lendvai Zsóka volt, aki kérdéseivel és témafelvetéseivel segített a közönségnek eligazodni a mesék világában és a meseterápia lényegében.

Boldizsár Ildikó közel 40 éve foglalkozik mesék elemzésével, és számos mesegyűjteményt állított össze. Elsősorban a népmeséket kutatja, bejárva a világot a selyemútól Új-Zélandon, Indonézián keresztül Törökorszáig; beszélget a mesemondókkal, lejegyzi és gyűjteménybe rendezi, kiadja a különböző népek meséit. A meseterapeuta szerint a kollektív tudattalanunkban létező népmesékre rá lehet bízni egy emberi életet, és azt tanítják, hogyan lehet úgy élni, hogy az életünknek értelme legyen. Ezek a történetek mindannyiunk fejében ott vannak gyermekkorunk óta, életünk összes szereplője felbukkan valamelyik mesében.

Boldizsár Ildikó nevéhez fűződik a *Metamorphoses meseterápiás módszer* kidolgozása, amely a személyes életesemények feldolgozását támogatja. Megtudhattuk, hogy a felkészült meseterapeutának legalább 2000 mese van a fejében, és a terápia során pont azt az egyet kell megtalálnia, ami az adott élethelyzethez illik. Minden

problémára, konfliktusra, szituációra létezik mese, ami egyben forgatókönyv is, és azt mutatja, hogy nem vagyunk egyedül a problémánkkal, hiszen valaki valamikor valahol volt már ilyen helyzetben. A meseterápia olyan segítő módszer, amelynek igénybevételevel csoportos és egyéni terápiás formákban is szép eredményeket lehet elérni.

Boldizsár Ildikó a bécsi közönségnek öröme népmesén keresztül mutatta be, hogyan lehet feltárni a mese jelentését, megtalálni a főszereplőjét. Ehhez a publikumot hívta segítségül: közösen sikerült felfejteni az előszóban előadott mese szerkezetét, megnevezni a főhőst a szereplők között, és rájönni arra, hogy ki milyen sorsot képvisel. Ha valamely történetet magunkra vonatkoztatunk, az a fő feladatunk, hogy felismerjük magunkat benne.

A meseterápiában nem az a kérdés, hogy mi a probléma, hanem az, hogy miben vár segítséget a résztvevő a mesétől. A mese minden szereplője mi, azaz a mesék olvasói vagyunk. Minden egyes szereplő énrész. A terápia során azt kell kitalálnunk, melyiket akarjuk ezek közül aktiválni.

Boldizsár Ildikó mesés estét varázsolt a közönség számára a schwedenplatzi Magyar Otthon nagytermében, aktív együttgondolkodásra, vitára sarkallva a résztvevőket, akik az est után hazaérve talán újra leveszik a könyvespolcra és felnőtt fejjel is forgatni fogják a mesekönyveket. Végül álljon itt idézetül az est során elhangzott egyik mese zárása: „... és az égből három aranyalma hull alá: egy a mesemondónak, egy a mesét meghallgatónak és egy annak, aki az úton vándorol.” CSIRE MÁRTA

2. Akik már nem leszünk sosem

Az Ausztriai Magyar Kutatóintézet (ÖIUS) kortárs magyar írókat, költőket bemutató rendezvénysorozatának november 19-én KRUSOVSKY DÉNES, József Attila-díjas író, költő és kritikus volt a vendége. Krusovszky a jelenlegi magyar irodalom megkerülhetetlen alakja. Prózaíró és lírai művei egyaránt elismertek, a kritika pozitívan fogadta őket. Első, nagy sikert aratott regénye „*Akik már nem leszünk sosem*” címmel jelent meg 2018-ban, erre a műre utalt az est címadása is. Seidler Andrea, az est moderátora kérdéseivel a karrier mögötti művész életét próbálta feltérképezni első irodalmi próbálkozásaitól a jelenig, de betekintést kaphattunk abba is, hogyan születnek meg egy irodalmi mű szereplőinek karakterei és cselekményszövege is.

A kezdetekhez visszatérve gyermekkori olvasmányélményeinek kapcsán Krusovszky elmesélte, hogy ifjúsági irodalmat olvasó kortársaival szemben ő sokáig inkább a történelmi témájú regényeket preferálta. Ugyanakkor írói pályafutásának kezdetén ő maga sem volt kivétel a magyar írókat jellemző szabály alól, amely szerint minden prózaíró elsőként lírikusként indul. Korai versei még a Radnóti-féle eklogákra próbáltak hasonlítani, azok voltak a legfontosabb inspirációi. Később azonban ráébredt, hogy mégis jobban önmagára talál a karakterkidolgozás-fókuszú prózaíró műnemben. A legtöbb fejtörést pedig a cselekmény bevezetésének megfogalmazása okozza számára. Így az „*Akik már nem leszünk sosem*” első szavai, mondatai

sokszoros újraírás, törlés, majd egy radikálisan új megközelítés eredményeképpen születtek meg.

Regényeiben megjelennek a magyar politikai történelem is, prózaíróként bemutatja és tematizálja a nemzeti identitás jelentéstartalmát, a saját és a kollektív emlékezetet és a rendszerválás előtti korszak kulturális hatásokban érzékelhető lenyomatait.

Krusovszky arról is beszélt a közönségnek, hogyan élte meg a világvárányt, amely minden ember életére nagy befolyással volt. A művészekben a bezártság és elszigeteltség egyfajta sajátos immunválaszt váltott ki, a családi rendszer egymásrautaltságában és a szoros kötelékek előtérbe kerülésének eredményeként láttak napvilágot új gyermekversei.

A beszélgetés utolsó részében a szerző jövőbeni terveiről is szó esett. Bár az est túlnyomó részében a regény műfaja kapott hangsúlyt, Krusovszky terveiről mesélve elárulta, hogy jelenleg a novellák jobban érdeklik, és egy olyan gyűjteménnyel készül, amelynek kapcsán nemcsak új ötletek foglalkoztatják, hanem néhány, pár évvel ezelőtt megszületett, de eddig nem publikált írására is visszanyúl. Másik opcióként felmerült azonban az is, hogy egy teljesen új témakörben vagy filozófiában merül el, és szerzői munkásságának új aspektusát ismerhetjük meg íásaiban, olyan gondolatok alapján, melyeket már évek óta formál magában.

KORDÁS OLIVÉR

A hintaló titka

A diplomamunkák témája általában befolyásolja a készítőjének jövőjét is; érdekesnek, izgalmasnak, különlegesnek, ugyanakkor komoly, tudományos feladatnak kell lennie. Olyannak, amellyel a Képzőművészeti Főiskola (Akadémia, Egyetem) Múzeumi- és Közgyűjteményi tárgyrestaurátor szakvégzős hallgatója bebizonyítja szaktudását, felelősségérzetét eme hivatás, szakma s művészi tevékenység művelésére. Nem egyszerű olyan összetett vizsgamunkát találni, amelyben minden szükséges kritérium megtalálható. Így tehát izgalommal vártam, hogy milyen restaurálandó darabot választanak ki számomra, amely munkarutinomat, alkalmasságomat lesz hivott megmutatni.

Teltek a hetek, még mindig nem volt diplomatárgyam, kezdtem aggódni annak ellenére, hogy megnyugtattak, téma-vezetőmet már kijelölték, csak azt nem tudtam, hogy mihez. Végre eljött az izgalommal várt nap, és közölték velem a jó hírt, találtunk neked vizsgamunkát a Kiscelli Múzeumban: Esterházy Péter gyermekkori hintalovát, ami az író édesanyja ajándékaént került oda. Örültem neki (bizonyára nemzedékről nemzedékre szállt, – nekem is akadt olyan játékom, amit megőriztem a gyerekeimnek). A sérült tárgy megfelelt az előírt elvárásoknak: vegyesalapú, azaz különböző anyagokból készült; papír, fa, fém, valamint bőr-, szőrmaradványok rajta, egyszerűen problémás darab, kihívás lesz. Rögtön meg is lett a diplomamunka címe, Esterházy Péter gyermekkori hintalova, ami sürgősen továbbításra került az oktatási osztályra. (Mégiscsak arisztokrata család leszármazottjának a játéka, – gondolták ezt, akik rátaláltak és kitalálták, és én is megnyugodtam, van diplomamunkám.) Hamarosan kézhez is kaptam a kicsit bánatos, megkopott, talpán bizonytalanul álló sérült lovacskát. Első feladatomból megterveztem a munkalépéseket: a tárgy történeti kutatásától kezdve az állapotfelmérésen át a helyreállítási folyamatok dokumentálásáig. Számomra egyértelmű volt, hogy a hintaló igazi történetét csak magától

a tulajdonosától tudhatom meg. Figyelembe véve a ló ergonómiai méretét, Esterházy Péter úgy megközelítőleg négy-öt éves lehetett, amikor használhatta a lovacskát.

Nem volt mit tennem, fogtam a nyilvános telefonkönyvet, kikeresem a nevet; csak reméltem, hogy tényleg működik a száma és tárcsáztam. A telefonban nagyon kellemes férfihang szólalt meg – Tessék, Esterházy Péter vagyok. – Kicsit lámpalázás voltam, mégiscsak közismert személyiség, de azért határozottan mutatkoztam be: – Jó napot kívánok, Ádám Ágnes könyv- és papírrestaurátor vagyok az Országos Széchényi Könyvtárban, és az Ön gyermekkori hintalovának helyreállítását kaptam diplomamunkának a Képzőművészeti Főiskola Tárgyrestaurátor szakán.

– Hmm – lepődött meg. Eléggé váratlanul érthette a téma, de azért barátságosan folytatta. – Ez érdekes. Az én gyermekkori hintalovam? – kérdezte bizonytalanul, aztán megismételte: – Hmm, ez érdekes. Volt nekem hintalovam? – kérdezte még mindig meglepetten, inkább magától, mint tőlem. Kis csend következett, ebből azt éreztem visszament az időben kutatni a gyermekkori emlékeiben. Aztán elbizonytalanodott, – Most, hogy így mondja, – töprengett hangosan, – Igen, – aztán egyre határozottabban folytatta, – tényleg, lehet, azt hiszem volt nekem hintalovam! – próbálta inkább magát meggyőzni, mint engem. Szinte megjelent előttem, láttam a vonal másik végén, hiszen ismert író, számtalanszor láttam szerepelni a nyilvánosság előtt. Aztán újra elbizonytalanodott, – Vagy mégsem? – kicsi szünetet tartott, aztán tanácstalanul hozzátette, – Tudja mit? Inkább megkérdezem a feleségemet, ő ugyanis mindent tud rólam, csak most éppen nincs itthon. Fel tudna engem hívni úgy két hét múlva, addigra megkérdezem tőle. – Rendben, két hét múlva jelentkezem. Ebben maradtunk.

Nem hagyta magát befolyásolni, hiába törte a fejét, mégsem jöttek elő a keresett emlékképek. Néha magunk is elhiszük azt, hogy van az, ami nem volt és nincs is.

Mindenesetre nálam elkezdődött az alapos dokumentációs munka, a részletes fotózás és az állapotfelmérés.

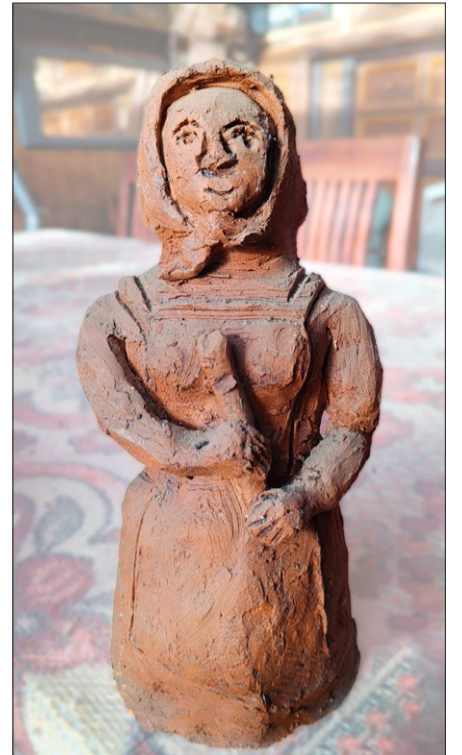
Két hét múlva újra jelentkeztem Esterházy Péternél, már nagyon kíváncsi voltam az író és a hintaló személyes kapcsolatára, történetére.

Megoldódott a rejtély! – mondta derűsen és felszabadultan: – Az történt, hogy a feleségem elment bevásárolni és útközben hazafelé észrevette az utcára kidobott lomok között heverő hintalovát, éppen lomtalanítás volt. Olyan szomorúan, elhagyatottan állt ott, hogy megsajnálta és hazahozta, majd beadta a Kiscelli Múzeumba. – Az író mindezt olyan közvetlenül és vidáman mesélte el, mint aki jól szórakozik az igazságon. Így tehát a katalóguscédulára ajándékozóként az író édesanyja helyett feleségének, Esterházy Péternének (Reén Margit/Gitta) a neve került.

Az írónak innentől kezdve már nem jutott szerep a diplomamunkámban. Ez a váratlan és igazán meglepő történet azonban nem változtatott azon a tényen, hogy ez a tárgy bizony alkalmas vizsgamunkának. A cím viszont egy kicsit lehangolóan alakult: Egy két világháború között készült hintaló restaurálása.

A ló színe szürkésfehér, almásderest utánoz. A foltos hatást festékek fröcskölvé, pontozott mintával érték el. Szája, orrlyuka és a hintatalpai pirosra festettek, szeme és a patái feketére. Szegénynek hiányoztak a tartozékai: se kengyel, se kantár, se nyereg, csak nyomok maradtak. Alapteste készítése technikailag több darabból összeállított favazból állt, formára faragva, csiszolva, amelyet több rétegben összeenyvezett papírréteg borított.

A legtöbb károsodást a fa alaptest száradása, mozgása és a savas lignint tartalmazó gyantaenyvezésű újságpapírborítás, valamint a használat miatt bekövetkezett szennyeződések okozták. Természetesen tudományos vizsgálatok is segítettek a munkámat. Rendkívül látványos röntgenfelvételek készültek, az átvilágított ló lucfenyőből készült testét a csapolásokon és átlapolásokon kívül számtalan legalább 8–10 centiméteres

Söprés az élet

szeg fogta össze. Ez is alátámasztotta, hogy a hintaló egyedi kézműves munka. A felület tisztítása után papírrestaurátori rutinommal pótoltam a repedések okozta hiányokat, és elvégeztem a fatest stabilizálásához szükséges feladatokat. A maradványok alapján rekonstruáltam a hiányzó kengyelt, kantárt, nyeret és a sörényt. Úgy találtam, hogy ez a játékszer ismét tükrözhetné az egykori gyermekszobák régi, ma már oly ritka meghitt hangulatát.

Sikeresen megoldottam a feladatot, le-diplomáztam.

Közeledett a karácsony.

Bekapcsoltam a televíziót az ünnepi készülődés közepette, – már megint reklám – Karácsonyi játékiállítás a Kiscelli Múzeumban, Régi Idők karácsonya címmel, rápillantok a képernyőre, s mit látok, nem hiszek a szememnek, egy csodálatosan feldíszített fenyő előtt játékokkal körülvéve emelkedik ki középen az én bánatos, szemétdombról odakerült falovacska. Csodás karriert futott be; barátságosan ott állt a karácsonyi hangulat részeként a gyerekek örömeire a játékok mesés birodalmában.

ÁDÁM ÁGNES

Negyedhang eltérés...

... vajon mennyit számít, ha az ember hegedűn játszik? A kotta szerint az **e** hang és az **f** hang között egy fél zenei hang a különbség. A hangszeren tanuló kezdő, ha vonójával bajmóldik, bizony mellé-melléfog. Észreveszi-e vagy sem, eleinte nem annyira számít. De aki hallgatja, az vajon meghallja-e? Észreveszi-e a kis eltérést, a hiányzó vagy a fölösleges negyedhangnyit? És aki játszik, neki mennyi idő kell, meghallania saját játékában a különbséget, az eltérést? Mennyi gyakorlás? És mikor észrevette, hány órányi további gyakorlat kell még a csorba kiküszöbölésére, a tiszta dallam előcsalogatására?

A nyelvvel is úgy vagyok, mint a hangokkal. Hasonló folyamatnak érzem a nyelvhelyesség és a tiszta zenei hang létrejöttét. Naponta figyelem a „vonóhasználatot”, és közben folyamatosan újabb és újabb tévedésekre, hangtévesztésekre lelek. Mintha a magyar nyelv kottájából egyre többen játszanának hamisan. Vagy fül után, találomra. Talán a gyorséletű, nagyvárosi kapkodók?

Hallgatom a történeteket, életszipor-

kákat két személyről, két testvérről, két ellenségről vagy barátról, és már bő évtizede azt hallom gyakran: ez a **kettő** ember, mind a **kettő** kisbaba, **kettő** pályázó stb. A kiemelés, a túlhangsúlyozás, az erőltetés legáltalánosabbá vált példái az utóbbi évekből: a **kettő** év, **kettő** ezertizenkilenc, a **kettő** kiló stb. alakváltozatainak egyre terjedő sora. Hallottam a szaporodó, de zavaró használat mellett érvelést, a magyarázatot, hogy a **két** és a **hét** összetéveszthető, de úgy vélem, sántít. Hamis érvelésnek érzem. A zenei indításhoz visszakanyarodva, hamis hangnak is mondhatnám. Mindaz, ami **kétfelé** szakad, nem akar kettőfelé szakadni, a **kétszínű** ember sem lesz kettőszínű (összeforrt összetett szóról lévén szó), a **kéttornyú** templom sem kettőtornyú, a **kéttértelmű** szöveg sem kettő értelmű, legföljebb kettős!

A példák sora folytatható. És az én gondom másnak is gondja volt. Jó emlékeztető Asztalos Lajos írta *Darab és kettő* címet viselő jegyzetében: A **darabra**

a koronát azonban nem akárki, hanem miniszterelnöksége idején Gyurcsány Ferenc tette föl. Ugyanis a tévé nyilvánossága előtt nem egyszer azt mondta: „**kettő** darab ember”.

Kétségtelen, hogy sem holnap, sem holnapután nem így fogjuk mondani, sem írni. Tehát a **kétségtelen** nem lehet **kétségtelen**, ebben nem **kétkelke-dem**. És hány apró különbség maradt még? Mindnek a kiküszöbölésére **kétségtelenül** sok, mindenből kieroszakolt, mindenkin átvért változtatás kell még, a **kettő** végérvényes győzelméig. És íme, a többi hasonló szó: **kétnyelvűség**, **kétfegyű**, **kétkötetes**, **kétkulacos**, **kétség**, **kétszer**, **kétlaki**, **kétkelkes** stb. (és toldalékos alakjaik.) Velük mi lesz?

A magyar nyelv jól elvult mindkét szóalakkal. Új példák keletkeznek új fogalmak megnevezésére, bizonyval; de a nyelvérzék majd ítél(kezik) fölöttük. A természetes, tömeges nyelvérzék, évszázados-ezredes tapasztalat, amelyet nem irányít semmilyen jelképes rossz

hallású bármuzsikus vagy nyelvzenész. „A magyar nyelv egyik finnugor öröksége, hogy megkülönbözteti a 2 (számjegy) jelzőként és állítmányként való használatát. Jelzőként a **két** a szabályos, a helyes, pl. **két** ember. Állítmányként a **kettő**, pl. **Hány óra? Kettő**. „Nyelvújítóink” épp ezt az örökséget vették célba” – jegyzi meg ugyanabban az írásában Asztalos Lajos.

Az embernek az az érzése támad, mintha valaki fogadott volna a **két / kettő** ikerpár egyik tagjára, a **két** szavunkra, mint tőzsdei vesztesre. Már egy vagy két évtizede. Hogy ezt a negyed hangot, a jelképes fogadást (a negyed hangnyi rontásra) ő nyerhesse meg, semmiképpen ne az egészséges nyelvérzék. Pillanatnyilag úgy tűnik, a nemlétező fogadónak van igaza... Egyre többen játszanak hamis hangon, elvégre az újítás alig védődik észre. Ugyan már, van-e még valaki, aki hallja? Ki az a vájtfülű, akinek föltűnik? És ki mer **kétkelkenni** kiváló riporterek, tanult nyelvészek, újságírók, bemozdók és követők igazában? Ki hallja meg a tiszta **e** vagy **f** hangot?

LENGYEL FERENC

A migráció és a jólét kutatása

– Beszélgetés dr. Németh Ádám geográfussal –

Dr. Németh Ádám 2022 márciusától az Osztrák Tudományos Akadémia Város- és Regionális Kutatások Intézetének posztdoktori kutatója. A demográfiai, társadalmi és gazdasági folyamatok és térbeli mintáik elemzésével foglalkozik. Munkájának jelentős része a migrációs dinamikára és annak a sokféleséggel, a társadalmi kohézióval és a jóléttel való összefüggéseire összpontosít.

Miért éppen a geográfia?

Már gyerekként is elsősorban a valóság érdekelt. Amíg a többiek a fantasztikum világát falták, és élvezték a meséket, engem a valóság, a tények minél jobb megismerése vonzott igazán. Mint később felfedeztem, a tudományos szemléletmód az, ami a leginkább közelebb visz ehhez. Így végül a Pécsi Tudományegyetemre kerültem geográfus szakra. Ez egyszerre természettudomány és társadalomtudomány, ami a Földön zajló természeti és társadalmi folyamatok térbeliségével és kölcsönhatásával foglalkozik. Ezen belül én a migráció kutatására specializálódtam.

Mi takar a MIGWELL Projekt?

A MIGWELL projekt az Osztrák Tudományos Akadémia és a Budapesti Corvinus Egyetem közös kutatása, ami két koncepciót, a migrációt és a jólétet kapcsolja össze úgy, hogy ezek kétirányú hatását vizsgálja. Hogyan hat a jólét (elégedettség, boldogság stb.) a migrációs szándékra, és fordítva a migráció után hogyan változik meg az elköltözők szubjektív jóléte. Trükkös a magyar nyelv. Egyetlen L betű hozzáadásával teljesen más értelmet adhatunk egy szónak. A jólét egy L-lel írva az angolban a welfare szóval helyettesíthető, és egyértelműen a materiális javak meglétét jelenti. Míg a jólét két L-lel írva, ez angolul a well-being szóval hozható párhuzamba, és ez egy sokkal szélesebb szempontrendszert vesz figyelembe. Itt nemcsak a materiális, hanem az immateriális szempontok is szerepet fognak kapni.

Miért érdekes ez?

A társadalmi fejlődés és a javuló életminőség igazából közös érdek. Ehhez hatékonyabb szakpolitikai döntésekre és intézkedésekre van szükség. A kérdés az, hogy hogyan definiálhatjuk és mérhetjük a fejlődést? Az elmúlt évtizedekben egy-

re nagyobb igény mutatkozik arra, hogy a GDP-re és az egyéni jövedelmekre való fókuszálás helyett ennél szofisztikáltabban próbáljuk megragadni ennek jelentését. Itt jön képbe a „jóllét”, és annak szubjektív észlelése. A szubjektív jóllét növelése egy univerzális törekvés, hiszen, ha belegondolunk, minden döntésünk az életben – például az, hogy elköltözzünk-e külföldre, vagy sem –, azzal a céllal születik, hogy elégedettebbé és boldogabbá váljunk. Hogy ebben ki, milyen szempontokat tesz mérlegre, az egyénfüggő, de vannak azért jellemző társadalmi mintázatok. Ebben a projektben leginkább ezzel foglalkozunk.

Mit jelent közelebről a transznacionális migráció?

A közgondolkodásban a migráció jellemzően úgy jelenik meg, mint egy hosszú távú, akár életre szóló döntés, ami által valaki szerdán még „A” ország polgára volt, csütörtöktől viszont már „B” ország polgára. Az utóbbi évtizedekben egyre inkább azt láthatjuk, hogy a migráció „hagyományos formáját” felváltja egy ún. „transznacionális életforma”. Az emberek például több háztartást tartanak fenn, a családtagjaik több országban szóródnak szét, a kapcsolati hálójuk egyre nagyobb távolságokat fed le országhatárokon át. Az embereknek két vagy több otthonuk is lesz, és ezáltal két vagy több helyhez is kötődnek. Az ausztriai magyarokra ez hatványozottan igaz, már csak a kis földrajzi távolság miatt is, hiszen gyakran két háztartás között „ingáznak” bizonyos rendszerességgel. Tehát lehet, hogy ők megjelennek a hivatalos osztrák statisztikában, mint Ausztriában élő külföldön született lakosok, viszont elképzelhető, hogy minden második hétvégén, vagy akár minden hétvégén hazamennek Magyarországra. És nagyon érdekes, hogy a legtöbben ezt így mondják: „hazamegyek”. Még úgy is, hogy 10-20-30 éve itt élnek Ausztriában. „Hazamennek” Magyarországra, ahol szintén várja őket egy ház, várja őket a család egy része, és a jövedelmük egy jelentős részét Magyarországon költik el. A „transznacionális migránsok” ráadásul mindkét hely gazdaságára, társadalmára, adott esetben

politikájára befolyással bírnak. A felmérésünkben az derült ki, hogy az Ausztriában élő magyarok körülbelül kétharmada továbbra is megtartotta a lakcímét és/vagy fenntart egy háztartást Magyarországon. Döntő többségüknek megmaradtak a szociális kapcsolataik Magyarországon, és 54 százalék évente legalább négyszer-öttször „hazalátogat”. A megkérdezettek kb. negyede mondta azt, hogy a partnere vagy valamely közeli családtagja (gyermek, felesége) Magyarországon maradt. A válaszadók fele rendszeresen utal haza pénzt, vagy támogat valamilyen formában Magyarországon élő személyeket. Összességében véve mintegy 10 százalékuk tervezi azt, hogy visszaköltözne Magyarországra a következő három éven belül. Az említett szempontok közül a „hátrahagyott” élettárs és gyermek alapvetően negatívan befolyásolja az élettel való elégedettséget, viszont, ha valakinek sikerült kialakítani szociális kapcsolatokat Ausztriában, tehát vannak például itteni barátai, és valamennyire tud csatlakozni az ausztriai társadalomhoz (akár csak felületesen is), az pozitív irányban befolyásolja azt.

Nagy dilemma, de gondolkodtál már azon, hol akarsz, hogy eltemessenek?

Régen ez egyértelmű volt, mert általában ugyanazon a településen haltak meg az emberek, ahol megszülettek. Erre a kérdésre nem tudnék most válaszolni. Talán az országot meg tudnám mondani, de hogy melyik településen, azt nem. Aki a nemzetközi migrációban még aktívabban vesz részt, és akár transznacionális kötődései alakulnak ki több helyhez is, azokra ez hatványozottan igaz. A kollégáim között is van olyan, aki Lengyelországban született, de a fél életét az USA-ban töltötte, majd Németországban telepedett le, most pedig Bécsben él. Egy másik ismerősömnek ezt a döntést a Németország – Ausztria – Ausztrália tengelyen kellene meghoznia. Őket is megkérdeztem, és senki nem tudott erre választ adni. A szülővárosában? De miért? Onnan elköltözött már harminc éve. Vagy ott, ahol most él? Miért? Nincs itt a családja, nincsenek itt a szerettei. Érdekes kérdések ezek.

A szakpolitika tudja-e hasznosítani a kutatást?

Valószínűleg az eredményeink főleg a tudományos közösség számára lesznek érdekesek, akik hasonlóan a migráció és a jólét kérdéskörét kutatják. Számukra ez egy nagyon érdekes esettanulmány lehet. A szakpolitikában többek között ott lehetne ennek jelentősége, hogy ha egy ország komolyan tervezi a külföldön élő diaszpóra tagjainak „hazacsábítását”, akkor fontos tudatában lennie annak, hogy erre a külföldön élő populációra mi a jellemző. Milyen az életkori megoszlásuk? Alacsony képzettségűek, vagy magasan képzettek? Egyáltalán haza akarnak-e jönni, vagy sem? Ha haza akarnak jönni, akkor milyen feltételekkel? A szakirodalomból tudjuk, hogy nagyon sok pozitív hozadék lehet a hazatérő migránsoknak, hiszen ők tudást és tőkét hoznak haza. Ausztria számára is fontos információ, hogy a területén élő külföldön született csoportokra nagy általánosságban mi a jellemző. És itt nemcsak a száraz szocio-ökonómiai adatokra gondolok, hogy hányan dolgoznak mondjuk az egészségügyi szektorban, hányan munkanélküliek, vagy milyen a férfiak és a nők aránya. Fontos tudni azt is, hogy mit gondolnak az életükről, mennyire elégedettek, mennyire boldogok, és mik azok a szempontok, amik ezeket meghatározzák. Ez fontos szempontrendszer a befogadó ország számára is, hiszen, ha nagyok a jólét különbségei, akkor az hosszú távon belső feszültségekhez vezethet, és gyengülhet az, amit úgy hívunk: társadalmi kohézió.

Meddig tart kutatómunkája Bécsben?

2025 augusztusában fog zárulni, és célunk az, hogy a nyár elején egy konferencia keretében beszámoljunk az eredményeinkről. Jelenleg az adatelemzési fázisban vagyunk, ahol igyekszünk ok-okozati összefüggéseket is feltárni különböző modellek segítségével, és ezeket szeretnénk összevetni a nemzetközi tapasztalatokkal. Végül, de nem utolsósorban, szeretnénk az eredményeinket a szélesebb közvéleménnyel is megosztani különböző online platformokon és a nyomtatott sajtóban is.

A beszélgetés teljes szövege a Világjárók Klubja Bécs YouTube csatornáján elérhető.

Készítette: MÉREG ATTILA

Egy újabb „szélárnyék” esélye

A neves és a magyar rendszerváltás intellektuális előkészítésében is fontos szerepet játszó volt alkotmánybíró, Pokol Béla véli úgy egy különös kísérletre épülő, közösségimédia-megnyilvánulásnak szánt írásait és annak kommentárjait tartalmazó kötetének nyitó fejezetében („Fülkeforradalmak” a történelemben), hogy „a mi saját európai, kisországbeli fülkeforradalmaink az amerikai hegemonia korszakában [...] nem mehettek volna el eddig a pontig sem az USA 2016-os belső fülkeforradalma nélkül”. (Szuverenisták kontra föderalisták. Budapest, Századvég, 2020). Bármily töredékes (és a belső erők által is) hátráltatott lett a 2016-ban elindult, Donald Trump nevével fémjelzett amerikai változás, kétségtelen hatást és bátorító erőt fejtett ki a globális rend által „renitensnek” tartott államokra. Illyés Gyula szavaival „szélárnyékot” biztosított, leginkább Magyarországnak – és persze akkor még Lengyelországnak –, amely azokban az években éppen az illegális bevándorlás és a migránsválság kezelése miatt bizonyult számkivetettnek.

Pokol idézett sorait 2020 folyamán írta, akkor, amikor az elnök újrázása reális lehetőségnek tűnt. Gondolkodásunk kiindulópontjaként kínálkoznak e mondatok ma is, amikor Trump nem várt fölényrel nyerte meg az elnökválasztást, és az amerikai történelemben szinte példátlan visszatérést produkált. Az értékelés felelőssége annál is nagyobb, mert elsősorban az orosz-ukrán háború miatt – ahogy egy jóbaráttal való beszélgetés során megállapítottuk – minden eddiginél többen érezhetjük, hogy az elsőszámú világhatalomban lezajlott változás a mi életünkre is hatással lehet. Trump üzeneteinek középpontjába helyezte a béketeremtést – magát a kampányban egyenesen „a béke emberének” titulálva –, ráadásul előző elnökségéhez képest más és sokkal inkább saját képére formált garnitúrával, egyben szenátusi és kongresszusi, valamint legfőbb bírói testületbeli többséggel kezdheti meg a kormányzást. A régi-új elnök láthatóan sokkal inkább nagykoalíció-

ban, mint a régi, neokonzervatív republikánus pártelit térnyerésében gondolkodik.

A 24 órás béketeremtés persze hangzatos és megvalósíthatatlan – de jó és határozott irányt jelöl. A következő két hónap valamiféle politikai „szürkezóna” – amely számunkra most nagyobb jelentőségű, mint bármikor. A még regnáló amerikai elnök döntése az Ukrajnának küldött fegyverek mélységi felhasználásáról nem csak súlyos demokratikus deficitet jelez – ezzel persze foglalkozzon az amerikai politikai elit és az önjelölt jogállamiság-szakértők –, de soha nem látott háborús eszkalációt is előidézhet. Ez utóbbi az, ami ránk (is) tartozik. És bár illúzióink nem lehetnek, akárhogy lesz vége a háborúnak, keserves megpróbáltatások várnak Ukrajna társadalmára – köztük, ami a legfontosabb, a kárpátaljai és ukrainai magyarságra –, egyszer majd el kell kezdeni a normális életet és a fájdalmas újjáépítést. Akkor majd Európára is keserves útkeresés várhat – hol is van a kontinens

helye az újraformálódó világrendben. Ennek felismerése és a helyes irány megválasztása éppúgy hatással lehet mindannyiunk életére (és pénztárcájára), mint a különböző megszorítások és korlátozások következtében rossz irányba fordult gazdasági folyamatok visszafordítása.

Trump tehát győzött, és ezzel esélyt kaptunk mi is. A magyar miniszterelnök ugyanakkor aligha véletlenül fogalmazott úgy, hogy a megválasztott elnök „nem a megmentőnk, hanem a szövetségésünk”. Nem képzelhetjük szervilisen parancsoló, mindent elváró és egyben minden bajunkat teljesítő „Nagy Testvérnek”, legfeljebb nagyhatalmú szövetségésnek. Hogy a Trump-győzelem hozhat-e számunkra nemcsak „történelmi szélárnyékot”, de valamiféle, civilizációs kérdésekben létrejövő stratégiai megegyezést is, az a következő hónapokban dőlhet el. Bármely biztatónak tűnnek bizonyos jelek már most, a megválasztás után néhány héttel is, sosem feledhetjük, hogy a lehetőségekkel nekünk, magunknak kell élni. NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

Sajátos tripartitum, avagy „...nehéz a próba...”

A felvidéki magyar irodalom egyik anekdotává sohasem szelídíthető története Aich Péter (1942) nevéhez fűződik. Alkotói pályáját az *Egyszemű éjszaka* (1970) című korszakhatárt jelentő antológia lapjain kezdte, ám az abban megjelenő paradigma-váltás nem mindenkinek tetszett. Így például *Szalatnai Rezsőnek* (1904), aki kemény, rosszindulatú, heves támadást intézett a kötet költőinek poétikai szemlélete ellen (1969), majd az erre született reagálások egyikét-másikét zokon vette. A vita hevessége ahhoz mindenképp elég volt, hogy az antológia magyarországi terjesztése elakadjon, lehetetlenné vált a hozzáférés, ezen túl Aich is olyannyira kedveszegetté vált, hogy évtizedekre háttérbe fordított a szépirodalomnak. Később helyet kért magának prózaíróként, regényei, novellái jelentős teljesítményei a felvidéki magyar prózában, de az évtizedek önkéntes mellőzöttsége mindenképp jövátételment – ezért írtam főntebb, hogy mindez semmiképp sem oldható-mesélhető anekdotaként. Ellenkezőleg: minden alkalmat ki kell használni arra, hogy elmondjuk, bizonyítván ezzel is annak intelmét – bizony, a szépirodalom mindig képes azon merényletre, hogy – Kisfaludyt idézve – „ön fia vágta seb”-et ejtsen...

Nos, ennyit önéletrajzi töredékként a szerzőről, aki e karcsú, ám annál jelentősebb lírikusi jelentkezésben – meglepő módon – nem „öszikéket”, amire életkora predesztinálná, hanem inkább értékes „téligekeket”, életút-esszenciákat tár olvasói elé. Három ciklusba rendezve őket fokozatosan építve föl az egyéni-közöségi-metafizikai tripartitum általa megképzett sajátos összegzését.

A felütés – a kötet első, *Siralmak* címet viselő ciklusa – lényegében jól ismert versépítési megoldás. Darabjait a héber abc betűinek jelentés-értelmezése adja (hiszen ama betűk önmagukban is egy adott gondolat kifejezése), s a hit egyetemes tételévé annak a 119-ik zsoltár általi tovább élése tette. Luther után Arany ABC-nek is nevezik, mert a héber abc huszonkét betűje szerint van elrendezve huszonkét szakaszra, és minden szakaszon belül nyolc, azonos betűvel kezdődő sorra. „De több ez, mint mesteri költemény” – írja egyik szép elemzésében Bogárdi Szabó István – „Ihletett istenkeresés, vágyakozás, szerelmes ének – ezt mondja-énekli mindenki, aki Isten útján jár. Sőt, jövendölés is arról, hogy maga Isten miként keres meg bennünket szeretetével és szabadításával.” Aich Péter is önnön metafizikai útja megtételének választotta ezt a versformát, mely, hiába járt út, hiába ismert klasszikus, már-már lírai toposz – mégis valójában mindenki előtt járatlan út, ismeretlen, örvényes ösvény. A lélek legbelső útja ez, a számadás súlyának fölmerése és elfogadása; a végső fohász megannyi okkal vagy oktanul megtett tétút után – „...uram / ki mindörökké vagy / fordulj felém áldásoddal / emlékezz rám / az esti imával / s emeld magadhoz lelkemet / a szövetséget pecséttel szentesítsd”.

Az újabb ciklus szintén a lírikus formabontó epikai tanúsága. *Balladák* – írja a ciklus címe alatt, ám aki reflexből a hagyományos formát, Arany vagy Sinka balladáit várja, annak be kell érnie a ballada műfajának értelmező fölmutatásával. A forma ugyanis modern, ám a tartalom balladisztikus mélységű – bizo-

nyítva, hogy létezhet akár egyetlen sorban megfogalmazott ballada-tömörségű gondolat és gondolatiság. E ciklusban Aich – az előző bölcséleti vizsgálatok és vallomások megjelenítése után – sorsosait, sorsközösségi társait, az átélt és megélt történelmi csapdákat villantja föl, énekl meg, szépen, „az élet egy félkész országút” szől bölcsen, csöndesen, s hogy merre sodródunk azon, nos, ne keresd, hiszen „a távolság a keresett út”. Az a távolság, amely annyiszor inkább eltávolít bennünket akár magától a megnyugvás, az istenkeresés egyszerűségétől. Így jutunk el, szinte magától értetődően, az újabb ciklus esszenciájáig – egy újabb költői formaalkotás revelatív fölfejtéséig.

A harmadik ciklus darabjait ugyanis látszólag klasszikus négysorosok alkotják. A szót jelen esetben kettős értelmezéssel ruházom föl; címében (*Tibeti versek*) – és szerzői utalásban – ugyanis e művek a klasszikus kínai költészet egyik reprezentánsát, a hatodik dalai láma, *Cangjang Gyaco* (1683–1706) munkáit említik az ihlet forrásaként. Mindazonáltal bizvást leszögezhetjük, hogy akár az egyetemes, akár a magyar bölcséleti líra hagyományait nézzük, akkor kivülálik, hogy itt inkább összeér s nem újként adaptálódik a versforma. Aich négysorosainak verselőzményeit könnyedén megtalálhatjuk a huszadik század magyar költészetében, mind formai, mind gondolati szempontok alapján. Ez vélhetően azért is egyértelmű (számomra legalábbis), mert e korántsem könnyed futamok nagyon súlyos személyes létezzenciákat rögzítenek, tárnak föl – akár sorról sorra (sort sor alatt kitapogatva) fölfejtető a szerző kisebbségi sorsának krónikás éne-

Jancsi és Juliska

ke, a kutatás leírásától („merre van a világgosság ... kérdőjeles életemben”) a végső számvetésig: „emlék válik dőre füstté / így tűnök majd a semmibe”. Végső, írtam, ám talán mégsem; hiszen a szerző – lerázva magáról e kijelentés személyes fájdalmának súlyát – mintha Adyval („Föl-földobott kő, földedre hullva, / Kicsi országom, újra meg újra”) ötvözné a kortársaknak és utókorának szóló üzenetét: „fogd a kezem ez a hála / és ha fogod az ígéret”.

Letisztult, bölcs költészet ez, Aich Péter talán-ha végszava arról, hogy mi dolgozunk nekünk itt, a világban. Otthon lenni, hazajönni, mert „hazajön a fiad”. Páratlan élményt kínál, gondolat-gazdag, empirikus létköltészet súlyát hordozzák a *Profán imák* versei.

Aich Péter: *Profán imák*, Vámbéry Polgári Társulat, Dunaszerdahely, 2024. 54. o.

TAMÁSI OROSZ JÁNOS

NYUGATI MAGYAR SZÓVAL

A Párizsban élő Karátson Endre új kötetére meglepetés még azoknak is, akik évtizedeken át követték a szerző irodalmi és irodalomtudományi munkásságát. A kiadók általában ózdkodnak egy ilyen „vegyes felvágott” gyűjtemény kiadásától, ez esetben a Kalligram kivételt tett a szerzővel, aki már szerencsésen túllépte a 91. életévét.

Karátson Endre 1956-ban került Párizsba, két francia egyetemen, Clermont-Ferrandban, majd Lilleben tanított összehasonlító irodalmat. Ez tette lehetővé, hogy ne pusztán magyar szemmel nézze a modern irodalmat, francia felesége pedig azt, hogy beleágyazódjon a francia társadalomba, s onnan tekintsen ki más, például dél-amerikai irodalmak felé (elmondja mennyire hatottak rá Borges fantasztikus elbeszélései). Karátson számos kérdéssel szembesült hosszútávú karrierje során: így a „gyökértelesség” az irodalomba fogalmával, amit ebben a kötetben egy terjedelmes tanulmány elemez főleg Kafka, Nabokov és Beckett műveinek alapján. Bizonyos értelemben a gyökértelességet a huszadik századi európai irodalom alapértékének lehet nevezni, bár kérdéses, milyen lehetősége van a „vendégnyelven” íróknak arra, hogy egyenértékűnek fogadják el a bennszülöttelel.

Ami a befogadást illeti, Karátson bevezeti a „honnan beszél?” fogalmát, más szóval azt, mennyire befolyásolja az egyes művek megítélésében a francia vagy az angol olvasót a saját magáról,

illetve hazai kultúrájáról formált képe. Ez összefügg a fordíthatóság kérdésével. Az idegen nyelven értő magyar örül, ha a lefordított vers vagy próza megőrzi az eredeti formai jegyeit, ha mondjuk egy Ady- vagy Kosztolányi-vers az eredetihez hasonlóan hangzik franciául, jóllehet a született francia éppen emiatt jobban érzi a szöveg „idegenségét”. Karátson szkeptikus ebben a tekintetben, a Gara-féle, a Seuil kiadónál megjelent nagy magyar versantológiát csak „érdekes fordítói kísérletként”, nem átütő sikerként méltatja, ugyanakkor 2003-ban díjat alapított a legjobban franciára fordított magyar szépirodalmi műveknek (listájuk a kötet végén), ami gondolom, elszomorítja az ún. „népi” irodalom híveit, mert Ady Endrén kívül itt csupa „urbánus” szerzővel találkozunk.

Karátson másik nagy témája az identitás. Életének majdnem közel hetven évét töltötte francia földön, mégis megmaradt magyar írónak, először „Székely Boldizsár” álnéven közölve novellákat, később pedig – megölve az alteregót – egyre inkább saját nevén. Ezek, mivel alig van köztük a realizmushoz, kicsit bizarr, néha sokkoló szövegek. Igyekeznek ebben a kötetben megindokolni, miért van ez így. „A szép hűtlenek” című, az első Nyugat-nemzedék fordítóirol írt összehasonlító művét a szakma elismeréssel fogadta, de ami a saját későbbi olvasatát illeti, Kelevéz Ágnesnek adott interjújában maga Karátson elmondja, azóta rájött, miért vállalták a

nyugatosok a „korszerűség fáziseltolódását” (t.i. azt, hogy Kassáig nem volt igény magyar avantgárdra) – ők nem Párizsban, hanem Béccsel kívántak versenyezni. Ebben Karátsonnak igaza van, de ami a kedélyesen anekdotázó stílussal való szakítást illeti, úgy tűnik, nagyobb figyelmet szentelhetett volna Csáth Géza életművének.

A „Más szóval” egy szellemes „Utóhang”-gal zárul, ez a párbeszédű szöveg Szerző és Olvasó között, amiben Karátson körüljárja az „idegen” és az „idegenség” fogalmát, rámutatva érdekes különbségekre a francia és az angol alapítás között. Saját magát végül is „otthonos idegenként” jellemzi – azt hiszem, ez a meghatározás érvényes sokunkra –, akik nyugati országban élünk és bár számos vonást elsajátítottunk a befogadó ország szemléletéből, mégis magyar nyelven írunk verset vagy prózát, és függetlenül a magyar politikai állapotok minőségétől változatlanul Magyarországot, a magyar kultúrát tekintjük szellemi hazánknak. Karátson Endre, *Más szóval. Tanulmányok, esszék, interjúk*, Kalligram, 2024, 232 oldal

GÖMÖRI GYÖRGY

• A Savaria University Press kiadásában megjelent Gömöri György Janus Pannonius- és Norwid-díjas költő, műfordító és irodalomtörténész önéletrajza, a „Soknyelvű életem”. A kötet méltatására következő számban visszatérünk.

JELLEN SZÁMUNK KÉPEI

Hogyan jutunk el Meseországba? Erre keresve választ, székelyes kapujában várva vezetett, szokatlanul berendezett otthonába agyaggyúró Éva Márta, aki szobrász apjától örökölte nemcsak az Ilosfai nevet, hanem feltételezhetően formáló képességét is. Nem kevesebbre vállalkozott, mint hogy gyermekien elővárazzolja, megteremti azt a világot, amibe leginkább az óvodáskorúak kaphatnak betekintést, és pedig az óvónéni keze által. Tehát abban a korban, amikor még alig ismert a világ, s ezért minden hihető, elfogadható.

Az óvodában külön foglalkozási ágat képez az agyagolás, amire Éva néni saját gyurmaanyagjain keresztül igyekezett beavatni a rábizott gyermekeket. Amíg ők aludtak, kezében valóságos alakokat öltöttek a mesék ismert figurái, így a királylány, a vasorrú bába, Jancsi és Juliska, a hét törpe, hogy csak a legismertebbeket említsük. Az anyaságot pedig többszörösen megmintázta. Példaképének Kovács Margitot tekintti, de a hasonlóságon kívül Ilosfai Éva Márta egészen egyéni vonásokkal öltözteti fel, jeleníti meg kisplasztikának nevezett alkotásait, amelyeken tudatosan meghagyta ujjvonalait.

Bár nyugdíjazása óta polcain nyugalomba vonultak kísérői-kísértői; most ő is közöttük él megleve nyugalomát szülőfalujában, visszatérve a gyökereihez, a Sopron megyei Peresztegre. Idehaza inkább az írásnak él kertje művelése mellett, agyagtárgyai mesés társaságában.

deák

Egy sajátságosan szép, igaz és jó kötet

„Az utolsó szó jogán, engem illetett a szó. Tudtam, hogy minden érvelésem, bizonyítékaim felsorolása a váddal szemben csak falrahányt borsó, de mégis kötelességemnek tartottam a nyomozó hatóság minden aljasságát és a tanúk minden hazugságát fejűkhöz vagdosni. Csak egy fél óra hosszúságú soroltam ellenbizonyítékaimat és végül felmentésem kertem. A bíróság ítélethozatalra visszavonult. Ezalatt a közönség köreiből bekiabáltak, hogy szorulni fog a kötél a vastag nyakamon, ne félj, az akasztás nem fáj.” „Nem felmentve, felmagasztalva leszel.” Az elnök szólásra emelkedett és a „Magyar Népköztársaság nevében kihirdette az ítéletet. A népbíróság bűnösnek mondja ki Jobbágy Domokos vádlottat a vád tárgyává tett bűncselekményben és mivel semmi enyhítő körülményt nem lát, összűntetésül kötél általi halálra és

teljes vagyonekobzásra ítéli. A közönség eljenzett és tapsolt.”

Úgy is lett, viszont csak részben, ahogy a népbíróság és közönsége kívánta, az akasztás elmaradt, a felmagasztalás, Jobbágy megbecsülése elindult.

A Collegium Hungaricum Bécs és a Bécsi Magyar Történelmi Intézet könyvbemutatót rendezett és szóhoz jutottak mindannyian, akik döntően közreműködtek a könyv megjelenésében, Deák Ernő, akinek a kéziratot a gondjaira bízta, a lektor dr. Szakály Sándor és Dávid Ferenc, aki Jobbágy Domonkos kérésére a sajtó alá rendezte. Maga a kötet mint olyan, súrolja a lehetetlenség határát. A szerző egyedi, száraz stílusban regisztrálja, ami vele történik. Részletes, prioritást feljegyzése annak az Odüsszeának, amit átélt. Amit leír, azt pontos paralell történelmi adatokkal keretezni és kommentálni több mint merészség, hihet-

len munka is. Ki tudja, hogy reagálnak majd az olvasók? Ez a fajta sztereoszkóp élmény csak megerősíti azt az élményt, ami az olvasóban keletkezik, aki regisztráló helyzetéből résztvevővé válik. Ehhez járul hozzá természetesen Jobbágy stílusa is, narratív, részvételt kínáló és megengedő. Társa az olvasó, barát, bizalmas társ. A két stílus ütköztetése, egyrészt a narratív szerzője, másrészt a pontos történéssé, nagyon erősen hat. Gratulálok a kiadóknak.

Ez a könyv lelitalál. Mintha már rég vártam volna rá. Ritkán fordul elő, hogy egy könyvet nem bírok a kezemből letenni, míg el nem olvastam. „Az Ő foglyuk voltam” ezek közé tartozik.

Ez a könyv, ez a szerkesztőségi munka köszönetet érdemel.

Jobbágy Domokos: Az ő foglyuk voltam. Magyar Napló és integratio kiadása, Budapest, Bécs, 2024, 288 oldal

GALATIK MIHÁLY

A kárpátaljai magyarok és németek tragédiája

A Kárpátalja területét 1944 őszén elfoglaló szovjet hadigépezet becslések szerint több mint 40 ezer kárpátaljai magyart és németet hurcolt el, akik nagy része nem élte túl a deportálás és a lágerélet viszontagságait. Az utóbbi évtizedekben, a környezetünkben végbement alapvető társadalmi és politikai változások ellenére, a „málenkij robot” kérdése mindmáig nem tekinthető teljes egészében rendezettnek, lezártnak, hiszen a régió lakossága ellen elkövetett eme bűncselekménynek a mai napig hiányzik a hivatalos elismerése az ukrán állam részéről. A történelmi megemlékezés, a kegyeleti kötelezettség mellett az áldozatok anyagi és erkölcsi rehabilitációja kérdésének napirenden tartása, a tragikus eseménysorozat tényanyaga feltárásának elősegítése mindmáig fontos feladat. A nemzetiségi alapon való deportálás, éppúgy, mint a sztálinista rezsim egyéb gáztettei a szovjet érában tabutémák voltak. A lágerben eltöltött időt formálisan kitörölték a hivatalos életrajzokból. A rendszerváltás időszakában (1989–1991) vált lehetővé a nyilvános megemlékezés. Meglátásunk szerint az idősebb korosztályhoz tartozó kárpátaljai lakosok zöme megfelelő információkkal rendelkezik az 1944 november – decemberében a magyar és német férfilakosság deportálásáról és annak tragikus következményeiről. Ugyanakkor azt látjuk, hogy a fiatalabb nemzedéknek igencsak hiányos ismeretei vannak erről a XX. századi magyar sorstragédiáról. Ezen csak akkor tudunk változtatni, ha ezen események ismertetése bekerül az iskolai tananyagba is, ehhez azonban megfelelő számú publikációs anyagra is szükség van, amihez az elkészült, immár többnyelvű (a magyar után angol és ukrán nyelven is napvilágot látott) monográfia is jelentős segítséget nyújthat. Hiszen megírásával, illetve lefordításával dr. Dupka György egy olyan alapművet tett le a történelmi tudomány asztalára, amely hivatkozási

alapként szolgálhat a további kutatások számára. Kárpátalja szempontjából a XX. század olyan történelemről (is) szól, amikor az egymást követő államok/rendszerek nem csupán a könyvespolcokat söpörték „tisztára”, hanem az emberi fejekben is megpróbálták elültetni, hogy „ezer évig nem volt itt semmi”. Az 1944 után bekövetkező szovjet rendszer ennél is tovább ment – a test mellett a lelkekre is bilincseket vetett, olyannyira, hogy bizonyos dolgokról, többek között a szovjethatalom létrejöttéről, az ennek során elkövetett bűntettekről nem volt szabad beszélni. Még azok is mélyen hallgattak, akik konkrét megélő/túlélői voltak ezeknek a borzalmaknak. A Szovjetunió szétbontásának kellett bekövetkeznie ahhoz, hogy végre megszólalhassanak a még élő szemtanúk, hogy elmondhassák azokat a szörnyűségeket, amelyeket Szolyvától Nyugat-Szibériáig kellett megélniük a GULAG-okon. A sztálini táborokban, vagy az odavezető úton elpusztult több tízezer magyarnak nincsen sírja. A rendszerváltást követően végre tárgyasult az emlékezés helye is, hiszen minden magyarlakta településen felavatták az elhurcoltak emlékművét, illetve a Szolyvai Emlékparkban is sikerült a jövő számára megőrizni azok neveit, akik magyarságukért szenvedtek vértanúhalált.

A GULÁG-GUPVI-kutatóutak, konferenciák keretében sok olyan ember is tudomást szerzett a Szovjetunióba való elhurcolásokról, akinek korábban idegen volt ez a téma. A téma tudományos ismertetésében fontos lépést tett dr. Dupka György, aki a Pázmány Péter Katolikus

'56... Forradalom-szülte költészet

Milyen hatással volt a magyarországi és külföldi irodalomra a szabadságharc és annak leverése? Erre a kérdésre kereste a választ november 28-án egy irodalmi est keretében az *Európai Magyar Ifjúsági Tanács, a Magyar Diákok Egyesülete és a Hungarian Youth Association* szervezésében a bécsi ifjúság. A Bécsi Magyar Otthon előadótermében nagy sikert aratott Lengyel Ferenc rendhagyó irodalomórja, melyben a fiatalok több nyelven olvastak fel 56-os költeményeket. Stéger Endre csellóművész játéka adott méltó aláfestést az eseményhez.

Egyetemen megvédett PhD-értekezését a velünk együtt élő többségi nemzet (ukrán), illetve a nemzetközi tudományosság nyelvére (angol) is átültette. Most a magyar–angol nyelvű változatot tarthatjuk a kezünkben. Dupka György monográfiája a kárpátaljai magyar és német kisebbség második világháború végi deportálásának történetét és annak hátterét mutatja be. Az 1944–45-ös évek eseményei között még a korabeli, ismert magyar levéltári források is csak rapszodikus utalnak arra, hogy a szovjet hadsereg messze nem tartotta magát az államhatárokhöz. Így Magyarország és a Csehszlovákia területéről is a kárpátaljaihoz hasonló módon hurcoltak el a katonai hatóságok ártatlan civileket. A kötet mind nyelvi, mind pedig szerkezeti szempontból kiforrott munka. Dupka György monográfiájának egyik fontos következtetése, hogy 1944 őszén Kárpátalján kifejezetten sovíniszta nagyhatalom etnikai alapú népiértései politikája keveredett ideológiailag vezérelt politikai gondolkodás által motivált tudatos társadalom-átalakítással.

A kötet olyan ukránjai és oroszországi levéltári forrásokat, továbbá az internálás-problémakör kutatástörténetére, a hadifoglytáborok és a GULAG-büntetőtáborok különbözőségét és több egykori helyszínét (Donyec-medence, Ural-térség stb.) vizsgáló és más alaputatásokra épülő adatokat tartalmaz, amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak a II. világháború alatt a szovjet had- és pártvezetőség területfoglaló törekvéseinek, politikájának objektív megítéléséhez, illetve Kárpátalja – sok ártatlan emberi áldozattal, etnikai tisztogatással járó – szovjetizálásáról korábban alkotott kép teljesebbé tételéhez.”

DUPKA GYÖRGY: A kárpátaljai magyarság, németiség elhallgatott tragédiája, 1944–1946 – A hidden tragedy: The Fate of Hungarians and Germans in Subcarpathia, 1944–1946. Inter-mix Kiadó, Budapest–Ungvár 1920.

DR. ZUBÁNIC LÁSZLÓ

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at

<https://www.becsinaplo.eu>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:

Zentralverband Ungarischer Vereine u.

Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), János Zoltán (Budapest), Kovács István (Budapest), Kovácsné Németh Mária (Győr), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Sárközi Máttyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Lengyel Ferenc, Martos Péter, Másréti Kató Zoltán, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsa Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölskey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Kolozsvar), Cs. Varga István (Eger), Fried István (Budapest), Friedrichné Iregy Annamária (Hamburg), Katona András (Szeged), Keszég Kornél (Berlin), Máté László (Kassa), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Palágyi István (Prága), Reményi György (Grenoble), Rumpler Diána (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Tomó Margareta (Szabadka), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank

der oesterreichischen Sparkassen AG.,

IBAN: AT57201100000446793 • BIC: GIBAAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 20,- Euro, Magyarországon 6300,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekey, Oakland, CA

E-mail, az újság számára: BeccsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc.
San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd.
Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237

Hollandiában: Deuten-Makkai Réka

E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com

Tel.: 0031 6 144 250 84

IBAN: NL81 INGB 0002304058

Kanadában: Pannonia Books Ltd., Toronto,

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószám: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Ria Meszlényi, Basel,

E-mail: ria.meszlényi@gmail.com

Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20

PostFinance, Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825 5, BIC POFICHBEXXX

Svédországban: Szöllösi Antal, S-127 24

Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Tomó Margareta

E-mail: margareta.tomo@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária

E-mail: mariabenyak@gmail.com

Névvel vagy betűjellel megjelölt cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat (fájlokat) nem őrünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

Kellemes időtöltést kínál télen-nyáron a Csorna melletti Áldos Panzió Farádon.

H-9321 Farád, Győri út 18.
Tel./Fax: 00 36/96 535 000
E-mail: aldospanziofarad@gmail.com

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes